

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

IMPACT STRATEGIC

Nr. 2[51]/2014

Revistă științifică trimestrială, cu acces liber și prestigiu
recunoscut de CNATDCU, indexată în baze de date internaționale
(BDI): CEEOL, EBSCO, ProQuest, IndexCopernicus

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI**

CONSILIUL EDITORIAL

Prof. univ. dr. Gabriel-Florin MOISESCU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”,
președintele Consiliului editorial
Prof. univ. dr. Gheorghe CALOPĂREANU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Ion ROCEANU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Vasile BUCINSCHI, Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă”
Conf. univ. dr. Florin DIACONU, Universitatea din București
Lect. univ. dr. Stan ANTON, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Dr. Mircea TĂNASE, Statul Major General, Ministerul Apărării Naționale
Prof. univ. dr. ing. Pavel NECAS, Reprezentanța permanentă a Republicii Slovacia pe lângă
Uniunea Europeană, Belgia
Prof. univ. dr. Bohuslav PRIKRYL, Universitatea Națională de Apărare, Cehia
Prof. univ. dr. John L. CLARKE, Centrul European pentru Studii de Securitate „George C.
Marshall”, Germania
Prof. univ. dr. Ilias ILIOPOULOS, Colegiul de Război al Forțelor Navale, Republica Elenă
Prof. univ. dr. ing. Adrian GHEORGHE, Universitatea „Old Dominion”, SUA
Conf. univ. dr. Georgi DIMOV, Academia Națională de Apărare, Bulgaria
Conf. univ. dr. Boguslaw PACEK, Universitatea Națională de Apărare, Polonia
Dr. Dana PERKINS, Consiliul de Securitate al ONU, SUA
Dr. Gábor BOLDIZSÁR, Universitatea Națională pentru Servicii Publice, Ungaria
Dr. Dario MATIKA, Institutul de Cercetare și Dezvoltare a Sistemelor de Apărare, Croația

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

CS I dr. Constantin MOȘTOFLEI	CS dr. Mirela ATANASIU
Prof. univ. dr. Visarion NEAGOE	CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU
Prof. univ. dr. ing. Toma PLEȘANU	ACS dr. Cristina BOGZEANU
CS II dr. Alexandra SARCINSCHI	Lect. univ. dr. Florian CÎRCIUMARU
Lect. univ. dr. Eduard VITALIS	Prof. univ. dr. Ioan CRĂCIUN
ACS dr. Mihai ZODIAN	CS II dr. Petre DUȚU
	Dr. Pascu FURNICĂ

CONSILIUL DE REDACȚIE

Redactor șef: lect. univ. dr. Stan ANTON
Redactor șef adjunct: Daniela RĂPAN
Redactor coordonator al ediției: dr. Cristina BOGZEANU
Redactor: dr. Mihai Vladimir ZODIAN - responsabil suplimentul „Colocviu strategic”

Responsabilitatea privind conținutul articolelor publicate revine în totalitate autorilor, respectând prevederile Legii nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare. Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării exacte a sursei.

Opiniile exprimate în materialele publicate aparțin strict autorilor și nu reprezintă poziția CSSAS/UNAp.

Șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, București, România
Telefon: (021) 319.56.49; (021) 319.55.93
E-mail: impactstrategic@unap.ro
Adrese web: <http://impactstrategic.unap.ro>, <http://cssas.unap.ro>

ISSN 1842-810X; ISSN-L 1582-6511

CUPRINS

<i>Cuvântul editorului</i>	5
ROMÂNIA – 10 ANI DE APARTENENȚĂ LA NATO. ADAPTARE ȘI CONTRIBUȚII LA MODERNIZAREA ALIANȚEI	
<i>Actualitatea Tratatului de la Washington pentru România la un deceniu de la aderarea la NATO</i> Dr. Bogdan AURESCU	8
<i>Armata României la 10 ani de la accesarea în NATO. O perspectivă instituțională</i> Dr. Ștefan DĂNILĂ; Avram-Florian IANCU	13
<i>Transformarea militară. Tendințe și noi viziuni strategice</i> Dr. Gabriel GABOR; dr. Elena-Laura UNGUREANU	25
<i>Tendințe în planul dezvoltării capacităților NATO. Între valorificarea experienței și adaptare continuă.</i> <i>Introducere</i> Dr. Cristina BOGZEANU	31
<i>Învățând din experiențele trecute</i> Jose Raul GOMEZ BAS	33
<i>Apărare inteligentă, națiuni inteligente</i> Richard PERKS.....	36
<i>Echipa de lucru transatlantică: consolidarea capacității NATO de apărare împotriva rachetelor balistice</i> Willem VELDHOVEN.....	38
<i>Construirea capacității – instrument pentru securitatea cuprinzătoare</i> Keseah SILVERMAN	40
<i>Avertisment: informația este peste tot</i> Jim MAHER	42
<i>Provocări la adresa inițiativei Smart Defence</i> Dr. Neno HRISTOV	44
<i>Dimensiunile securității în prezent, în etapa de tranziție către multipolaritate</i> Dr. Valeri Velkov IVANOV	50
ANALIZE, SINTEZE, EVALUĂRI	
<i>O nouă provocare privind securitatea regională. România în grupul de la Vișegrad și/sau grupul de la Craiova</i> Dr. Virgil BĂLĂCEANU	57

Ante Actio: marea strategie, politici, strategii și obiective în domeniul securității naționale
Dr. Alexandra SARCINSCHI 64

EVENIMENT ȘTIINȚIFIC

Seminarul cu participare internațională „România – 10 ani de apartenență la NATO. Adaptare și contribuții la modernizarea Alianței”, 27 martie 2014
Dr. Cristina BOGZEANU 76

AGENDA CSSAS

Activități ale Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate, aprilie-iunie 2014
Irina TĂTARU 78

Ghid pentru autori 80

CUVÂNTUL EDITORULUI

Stimați colaboratori și cititori,

Anul 2014 reunește două aniversări majore: 65 de ani de la semnarea Tratatului Atlanticului de Nord, și 10 ani de când România a devenit oficial stat membru al Alianței Nord-Atlantice, în cadrul celui de-al doilea val de extindere a Alianței după Războiul Rece, alături de Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Slovacia și Slovenia, demonstrându-și angajamentul ferm în efortul de transformare și adaptare a Alianței la evoluția caracteristicilor mediului internațional de securitate. Așadar, anul 2014 se conturează a fi unul al bilanțurilor, al analizelor asupra drumului parcurs deopotrivă de NATO și de România ca stat membru al acesteia. Este o perioadă în care avem, la ambele niveluri, suficientă experiență pentru a fi capabili să valorificăm lecțiile învățate și a privi încrezători spre viitor.

În acest context, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate (CSSAS) a dedicat deja consacratul seminar internațional anual dezbaterii procesului de adaptare a României la structurile Alianței și analizei aportului țării noastre la modernizarea acesteia. Seminarul internațional al CSSAS din 2014 a reunit atât teoreticieni și specialiști militari, cât și civili pentru a aborda această problematică sub titlul „România – 10 ani de apartenență la NATO. Adaptare și contribuții la modernizarea Alianței”.

Paginile prezentei ediții a revistei *Impact Strategic* găzduiesc o mare parte din articolele rezultate în urma prezentărilor și dezbaterilor derulate sub egida acestui eveniment, dar și alte materiale cu caracter științific pe care le-am considerat utile pentru fundamentarea și dezvoltarea analizelor științifice asupra evoluției NATO și a României, ca stat membru.

Importanța apartenenței României la cea mai puternică Alianță de securitate a tuturor timpurilor, precum și plus-valoarea adusă în acest cadru sunt reliefate încă din primul articol din cuprins, „Actualitatea Tratatului de la Washington pentru România la un deceniu de la aderarea la NATO”, semnat de domnul secretar de stat pentru Afaceri strategice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, dr. Bogdan Aurescu. Cel de-al doilea articol, semnat de Șeful Statului Major General, general-locotenent dr. Ștefan Dănilă și de dl. colonel Avram-Florian Iancu, „Armata României la 10 ani de la accesarea în NATO. O perspectivă instituțională”, reliefează procesul complex de adaptare a forțelor armate ale României la standardele NATO, dar și meritele militarilor români în context aliat. Materialul, realizat pe baza experienței autorilor în domeniile în care activează, este încheiat cu evidențierea principalelor tendințe la nivelul Alianței și la cel al rolului Armatei Românei în acest cadru.

Necesitatea și coordonatele transformării Armatei României este argumentată de către domnul general-maior dr. Gabriel Gabor și maior dr. Elena-Laura Ungureanu, în „Transformarea militară.

Tendențe și noi viziuni strategice”, autorii subliniind în final imperativul continuării eforturilor orientate către micșorarea decalajelor dintre România și celelalte state membre ale NATO.

Sub titlul „Tendențe în planul dezvoltării capacităților NATO. Între valorificarea experienței și adaptare continuă” sunt incluse cinci articolele de mici dimensiuni, ce cuprind informații despre evoluțiile recente și tendințele în materie de dezvoltare a capacităților la nivelul NATO: „Învățând din experiențele trecute”, „Apărare inteligentă, națiuni inteligente”, „Echipa de lucru transatlantică: consolidarea capacității NATO de apărare împotriva rachetelor balistice”, „Construirea capacității – instrument pentru securitatea cuprinzătoare”, „Avertisment: informația este peste tot”. Analizele sunt semnate de autori ce au experiența lucrului în cadrul diferitelor structuri ale Alianței. Am considerat utilă apariția acestor materiale nu doar datorită caracterului de noutate al informațiilor, ci și deoarece sunt redade de specialiști care își derulează activitatea profesională zi de zi în cadrul organismelor NATO, având astfel potențialul de a deschide noi direcții de cercetare.

Următoarele două articole dezvoltă alte aspecte legate de evoluția caracteristicilor mediului internațional de securitate și de soluțiile identificate la nivelul Alianței pentru a se adapta noilor condiții. Este vorba despre un articol semnat de colonel dr. Neno Hristov, conferențiar universitar în cadrul Academiei Naționale de Apărare „G.S. Rakovski”, Bulgaria, care supune unei analize minuțioase provocările aferente implementării inițiativei Smart Defence. Colonel dr. Valeri Velkov Ivanov, care își derulează activitatea profesională în cadrul aceleiași instituții, abordează, în articolul următor, „Dimensiunile securității în prezent, în etapa tranziției spre multipolaritate”, complexitatea crescândă a mediului internațional de securitate, propunând, în același timp, și posibile soluții pentru gestionarea acestui caracter al securității.

Seria articolelor din această ediție se încheie cu două analize. Prima o reprezintă materialul domnului general locotenent (r) dr. Virgil Bălăceanu, prezentat în cadrul Atelierului de lucru „Geopolitică și geostrategie românească – tradiție și modernitate”, organizat de către CSSAS în data de 29 mai anul curent. Articolul intitulat „O nouă provocare privind securitatea regională. România în grupul de la Vișegrad și/sau grupul de la Craiova” evidențiază necesitatea de inițiere și dezvoltare a unor forme multiple de cooperare regională în domeniul apărării având în vedere contextul crizei din Ucraina, care schimbă profund paradigma securității în Europa, cu precădere în zona ce aparține așa numitului limes NATO și al UE sau al graniței de est a celor două organizații și, pe de altă parte, aduce în discuție rolul important pe care îl poate avea România în Grupul de la Craiova, unde alături de Bulgaria și Serbia, poate să își promoveze interesele de apărare într-un spațiu care este esențial privind posibila manevră de forțe și mijloace pentru realizarea apărării colective a teritoriului național. În cel de al doilea articol, CS II dr. Alexandra Sarcinschi realizează o sondare științifică a semnificațiilor, tipologiilor, caracteristicilor și etapelor elaborării politicilor, strategiilor și obiectivelor în domeniul securității naționale. Am considerat utilă publicarea acestor două materiale în paginile revistei dedicate celebrării a 10 ani de apartenență a României la NATO deoarece relevă complexitatea definirii securității naționale în cadrul unui mediu internațional de securitate extrem de volatil. În plus, cel din urmă articol poate fi utilizat cu succes pentru înțelegerea direcțiilor ce ghidează procesul decizional în sfera securității naționale, cât și pentru clarificarea unor concepte frecvent utilizate în domeniul securității și apărării.

În fine, în paginile acestui număr al revistei *Impact Strategic*, puteți găsi informații cu privire la desfășurarea seminarului științific internațional dedicat celebrării unui deceniu de apartenență la NATO, precum și despre activitățile științifice recente și viitoare ale CSSAS.

Pentru cei care descoperă acum publicația *Impact strategic*, aceasta este editată de Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”

și se prezintă ca *revistă științifică cu prestigiu recunoscut din domeniul științe militare, informații și ordine publică*, conform Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU).

În ceea ce privește vizibilitatea pe plan internațional – obiectiv primordial al publicației –, recunoașterea calității științifice a revistei este confirmată prin indexarea în bazele de date internaționale CEEOL (Central and Eastern European Online Library, Germania), EBSCO (SUA), ProQuest (SUA) și Index Copernicus International (Polonia), dar și prin prezența în cataloagele virtuale ale bibliotecilor din instituții prestigioase de peste hotare, precum NATO și ale unor universități cu profil militar din Bulgaria, Polonia, Republica Cehă, Ungaria, Estonia etc.

Impact strategic se tipărește trimestrial, în martie, iunie, septembrie și decembrie, în două ediții distincte: una în limba română și alta în limba engleză. Revista este difuzată gratuit în principalele instituții din sfera securității și apărării, în mediul științific și în cel academic din țară și din străinătate – în Europa, Asia, America.

În încheiere, îmi exprim certitudinea că cititorii noștri vor găsi deosebit de utile și relevante articolele cuprinse în această ediție.

Colonel dr. Stan ANTON,
Redactor-șef
Directorul Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

ACTUALITATEA TRATATULUI DE LA WASHINGTON PENTRU ROMÂNIA LA UN DECENIU DE LA ADERAREA LA NATO

*Dr. Bogdan AURESCU**

Pe parcursul deceniului scurs de la aderarea la NATO, România a adus un plus de valoare semnificativ la securitatea și stabilitatea euroatlantică, susținându-și activ și coerent interesele naționale. Evoluțiile de securitate din Ucraina indică faptul că reafirmarea solidarității și indivizibilitatea securității Aliate este o condiție sine qua non pentru relevanța NATO în secolul al XXI-lea. O Alianță care joacă rolul unei umbrele de securitate presupune un nivel ridicat de descurajare a potențialelor amenințări, atât prin concentrarea atenției asupra noilor zone de conflict din imediata vecinătate, cât și prin dezvoltarea capacităților în plan colectiv și la nivelul fiecărui Aliat. Sistemul antirachetă și dimensiunea securității cibernetice constituie cele mai recente misiuni ale Alianței. Făcând dovada succesului, politica NATO în domeniul parteneriatelor aduce o dimensiune strategică abordării cuprinzătoare a securității și trebuie continuată, ca și politica „ușilor deschise”.

Cuvinte-cheie: NATO, amenințări la adresa securității, apărare colectivă, sistemul de apărare antirachetă, securitate cibernetică, politica NATO în domeniul parteneriatelor și extinderii, diplomație publică a NATO.

1. Experiența celor 10 ani de apartenență a României la cea mai puternică Alianță de securitate a tuturor timpurilor

Decizia istorică a Summitului NATO de la Praga din 2002, urmată de dobândirea statutului de membru al Alianței Nord-Atlantice în 2004, a permis României să atingă, în prezent, cel mai înalt nivel de securitate de la crearea statului român modern. În egală măsură, odată cu integrarea în NATO, România a obținut avantaje de ordin politic, militar și economic, care au generat, la rândul lor, o creștere a nivelului de dezvoltare a țării noastre. Moment de destin și de vocație, care a marcat evoluția țării noastre în istoria post-comunistă, aderarea la NATO a consfințit încheierea tranziției către un stat democratic, puternic ancorat în familia democrațiilor euroatlantice.

Exprimarea sprijinului unei covârșitoare majorități a populației și clasei politice românești ale țării în favoarea obținerii statutului de Aliat demonstrează fără echivoc că ne-am dorit să ne alăturăm unei Alianțe capabile să răspundă eficient atât amenințărilor de tip clasic, cât și noilor tipuri de provocări la adresa securității. Privind retrospectiv, vedem că România a

***Dr. Bogdan AURESCU este secretar de stat pentru Afaceri strategice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe; de asemenea, este conferențiar universitar (drept internațional) la Facultatea de Drept a Universității din București. E-mail: bogdan.aurescu@mae.ro**

pornit pe drumul aderării având convingerea că parteneriatul transatlantic a fost și va rămâne cheia de boltă a securității europene, fiind animată de dorința de a participa nemijlocit la o Alianță capabilă să răspundă eficient la orice provocare de securitate.

Pe parcursul celor 10 ani de apartenență la NATO, România a adus un plus de valoare semnificativ la realizarea securității și stabilității euroatlantice, susținându-și interesele naționale în mod activ și coerent. Prezența consistentă a României în teatrele de operații Aliate a contribuit la conturarea profilului unui Aliat pregătit să asigure securitatea teritoriului național, dar și al Alianței.

Un rezultat notabil, de natură să confirme aportul substanțial al României în cadrul NATO, îl reprezintă inclusiv creșterea graduală a prezenței românești în cadrul structurilor de conducere Aliate, precum și o contribuție importantă pe dimensiunea parlamentară a Alianței. Decizia alegerii șefului Delegației României la Adunarea Parlamentară NATO în funcția de vicepreședinte al Adunării Parlamentare NATO, desemnarea fostului Reprezentant permanent al României la NATO în poziția de Asistent al Secretarului General NATO pentru riscuri de securitate emergente, obținerea posturilor de director adjunct al cabinetului Secretarului General și director al Direcției Afaceri Multilaterale din cadrul Secretariatului Internațional al NATO confirmă succesul notabil al diplomației românești, dar și recunoașterea expertizei naționale în context Aliat.

Anul 2014 este unul aniversar, dar și de reflecție privind profilul României în Alianță. Aniversăm un deceniu de la cel mai amplu val de extindere a Alianței Nord-Atlantice, care a inclus România, alături de Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Slovacia și Slovenia, douăzeci de ani de la înființarea Parteneriatului pentru Pace, zece ani de la lansarea Inițiativei de Cooperare de la Istanbul, 15 ani de la primul val de extindere a NATO după încheierea Războiului Rece și cinci ani de la cea mai recentă rundă de extindere. Totodată, de șaiszeci și cinci de ani Alianța își exercită funcția de apărare colectivă, constituind un liant indispensabil între securitatea Americii

de Nord și cea a Europei.

Aceste momente aniversare se suprapun cu evoluții dinamice în plan internațional și regional. În acest context complex, Alianța are de rezolvat probleme dificile, care necesită reacții pertinente și flexibile, adaptate la nevoile multiple de securitate ale Alianților, menținându-și relevanța, maturitatea și eficiența.

Situația actuală de securitate, marcată de evoluțiile din Ucraina, indică faptul că reafirmarea solidarității și indivizibilității securității Aliate este o condiție *sine qua non* pentru relevanța NATO în secolul al XXI-lea. Recentele acțiuni militare ale Federației Rusiei împotriva Ucrainei și decizia de anexare a regiunii ucrainene Crimeea au generat cea mai serioasă criză de securitate din ultimele decenii, constituind o provocare amplă la adresa stabilității globale și a paradigmei de securității euroatlantice.

Proximitatea geografică, dublată de rolul de stat la frontiera externă a NATO, determină România să analizeze cu preocupare situația din regiune și să insiste pentru o conduită bazată pe respectarea prevederilor dreptului internațional și pe modalitățile pașnice de soluționare a diferendelor. În egală măsură, România și Alianții săi sunt preocupați de consolidarea dimensiunii apărării colective și adoptarea de măsuri ferme menite să descurajeze acțiunile militare care pot afecta securitatea NATO, reasigurând, totodată, Alianții cei mai expuși unor asemenea acțiuni.

În egală măsură, România dorește o Alianță aproape de cetățeni, care să cunoască pe deplin prioritățile în materie de securitate ale țării noastre, dar și valoarea adăugată obținută prin statutul de Aliat. Este cu atât mai important ca fiecare cetățean român să fie conștient de beneficiile pe care apartenența la comunitatea euroatlantică de valori le aduce, pornind de la asigurarea securității și stabilității necesare dezvoltării și până la climatul de siguranță propice pentru mediul de afaceri și economie în general.

Măsurile prin care Alianța asigură protecția statelor membre și apără pacea, fiind o sursă esențială de menținere a stabilității într-o lume imprevizibilă, vizează inclusiv modul în care aceasta reușește să răspundă tuturor provocărilor de securitate.

În acest sens, consolidarea componentei de diplomatie publică a NATO și intensificarea dialogului cu cetățenii din statele Aliate vin să întărească Organizația și să îi asigure relevanța inclusiv în spațiul public. Alianța nu trebuie să se limiteze doar la informarea cetățenilor Aliati asupra contribuțiilor pe care NATO le aduce pentru garantarea securității acestora, dar are și datoria de a informa și menține interesul activ al acestora pentru viitorul Organizației.

2. Securitatea necesită o viziune curajoasă și cuprinzătoare, implicând combaterea amenințărilor de tip nou

O Alianță care joacă rolul unei ancore de securitate presupune și un nivel ridicat de descurajare a potențialelor amenințări, inclusiv prin dezvoltarea continuă a capacităților în plan colectiv și la nivelul fiecărui Aliat.

În acest context trebuie privită și dezvoltarea sistemului de apărare antirachetă al NATO. Este probabil unul dintre cele mai relevante proiecte din punct de vedere strategic pentru viitorul Alianței, care transpune deciziile luate la ultimele summituri NATO, având la bază principiile indivizibilității securității, solidarității și apărării întregului teritoriu și populației statelor aliate.

România sprijină activ dezvoltarea arhitecturii de securitate a NATO, atât în dezbaterile Aliate, cât și, mai ales, prin găzduirea pe teritoriul său, la Deveselu, a facilității antirachetă *Aegis Ashore*, parte a componentei europene a sistemului american de apărare antirachetă (EPAA).

Proiectul bilateral cu SUA va reprezenta o contribuție valoroasă la dezvoltarea sistemului NATO de apărare împotriva rachetelor balistice, iar operaționalizarea Bazei de la Deveselu, la orizontul anului 2015, va permite extinderea protecției asupra teritoriului Aliat din Europa împotriva amenințărilor cu rachete balistice. Ceremonia de inaugurare a lucrărilor principale de construcție de la Facilitatea Antirachetă din cadrul Bazei Militare Deveselu, care a avut loc la 28 octombrie 2013, a demonstrat angajamentul ferm al României și Statelor Unite ale Americii pentru materializarea acestui proiect.

Așa cum am subliniat și cu alte ocazii¹, trebuie evidențiate natura exclusiv defensivă a sistemului antirachetă al SUA și conformitatea utilizării sale cu Carta Organizației Națiunilor Unite. *Acordul româno-american privind amplasarea sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice al SUA în România*, din 13 septembrie 2011, reflectă, astfel, voința României și a SUA de a contribui la asigurarea apărării colective legitime a statelor Alianței, în scopul mai larg al menținerii păcii și securității internaționale.

Caracterul de descurajare al sistemului de apărare antirachetă al SUA creează un plus de siguranță în regiune. În același timp, elementele sistemului amplasate în România, dar și *European Phased Adaptive Approach* în ansamblu, sunt special adaptate pentru a contracara amenințările cu rachete balistice provenind din afara arealului euroatlantic și nu au potențialul de a modifica echilibrul strategic în Europa.

În ceea ce privește sistemul antirachetă al NATO, cele mai solide asigurări privind scopul dezvoltării acestuia au fost furnizate de către Alianță și se regăsesc în Declarația Summitului de la Chicago din 2012, ca garanții politice: sistemul antirachetă al NATO asigură apărarea teritorială antirachetă a statelor Aliate, este exclusiv defensiv și nu include capacități ofensive, nu va afecta stabilitatea strategică și nici capacitățile strategice de descurajare ale Federației Ruse². Sistemul antirachetă NATO este parte integrantă din obligațiile defensive colective care îi unesc pe Aliati.

În același timp, România acționează și pentru definirea și consolidarea rolului NATO în domeniul combaterii noilor amenințări, cum ar fi atacurile cibernetice. Într-o etapă marcată de creșterea numerică și ca nivel de complexitate a riscurilor, eforturile NATO în zona *cyber* au

¹ A se vedea și Bogdan AURESCU, „Comentariul articol cu articol al textului acordului între România și Statele Unite ale Americii privind amplasarea sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice al SUA în România (Partea I)”, în *Impact Strategic*, nr. 3/2012, pp. 18-33.

² Chicago Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Chicago on 20 May 2012, disponibilă la http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_87593.htm?mode=pressrelease, accesată la 30 martie 2014.

devenit cu atât mai evidente în ultima perioadă. La nivel național, apărarea cibernetică reprezintă o parte componentă a apărării naționale.

Mergând pe linia promovării abordării NATO pe dimensiunea cibernetică, summitul NATO din acest an ar putea constitui o ocazie optimă pentru actualizarea și consolidarea cadrului politic și operațional al NATO privind apărarea cibernetică. În același timp, România a încurajat ideea dezvoltării naturale a unui dialog strategic între Aliați și s-a pronunțat pentru asumarea unui rol credibil și eficient din partea NATO în domeniul apărării împotriva atacurilor cibernetice, cooperarea cu statele partenere și mai ales parteneriatul public-privat putând aduce o reală valoare adăugată protecției împotriva acestor amenințări.

3. Proiecții pentru modernizarea NATO în viziunea României

Viziunea României asupra NATO poate fi sintetizată în linii mari astfel: Alianță robustă, care își asumă apărarea colectivă în fața tuturor provocărilor la adresa comunității euroatlantice și internaționale; relație transatlantică solidă; management consolidat al crizelor; continuarea politicii *ușilor deschise* și promovarea parteneriatelor; apropierea de cetățean.

Pornind de la statutul NATO de cea mai puternică Alianță de securitate a tuturor timpurilor, România dorește ca aceasta să-și confirme rolul esențial, mai ales în contextul de securitate actual, urmărind, în esență, consolidarea misiunii principale a NATO, aceea de apărare colectivă a tuturor statelor membre.

Ca voce distinctă în plan regional, România s-a pronunțat în mod constant în cadrul NATO în favoarea menținerii atenției asupra riscurilor din vecinătatea sa imediată, care este și a Alianței, urmărind ca dialogul intra-Aliat să întărească înțelegerea comună a acestor amenințări. Demersurile României vizează ca NATO să acorde o atenție corespunzătoare zonei Mării Negre – o regiune cu o relevanță strategică incontestabilă, punct de intersecție pentru rutele strategice din Europa către Asia Centrală și Orientul Mijlociu Extins – și să reafirme sprijinul

NATO față de eforturile țărilor din regiune de a asigura securitatea și stabilitatea în acest areal.

România a urmărit, începând cu prima reuniune la vârf a NATO la care a fost prezentă (Summitul Alianței de la Istanbul, din 2004), ancorarea și securizarea regiunii Mării Negre și consolidarea profilului NATO în domeniul securității maritime.

În același timp, semnificația unei relații transatlantice puternice este incontestabilă și reprezintă fundamentul Alianței, securitatea Aliților poziționați pe cele două țărmuri ale Atlanticului fiind indivizibilă. În acest sens, soliditatea parteneriatului transatlantic trebuie să rămână o prioritate pentru viitorul NATO, fiind important ca summitul din 2014 din Marea Britanie să reflecte acest aspect.

Forțele Aliate din Europa și America de Nord au luptat împreună în multe misiuni și operațiuni NATO și continuă să aducă o contribuție majoră pentru securitatea internațională. Succesul acestor misiuni – în Afganistan, Kosovo, operațiile din Marea Mediterană sau din alte regiuni ale lumii – nu ar fi fost posibil fără nivelul ridicat de interoperabilitate al forțelor armate, nivel care trebuie să se mențină și pe viitor.

În context Aliat, România a promovat consolidarea capacității Alianței de gestionare a crizelor. Răspunsul Alianței Nord-Atlantice la criza din Ucraina nu ar fi fost posibil în absența formatului politic de consultări, corelat cu acțiuni coordonate pe palierul militar.

Dezvoltarea continuă a capacității Alianței de răspuns la crize, inclusiv prin asigurarea infrastructurii necesare în spațiile Aliate, va avea un rol semnificativ atât în furnizarea unui răspuns prompt, cât și în creșterea capacității de descurajare a potențialelor amenințări.

Politica *ușilor deschise* a fost susținută permanent de România, fiind apreciată nu doar ca o excelentă oportunitate pentru noii membri, ci și ca o modalitate optimă de consolidare a Alianței, oferind acesteia un plus de credibilitate și securitate.

Politica NATO în domeniul parteneriatelor aduce o dimensiune strategică abordării cuprinzătoare a securității și trebuie continuată. Inițiativa de Cooperare de la Istanbul, Parteneriatul

Euro-Atlantic și Dialogul Mediteranean trebuie consolidate ca politici strategice ale NATO. În acest sens, este esențială derularea programelor aprofundate de parteneriat și pe palierul practic, depășindu-se planul strict al operațiilor. În același timp, trebuie apreciate eforturile statelor partenere de a susține demersurile NATO în ceea ce privește combaterea amenințărilor (terorism, piraterie, securitate cibernetică).

Nivelul de excelență atins de România în planul consolidării parteneriatelor se materializează și prin asumarea misiunii de Ambasadă Punct de Contact NATO (CPE) în statele partenere ale Alianței. Dacă, în perioada 2005-2008, România a îndeplinit două misiuni punct de contact NATO în Republica Moldova, în prezent, țara noastră îndeplinește, în sistemul actual de rotație (2013-2014), concomitent două misiuni de Ambasadă Punct de Contact NATO, aflându-se la cel de-al treilea mandat consecutiv în Azerbaidjan și primul în Georgia. Demersurile României de îndeplinire a acestui rol de Ambasadă Punct de Contact, la puțin timp după aderare, confirmă interesul nostru pentru apropierea statelor partenere de Alianța Nord-Atlantică, dar și pentru o mai bună cunoaștere a NATO de către opinia publică din țările partenere.

Intensificarea cooperării dintre NATO și partenerii estici, în special Republica Moldova, devine o prioritate, mai ales în contextul actual de securitate. Alături de Georgia, Republica Moldova și-a exprimat voința de a consolida relațiile cu actorii spațiului euroatlantic. România va promova necesitatea ca NATO să rămână alături de partenerii săi, în special de cei mai expuși la presiuni și amenințări cu utilizarea forței.

Concluzii

Aruncând o privire asupra deceniului de apartenență a României la NATO, am convingerea că Alianța va continua să asigure umbrela de securitate necesară țării noastre, oferind reacții ferme și eficiente la provocările de securitate ale secolului al XXI-lea. La rândul său, prin asocierea la efortul la nivel Aliat, România va continua

să contribuie responsabil, activ și concret la procesul decizional și la dezbaterile ideatice din cadrul NATO, precum și la misiunile și operațiile Alianței.

Riscul apariției unor amenințări cu rezonanță globală confirmă principiul conform căruia furnizarea unui nivel corespunzător de securitate trebuie să fie rezultatul unui efort colectiv. În această ipoteză, corelarea acțiunilor Aliate cu cele ale altor organizații internaționale, ca UE și OSCE, devine primordială pentru asigurarea unui impact maxim.

La 10 ani de la aderare, pentru România ca stat membru și pentru NATO ca organizație, cred că este un moment potrivit să conștientizăm că facem parte dintr-o Alianță deopotrivă puternică și relevantă, capabilă să protejeze libertățile și moștenirea comună a națiunilor care o formează, în spiritul și litera Tratatului de la Washington.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, Acord între România și Statele Unite ale Americii privind amplasarea sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice al Statelor Unite în România, 13 septembrie 2011, disponibil la http://www.mae.ro/sites/default/files/file/tratate/2011.09_scut_ro.pdf, accesat la 28 martie 2014.
2. ***, Chicago Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Chicago on 20 May 2012, disponibilă la http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_87593.htm?mode=pressrelease, accesată la 30 martie 2014.
3. ***, European Phased Adaptive Approach (EPAA) and NATO Missile Defense. Factsheet, US Department of State, Bureau of Arms Control, Verification and Compliance United States, 3 May 2011, disponibil la <http://www.state.gov/t/avc/rls/162447.htm>, accesat la 20 martie 2014.
4. AURESCU, Bogdan, „Comentariul articol cu articol al textului acordului între România și Statele Unite ale Americii privind amplasarea sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice al SUA în România (Partea I)”, în *Impact Strategic*, nr. 3/2012, pp. 18-33.

ARMATA ROMÂNIEI LA 10 ANI DE LA ACCEDEREA ÎN NATO. O PERSPECTIVĂ INSTITUȚIONALĂ

*Dr. Ștefan DĂNILĂ**
*Avram-Florian IANCU***

La 29 Martie 2004, România a devenit membru cu drepturi depline al Alianței Nord-Atlantice. Cei 10 ani de la accedere în NATO au însemnat nu numai eforturi pe care Armata României le-a depus, dar și rezultate notabile obținute în deloc ușorul demers de racordare la normele și valorile aliate.

Etapele de pre-aderare, accedere și ulterior integrare au fost posibile printr-o adaptare conceptuală și funcțională corespunzătoare, care a vizat armonizarea legislativă, reforma în domeniul resurselor umane, dinamica schimbului de informații, modernizarea logisticii militare, acceptarea și implementarea standardelor aliate pentru realizarea interoperabilității doctrinare și operaționale.

De asemenea, calitatea de membru al Alianței Nord-Atlantice a fost pe deplin acoperită printr-un proces coerent și riguros de dezvoltare a capacităților naționale de apărare și printr-o angajare activă și credibilă în efortul colectiv.

Astfel, îndeplinirea angajamentelor asumate în procesul de planificare a apărării NATO, demersurile de înzestrare a forțelor naționale, operaționalizarea și afilierea acestora la comandamentele Aliate, modernizarea sistemelor de comandă, control și comunicații sau participarea

la inițiativele multinaționale reprezintă câteva fațete ale eforturilor de dezvoltare a capacităților de apărare.

Participarea, începând încă din 1991, cu peste 40.000 de militari în toate teatrele de operații NATO, la exercițiile de evaluare/certificare a forțelor și la cele de management al crizelor sau reprezentarea militară la cartierul general și la comandamentele de nivel strategic ale NATO dau substanță contribuției României la eforturile Alianței.

Cuvinte-cheie: NATO, capabilități, standardizare, interoperabilitate, transformare, forțe destinate NATO, operaționalizare, operații.

Introducere

În urmă cu 10 ani, la 29 martie 2004, România devenea membru cu drepturi depline al Alianței Nord-Atlantice, acesta fiind considerat unul dintre cele mai mari succese ale politicii românești din 1989 până în prezent.

Integrarea în structura Nord-Atlantică a fost un proces îndelungat, a cărui constanță a constituit-o largă susținere a poporului român. Calitatea de membru NATO echivalează cu garanția securității și stabilității pe plan extern.

***General-locotenent Ștefan DĂNILĂ, doctor în științe militare, este Șeful Statului Major General. E-mail: rpSMG@mapn.ro**

****Colonel Avram-Florian IANCU lucrează în cadrul Statului Major General ca Șef birou NATO, Direcția Planificare Strategică și, în același timp, își derulează studiile doctorale în domeniul științelor militare, în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”. E-mail: iancuavramflorian@gmail.com**

România și-a depus oficial candidatura la NATO în 1993 și, un an mai târziu, a fost primul stat care a răspuns invitației lansate de a participa la Parteneriatul pentru Pace (PfP), program destinat cooperării euroatlantice în materie de securitate, cu rol major în procesul de includere a noilor membri în NATO.

Apoi, în aprilie 1999, NATO a lansat *Planul de Acțiune* în vederea admiterii de noi membri (MAP – *Membership Action Plan*). România și-a pregătit propriul *Plan* prin care își stabilea obiective, măsuri și termene de realizare în vederea aderării la Alianță.

La Summitul NATO de la Praga, din noiembrie 2002, pe baza evaluării progreselor înregistrate de statele candidate, șefii de state și de guverne ai țărilor membre ale NATO au decis invitarea României, alături de alte șase state: Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Slovacia și Slovenia, să înceapă convorbirile pentru aderare la Alianța Nord-Atlantică.

Protocoalele de aderare la NATO au fost semnate în cadrul unei ceremonii desfășurate la Bruxelles, la 26 martie 2003, iar, la 29 martie 2004, România a aderat la NATO prin depunerea instrumentelor de ratificare la Departamentul de Stat al SUA, stat depozitar al Tratatului Alianței Nord-Atlantice.

1. Adaptări conceptuale și funcționale

1.1. Legislația națională

Armonizarea legislației naționale cu acquis-ul NATO a constituit un obiectiv important și a urmat eliminarea impedimentelor, care ar fi putut obstructiona îndeplinirea angajamentelor asumate în cadrul Alianței. Astfel, în sensul consacării constituționale a aderării României la NATO și asigurării unui temei constituțional pentru modificările viitoare ale legislației privind apărarea națională, Constituția României, republicată în anul 2003, prevede că: „*aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord se face prin lege adoptată în ședință comună a Camerei Deputaților și Senatului, cu majoritate de două treimi din numărul deputaților și senatorilor*”¹. Acest text

¹ Constituția României, Publicată în Monitorul Oficial nr.

a constituit temeiul adoptării Legii nr. 22/2004 pentru aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord.

De asemenea, modificarea unor prevederi constituționale a creat temeiul pentru eliminarea, pe timp de pace, a serviciului militar obligatoriu și trecerea la o armată de profesioniști², planificarea apărării în context aliat, participarea armatei României la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii³, prezența trupelor străine pe teritoriul României⁴.

1.2. Reforma resurselor umane

Asigurarea unui sistem de management al resurselor umane ale Ministerului Apărării Naționale similar cu cel existent în armatele altor state membre ale NATO a fost un deziderat al reformei în acest domeniu.

Schimburile de experiență desfășurate în țările membre NATO în perioada aderării au condus la necesitatea adaptării cadrului normativ⁵

767 din 31 octombrie 2003, art. 149, p. 29, disponibilă on-line la http://www.ucv.ro/pdf/site/constitutia_romaniei.pdf, accesată la 10 februarie 2014.

² *Legea nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu și trecerea la serviciul militar pe bază pe voluntariat*, ale cărei prevederi s-au aplicat începând cu data de 1 ianuarie 2007. Trebuie menționat faptul că, pe durata stării de război, a stării de mobilizare și pe timpul stării de asediu, serviciul militar redevine obligatoriu. Prin *Legea nr. 384/2006 privind statutul soldaților și gradaților profesioniști*, cu modificările și completările ulterioare, s-a marcat o realizare semnificativă în cadrul procesului de formare și dezvoltare a unei armate moderne, suplă, ce are capacitate operațională de acțiune, interoperabilă cu armatele altor state membre NATO.

³ *Legea apărării naționale nr. 45/1994* (act normativ care a fost modificat în acest sens). *Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării*, corespunzător prevederilor căreia, au fost elaborate și aprobate documentele de planificare apărării: Strategia națională de apărare, Programul de guvernare, Carta albă a apărării, Strategia militară, Directiva de planificare a apărării, Programele majore și Planurile operaționale de întrebuințare a forțelor. *Legea nr. 121/2011 privind participarea forțelor armate la misiuni și operații în afara teritoriului statului român*.

⁴ *Legea nr. 291/2007 privind intrarea, staționarea, desfășurarea de operațiuni sau tranzitul forțelor armate străine pe teritoriul României*. *Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării*.

⁵ *Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare și*

din domeniul resurselor umane. Contribuția națională cu personal pentru încadrarea posturilor permanente în cadrul comandamentelor din structura de comandă (NATO Command Structure – NCS) și a celor din structura de forțe a NATO (NATO Force Structure – NFS), precum și în cadrul Agențiilor NATO, dar și a Centrelor de Excelență, a avut de-a lungul timpului o evoluție cantitativă, dar și calitativă în funcție de dinamica restructurării și a procesului de transformare ale Alianței. Astfel, dacă, la nivelul anului 2004, erau alocate 50 de posturi în comandamentele NATO, la 10 ani după aderare, sunt alocate 145 de posturi în comandamentele NCS și în cadrul Agențiilor, 17 posturi în structura de forțe și 18 posturi în cadrul Centrelor de Excelență (COEs).

În ceea ce privește nivelul de vizibilitate al posturilor încadrate, dacă, în anul 2004, era prevăzută o singură funcție de general la Celula de Coordonare a Parteneriatului, în prezent, România are alocate 5 posturi de general⁶. În cei 10 ani de la accesare, aproximativ 400 militari au fost roțiți pe funcții internaționale sau în cadrul reprezentanțelor militare ale României la NATO.

1.3. Informațiile militare

Dinamica schimbului de informații este asigurată de colaborarea consistentă dintre structurile naționale de specialitate cu cele ale NATO și prin contribuția anuală la elaborarea produselor folosite în cadrul Procesului de planificare a apărării NATO și la elaborarea Evaluării Întrunite a Amenințărilor (*Joint Threat Assessment*) la adresa NATO.

Structurile naționale au primit deseori aprecieri laudative din partea aliaților pentru participarea cu personal și capacități de informații militare în operațiile NATO, pentru contribuțiile

Ghidul carierei militare (aprobat prin H.G. nr. 106 din 2011), Ordinul ministrului apărării naționale M. 30/2012, pentru aprobarea „Instrucțiunilor privind recrutarea, selecția, formarea profesională și evoluția în cariera militară în Armata României”, Ordinul ministrului apărării naționale nr. M. 30/2007 pentru aprobarea „M.R.U. 3/1, Instrucțiuni privind aprecierea cadrelor militare” etc.

⁶ Patru posturi de general în structura de comandă NATO și o poziție de general, *Non Quota*, la nivelul Statului Major Militar Internațional NATO (IMS).

la elaborarea documentelor NATO și în sprijinul deciziilor Consiliului Nord-Atlantic și Comitetului Militar al NATO, pentru contribuțiile la Centrul NATO pentru fuziunea informațiilor și pentru unele comandamente NATO, precum și pentru sprijinirea tuturor dezvoltărilor care au avut loc în Centrul de Excelență NATO pentru HUMINT de la Oradea.

De remarcat că, în perioada 2008-2012, România s-a situat între primii 5 contributory ai Diviziei informații a Statului Major Militar Internațional al NATO, iar, în anul 2013, pe primul loc la contribuții în sprijinul Diviziei informații.

1.4. Logistica militară

În acest domeniu, s-a inițiat și se desfășoară un proces continuu de transformare. Rezultate relevante au fost obținute îndeosebi pe zona sprijinului forțelor dislocate în teatrele de operații, în domeniul mișcare și transport, cel al sprijinului națiunii gazdă (*Host Nation Support – HNS*) și în cadrul programului NATO de investiții de securitate (*NATO Security Investment Programme – NSIP*).

Sprijinul logistic pentru trupele românești participante la misiuni și operații în afara teritoriului național s-a asigurat prin implementarea și funcționarea Elementului Național de Sprijin. După caz, acest sprijin a fost completat de acorduri bilaterale încheiate cu partenerii de coaliție/alianță sau prin intermediul organizațiilor/mechanismelor multinaționale, ca parte și în cadrul conceptului de logistică colectivă.

Pentru domeniul mișcare și transport, s-a urmărit realizarea interoperabilității cu structurile similare din cadrul NATO și statelor membre și parteneri. În prezent, România are asigurat accesul la mijloace de transport aerian și naval, dispune de sistemul informatic necesar schimbului de date cu structurile NATO, fiind implementată aplicația informatică Sistemul Aliat de Dislocare și Mișcare (*Allied Deployment and Movement System – ADAMS*) și are certificate, fiind puse la dispoziția NATO, detașamente de îmbarcare-debarcare și echipe de control a mișcării.

De asemenea, începând cu anul 2010, România este membră a Unității Multinaționale de

Logistică pentru Controlul Mișcării (*Mov Con MILU*), în această calitate urmând să asigure, prin componenta națională, desfășurarea operațiunilor de mișcare și transport în operația din Kosovo în trimestrul II/2014 și în trimestrele I și II /2015.

România a înregistrat progrese semnificative și în ceea ce privește sprijinul națiunii gazdă (HNS). Prima versiune a Catalogului de Planificare a Capabilităților HNS, a fost elaborată cu un an înainte de data accederii (începutul anului 2003), iar, ulterior, au continuat demersurile de completare a cadrului legal în domeniu⁷.

În acest context, trebuie menționat sprijinul vital acordat de România pentru desfășurarea operațiilor de transport a resurselor către și dinspre Afganistan⁸, fapt care a însemnat afirmarea viabilității nodului de transport multimodal Constanța-Mihail Kogălniceanu și a infrastructurii portuare, aeroportuare și de transport terestru din zonă.

Până la această dată, România este desemnată, ca autoritate de implementare pentru un număr de 50 de proiecte ale programului NATO de investiții de securitate (NSIP), care, printre altele,

7 2003 – *Concepția și Procedurile Generale privind acordarea de către România a Sprijinului Națiunii Gazdă (HNS) pentru sprijinul acțiunilor militare ale statelor membre NATO și parteneri pe teritoriul național.*

2004 – *Ordinul ministrului apărării naționale privind organizarea, pregătirea și funcționarea Echipelor de Legătură în aeroporturile de debarcare/îmbarcare și porturile maritime de debarcare/îmbarcare și a fost elaborată Baza de Date HNS a României, în format ADAMS, ceea ce a permis realizarea interoperabilității în transmiterea datelor către Aliați.*

2006 – *Memorandumul de înțelegere dintre România, Comandamentul Suprem al Puterilor Aliate din Europa (SHAPE) și Comandamentul Aliat pentru Transformare (ACT) privind HNS pentru operațiile și exercițiile NATO pe teritoriul României, care facilitează sprijinul operațiilor și a exercițiilor conduse de NATO pe teritoriul național.*

2009 – *Ordinului ministrului apărării naționale privind bunurile și serviciile ce se pot pune la dispoziția forțelor armate străine care intră, staționează, desfășoară operațiuni sau tranzitează teritoriul României.*

8 Acțiune care a debutat în luna mai 2011 și continuată și în prezent, prin punerea la dispoziție a infrastructurii Aeroportului Internațional Mihail Kogălniceanu – Constanța și a Portului Maritim Constanța, precum și a infrastructurii rutiere și feroviare din zona Constanța.

vizează: furnizarea de facilități operaționale, îndeosebi în domeniul infrastructurii de aerodrom; asigurarea și întreținerea capabilităților incluse în Sistemul Integrat NATO de Apărare Antiaeriană și Antirachetă (*NATO Integrated Air and Missile Defence Sistem – NATINAMDS*); și îmbunătățirea sistemelor de comunicații în rețea, de interes major la nivelul NATO. Valoarea financiară a fondurilor NSIP aferente acestor proiecte este de peste 100 milioane de euro, reprezentând peste 80% din valoarea totală a proiectelor, diferența fiind asigurată prin contribuție națională.

1.5. Standardizarea și interoperabilitatea

Activitatea de standardizare militară în Armata României se desfășoară continuu, începând cu anul 1998, cu șase ani înainte de a deveni membri NATO. Aceasta are scopul de a ridica gradual nivelul de interoperabilitate al forțelor naționale cu forțele celorlalte state din organismelor internaționale la care România este parte, prin acceptarea și implementarea documentelor NATO de standardizare.

Realizarea interoperabilității la nivelul forțelor destinate NATO constituie o prioritate a standardizării în orizonturile de timp ale angajamentelor asumate, iar, la nivelul tuturor forțelor naționale, un obiectiv strategic al standardizării stabilit în strânsă corelație cu orizontul de timp și cu obiectivele Strategiei de Transformare a Armatei României.

Până în prezent, au fost analizate în vederea acceptării peste 1200 de standarde⁹, dintr-un total de 1413 STANAG-uri active la nivelul NATO. Pentru 586 dintre acestea a fost deja transmisă la NATO confirmarea implementării complete (402) sau parțiale (184).

Rezultate concrete au fost obținute deopotrivă în toate domeniile specifice interoperabilității: comunicarea, acțiunea în comun și sprijinul reciproc.

În domeniul comunicării, au fost implementate procedurile și cerințele tehnico-materiale în domeniul comunicațiilor și informaticii, informațiilor militare și sprijinului lingvistic.

În privința acțiunii în comun, avem

9 Acorduri de standardizare NATO – STANdardization Agreement (STANAG).

implementate doctrine și manuale specifice managementului țintelor, planificării și conducerii operațiilor întrunit, psihologice și informaționale, sprijinul EOD (neutralizarea mecanismelor și munițiilor explozive) și protecția forței, CBRN etc. Acestea sunt aplicabile fie la nivel întrunit („Joint”), fie sunt specifice categoriilor de forțe ale armatei.

În ceea ce privește sprijinul reciproc, putem menționa doctrinele, procedurile sau cerințele tehnico-materiale în domeniul logistic, al infrastructurii, topografiei militare, echipamentelor și tehnicii, precum și documente de implementare a standardelor în domeniul financiar-contabil.

Implementarea *AJP-01 Allied Joint Doctrine*, prin elaborarea noii ediții a *Doctrinei Armatei României*, a constituit temelia elaborării celorlalte documente de nivel doctrinar nivel și manuale pe diferite subdomenii pentru categoriile de forțe (*Doctrina întrunită pentru operații terestre*, *Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene*, *Doctrina Forțelor Navale*, *Doctrina Forțelor pentru Operații Speciale*) sau pentru domeniile funcționale (informații, contrainformații și securitate, război electronic, managementul țintelor, planificarea și conducerea operațiilor întrunit, operații civil-militare, sprijinul EOD și protecția forței, CBRN etc.). Astfel, au fost elaborate 32 de doctrine complet armonizate, din punctul de vedere al conținutului.

În ceea ce privește *interoperabilitatea tehnică*, trebuie menționat că, pe baza standardelor NATO, au fost elaborate documentele naționale de implementare cu aplicabilitate în formularea specificațiilor tehnice, conform nevoilor misiunilor și cerințelor operaționale pentru tehnica și echipamentele care sunt în curs sau urmează să fie modernizate/achiziționate. Constrângerile bugetare au permis întocmirea documentelor de implementare necesare, achiziția și intrarea efectivă în dotare a echipamentelor/tehnicii rămânând de multe ori la nivel de deziderat.

În privința interoperabilității în domeniul administrativ, menționăm implementarea unor documente de standardizare NATO, prin elaborarea documentelor de implementare naționale (diferite glosare de termeni și definiții și instrucțiuni de reglementare a unor activități

cu specific administrativ).

1.6. Strategia de Transformare a Armatei României

Pentru continuarea procesului de reformă desfășurat în perioada 1990-2007, în anul 2007, a fost elaborată Strategia de Transformare a Armatei României (STAR), activitate corelată cu procesul similar desfășurat la nivelul Alianței Nord-Atlantice.

Scopul derulării procesului de transformare îl constituie realizarea unei structuri de forțe, care să fie în măsură să îndeplinească misiunile încredințate la nivel național, precum și angajamentele internaționale asumate de către România.

Strategia de transformare a Armatei României cuprinde trei etape distincte, fiecare dintre acestea cu obiective specifice, realizabile în condițiile unei susțineri financiare constante și predictibile. În prezent, implementarea STAR se află în cea de-a doua etapă, *Etapa integrării operaționale în NATO și Uniunea Europeană*, prevăzută a se derula în perioada 2008-2015.

Pe parcursul acestei etape, este urmărită îndeplinirea obiectivelor pe termen mediu ale transformării, printre care se numără: continuarea operaționalizării forțelor; continuarea programelor majore de înzestrare; reorganizarea învățământului militar ș.a..

În ultima etapă a procesului de transformare, *Integrarea deplină în NATO și UE (2016-2025)*, urmează să fie îndeplinite obiectivele pe termen lung: concentrarea eforturilor și resurselor de orice natură pentru realizarea capacităților angajate față de NATO și UE; continuarea modernizării înzestrării cu echipamente noi și realizarea interoperabilității; concentrarea activităților de evaluare sistemică și structurală pe domeniul procesului de înzestrare și modernizare cu tehnică și echipamente.

2. Dezvoltarea capacităților de apărare

2.1. Forțele destinate NATO – asumarea și îndeplinirea angajamentelor

Odată cu accederea în Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, în anul 2004, România a fost inclusă în procesul aliat de planificare a apărării, însemnând următorul nivel față de cel

specific perioadei de parteneriat (1994-2004)¹⁰.

Rolul planificării apărării este de a asigura forțele, mijloacele și capacitățile necesare pentru apărarea populației și teritoriului țărilor aliate, prin concentrarea și potențarea eforturilor naționale într-un cadru largit al securității și apărării colective.

Scopul planificării apărării este de a asigura armonizarea disciplinelor planificării apărării (planificarea armamentelor, planificarea forței, planificarea logistică, planificarea resurselor, planificarea Comenzii, Controlului și Consultărilor, planificarea urgențelor civile și planificarea nucleară) în vederea îndeplinirii cerințelor agregate colectiv, de a asigura coordonarea și armonizarea în mod corespunzător activităților altor discipline relaționate (standardizarea, apărarea aeriană etc.) și de a întări legătura dintre planificarea forței și planificarea operațională.

Includerea în procesul aliat de planificare a apărării s-a realizat prin etape succesive de adaptare la acest proces, marcate de pachete de Obiective ale Forței, special concepute pentru România: *Obiectivele Forței 2004*, *Obiectivele Forței 2006* și *Obiectivele Forței 2008*. Odată cu *Obiectivele Forței 2008*, s-a realizat sincronizarea cu ceilalți Aliați în cadrul procesului de planificare a apărării.

Actualele *Ținte de Capabilități* preiau majoritatea cerințelor (87%) din *Obiectivele Forței 2008*, care se aflau în curs de implementare și aveau termene stabilite până în anul 2018. Există cerințe noi de forțe și capacități, determinate de experiența derulării operațiilor NATO din ultimii ani.

Dintre acestea, cele mai notabile sunt forțele pentru operații speciale și capacitățile non-militare pentru stabilizare și reconstrucție. Termenele de implementare ale *Țintelor de Capabilități 2013* au fost agreeate cu România și au ținut seama de unele decalaje, determinate de dificultățile de natură financiară.

2.2. Înzestrarea cu tehnică și echipamente militare

Dezvoltarea și modernizarea forțelor și capacităților naționale a reprezentat o preocupare

¹⁰ Cunoscut sub denumirea de Procesul de Planificare și Analiză (Planning and Review Process – PARP).

permanentă a Armatei României în acești 10 ani, chiar dacă, în ultimii ani, au existat constrângeri semnificative determinate de nivelul redus al alocațiilor bugetare.

În acest sens, România a demarat un amplu proces de modernizare și dotare cu tehnică nouă care să asigure interoperabilitatea cu Forțele Armate ale celorlalte state membre NATO și înlocuirea tehnicii de proveniență estică, mare consumatoare de resurse materiale și financiare.

Acest proces complex și de durată a fost orientat și s-a desfășurat conform documentelor programatice ale Ministerului Apărării Naționale în domeniu (*Strategia de Transformare Armatei României*, *Concepția și Strategia de înzestrare și Planul de înzestrare al Armatei României*).

În baza principiului „pachetului unic de forțe și capacități”, România, ca și alți Aliați, a dezvoltat și menține un singur set de forțe și capacități, atât pentru participarea la întregul spectru de misiuni al Alianței, inclusiv apărare colectivă, cât și pentru contribuții la operații conduse de UE.

În perioada parcursă de la a accede, s-au derulat sau sunt în curs de derulare o serie de programe de înzestrare, dintre care cele mai relevante sunt: modernizarea tancurilor și mașinilor de luptă ale infanteriei (MLI), achiziția transportoarelor blindate de trupe (TBT 8x8), modernizarea Sistemul de Comunicații și Informatică al Armatei Române (SCIAR), achiziția fregatelor de tipul T22, achiziția și modernizarea elicopterelor navalizate, a Sistemului de Comandă și Control Aerian Național (SCCAN), a Sistemului integrat de supraveghere a Frontierei Maritime (SCOMAR), a avionului scurt mediu curier și a avionului multirol.

În condițiile declanșării crizei economice și financiare, s-a avut în vedere coroborarea eforturilor naționale cu cele ale altor națiuni pentru dezvoltarea de capacități comune, care să asigure îmbunătățirea capacității de apărare și de management al crizelor. Participarea la realizarea de capacități multinaționale în cadrul NATO s-a concretizat în contribuții pentru achiziția de produse specifice pentru unele programe, cum sunt cele din domeniile Sistemului de Comandă și

Control Aliat (ACCS), ale sistemului NATO de apărare antirachetă (ALTBMD), cercetare, supraveghere și recunoaștere (JISR), capacității de transport strategic (SAC), supravegherea terestră din aer (AGS) și din domeniul cercetării și avertizării timpurii (NAEW).

2.3. Operaționalizarea și afilierea forțelor

Procesul de operaționalizare a forțelor a început în anul 2005, odată cu inițierea procesului de integrare în NATO a Armatei României, derulat în baza *Planului de accesare și integrare al Comandamentului Forței Întrunite Napoli pentru Bulgaria, România și Slovenia/2004*.

Având în vedere realizarea integrală a obiectivelor planului, la 27 septembrie 2011, a fost semnat acordul de încheiere a programului de sprijin pentru accesare și integrare cu Comandamentul Forței Întrunite Napoli.

Până în prezent, au fost certificate și afirmate 80 structuri din care: 56 aparținând Forțelor Terestre, 9 Forțelor Aeriene, 5 Forțelor Navale și 10 Comandamentului Logistic Întrunit. Aceste structuri fac parte din pachetul de forțe și capacități asumate prin *Obiectivele Forței 2008* și sunt incluse în structura de forțe a Armatei României.

Fiind parte a obligațiilor asumate de România, afilierea forțelor constituie un criteriu de evaluare în cadrul procesului de certificare și afirmare a forțelor și contribuie la standardizarea procesului de pregătire și instruire, la realizarea principiului multinaționalității și a caracterului întrunit al acțiunilor militare.

Pentru implementarea acestui concept la nivelul Armatei României, la sfârșitul anului 2010, s-a încheiat procesul de afiliere a forțelor cu nivel ridicat al capacității operaționale (1 Bg. I.Mc.) la Comandamentul Corpului NATO de Reacție Rapidă din Turcia, NRDC-TU. În anul 2012, au fost inițiate discuțiile bilaterale România-Grecia pentru negocierea cadrului normativ specific afilierii forțelor cu nivel scăzut al capacității operaționale, iar în prezent se află în curs de finalizare negocierile pentru afilierea unor structuri cu nivel scăzut al capacității operaționale (ISTAR, PSYOPS, Forțe pentru operații speciale de nivel companie, pluton și

echipă) la comandamentul MNC-NE/Polonia.

2.4. Comandă, Control, Comunicații și Informatică

Aderarea României la NATO a accelerat procesul de modernizare a sistemelor militare de comunicații, început în anii '90. Evoluția sistemului de comunicații și cel informatic în ultimul deceniu, se datorează într-o mare măsură implementării la nivel conceptual, doctrinar și tehnic a standardelor existente la nivelul alianței în domeniul sistemelor de comunicații și informatică (CIS).

Desigur, evoluția tehnologică și dezvoltarea exponențială a domeniului a generat inevitabil transformări la nivelul sistemului de comunicații, dar calitatea de membru NATO a României a făcut ca specialiștii structurilor de comunicații și informatică să poată opera alături de colegii lor din Alianță, ca tehnica aflată în dotare să fie compatibilă cu cea aparținând structurilor partener, sistemele deținute să fie interconectate, iar suportul unei misiuni să fie asigurat prin cooperare umană, tehnică și procedurală, oriunde și oricând.

Astfel, prin intrarea în exploatare a Punctului de Prezență NATO în România și a rețelei secrete a NATO (CRONOS), sunt asigurate servicii precum rețeaua de date privată a NATO, schimbul de imagine aeriană recunoscută, sistemul de comandă, control și raportare nucleară, rețeaua de date a comunității pe linie de informații.

Pentru ca sistemul CIS necesar conducerii, cooperării și înștiințării forțelor românești dislocate în teatrul de operații Afganistan să asigure nevoile reale de legătură ale structurilor beneficiare, Comandamentul comunicațiilor și informației a desfășurat, pe parcursul anilor 2011, 2012 și 2013, activități de reconfigurare și mentenanță a CIS, misiuni independente sau misiuni în cooperare cu operatorii civili de specialitate.

Prin introducerea în exploatare a sistemelor de comunicații prin satelit, de la sistemele pentru siguranța navigației (INMARSAT), până la sisteme complexe de capacitate mare (SATCOM), incluzând și terminale satelitare portabile, prin capacitatea acestora de a prelungi rețelele de

comunicații fixe sau informatice, s-a asigurat accesul forțelor luptătoare la rețele de misiune și la rețele de raportare și de informare.

Un loc aparte în dezvoltarea capacităților de apărare îl ocupă Modulul dislocabil de comunicații (DCM E). Această structură a fost activată la 1 august 2010 și a încheiat procesul de operaționalizare la sfârșitul anului 2011. Unitatea a fost evaluată și complet integrată în Batalionul de Transmisiuni NATO. Este estimat că Modulul va atinge capacitatea operațională completă (FOC) în anul 2015.

Constituirea DCM E pe teritoriul României reprezintă o realizare importantă, asigurând formarea unor specialiști de un înalt nivel în domeniu și un cadru favorabil dezvoltării interoperabilității dintre structurile Armatei Române și cele NATO.

Sprijinul administrativ al DCME, inclusiv selecția, încadrarea și echiparea personalului, precum și asigurarea facilităților necesare asigurării funcționării și instruirii se realizează de către Comandamentul comunicațiilor și informaticii. Modulul este încadrat cu militari români, proveniți în totalitate din Comandamentul comunicațiilor și informaticii.

Pentru asigurarea îndeplinirii cerințelor și standardelor NATO pentru modulul DCM E, inclusiv a celor adiționale, rezultate din creșterea numărului de funcții din statul de organizare al acestuia, precum și a dotării, începând cu 2015, cu echipamente de comunicații și informatică de generație nouă („*Dragonfly*”), este în curs de derulare un proiect NATO de finanțare din fondurile comune ale Alianței. În ceea ce privește costurile adiționale, NATO a aprobat în luna ianuarie 2014, fonduri suplimentare, în valoare de 290 mii EUR pentru execuția acestui proiect.

2.5. Scutul antirachetă

În conformitate cu deciziile adoptate la summiturile NATO de la București din 2008, de la Strasbourg-Kehl din 2009 și de la Lisabona din 2010, România participă la dezvoltarea sistemului american de apărare antirachetă, parte integrantă a sistemului NATO de apărare antirachetă, ceea ce reprezintă o contribuție la dezvoltarea

capabilității aliate de apărare antirachetă și asigură creșterea vizibilității și întărirea rolului țării noastre în cadrul Alianței Nord-Atlantice.

Cea mai importantă participare a României în proiectul menționat vizează etapa a II-a a programului de dezvoltare a sistemului de apărare antirachetă și presupune instalarea și găzduirea de interceptori tereștri (rachete de interceptare SM-3), care urmează să devină operaționali începând cu anul 2015.

Interceptorii care vor fi instalați în România nu vor avea încărcătură nucleară, distrugerea rachetelor balistice urmând să aibă loc prin efectul impactului cinetic asupra acestora.

Statul Major General coordonează activitățile privind implementarea Sistemului de Apărare Antirachetă al SUA în România – operaționalizarea Bazei Militare 99 Deveselu și securitatea transportului elementelor sistemului antirachetă în Bază.

2.6. Participarea la inițiative aliate

Dezvoltarea capacităților de apărare naționale nu poate fi separată de inițiativele derulate de Alianță.

La Summitul de la Chicago, în 2012, șefii de state și de guverne au adoptat un pachet ambițios pentru apărare intitulat sugestiv *NATO Forces 2020* (o continuare și revitalizare a pachetului de capabilități critice de la Lisabona). În acest pachet, inițiativa *Smart Defence* ocupă un loc privilegiat deoarece pune accentul pe cooperarea multinațională ca principal mijloc de realizare și menținere a capabilităților de apărare de care are nevoie Alianța.

Anterior apariției conceptului *Smart Defence*, Armata României își asumase deja participarea la șase programe/proiecte: Sistemul Aliat de Supraveghere Terestră/*Allied Ground Surveillance (AGS)*; Forța Aeropurtată NATO de Avertizare Timpurie și Control/*NATO Airborne Early Warning and Control (NAEW&C)*; Sistemul de Comandă și Control Aerian al NATO/*Air Command and Control System (ACCS)*; Apărarea împotriva rachetelor balistice/*Ballistic Missile Defence (BMD)*; Modulul NATO de comunicații și informatică dislocabil/*Deployable Communications*

Module (DCM E); Capabilitatea de transport aerian strategic/Strategic Airlift Capability (SAC).

În cadrul inițiativei Smart Defence, România are în vedere 46 din cele 148 de proiecte, repartizate pe trei niveluri. Astfel, România participă la 16 din cele 27 proiecte din nivelul 1 (proiecte care au o națiune lider și se apreciază că pot fi implementate) și este interesată de 22 din 54 de proiecte cuprinse în nivelul 2 (proiecte pentru care a fost manifestată o dorință moderată de participare a națiunilor și nu a fost identificată o națiune lider) și de 8 din 67 de proiecte din nivelul 3 (proiecte care nu pot fi dezvoltate deocamdată din cauza resurselor insuficiente și a interesului scăzut manifestat de națiuni, dar care prezintă un bun potențial pentru dezvoltarea ulterioară).

3. Angajare activă – contribuție credibilă

3.1. Operații și misiuni

Misiunile Armatei României în cadrul Alianței au reprezentat o continuare firească a misiunilor la care România a luat parte ca membră a PfP, iar beneficiile au constat în integrarea și realizarea unei interoperabilități crescute, pe măsura acumulării experienței și derulării programelor de modernizare.

Angajarea Armatei României în misiuni și operații în afara teritoriului statului român s-a făcut în mod gradual, începând cu anul 1991 (cu 13 ani înaintea accederii în NATO) și continuă și în prezent, pe trei continente, sub mandate ONU și ale OSCE și sub comandă NATO, UE, ONU și OSCE.

Trebuie amintit faptul că s-a participat permanent, atât înainte, cât și după intrarea țării noastre în NATO, atât la misiuni de luptă, cât și la misiuni de instruire, acoperind întreaga gamă de provocări și responsabilități.

Astfel, până în prezent, România a participat la misiuni în teatrele de operații cu peste 40.000 de militari (observatori militari, ofițeri de stat major, ofițeri de legătură, poliție militară, unități și subunități luptătoare, spitale de campanie), situându-se pe locuri fruntașe între statele membre contribuatoare la operații.

În esență, contribuția românească la operațiile

și misiunile NATO înseamnă o prezență de peste șase ani în Irak, de la 19 martie 2003 până la 23 iulie 2009, data la care a fost încheiată cu succes misiunea. Numărul maxim de militari dislocați a fost de 773. În același timp, cu o contribuție consistentă de forțe luptătoare la misiunea Coaliției *Iraqi Freedom*, România a participat și cu instructori la cea de-a doua misiune din acest teatru de operații, misiunea de instruire a NATO în Irak (NTM-I) (ianuarie 2005 – noiembrie 2011).

Afganistan a reprezentat permanent cel mai mare efort într-un teatru de operații. La momentul de vârf al participării, România a avut dislocați, pentru o perioadă de câteva luni, peste 2000 de militari. În prezent, în acest teatru, aproximativ 1100 de militari români sunt dislocați. O contribuție importantă a fost reprezentată de asigurarea, de către Forțele Aeriene, a comenzii Aeroportului Internațional din Kabul (KAIA), în perioada aprilie 2011 – aprilie 2012, în două rotații de câte 6 luni, cu câte 75 militari/rotație.

În 2015, pentru viitoarea misiune NATO în Afganistan, *Resolute Support*, România va continua să contribuie cu instructori și alte forțe, potrivit cerințelor Alianței și deciziilor politice naționale.

Balcanii de Vest sunt o altă zonă unde operațiile s-au derulat și cu participarea forțelor românești. Având în vedere că securitatea și stabilitatea în zonă sunt de importanță majoră pentru România, a participat la misiuni sub umbrela NATO, în provincia Kosovo, începând cu martie 2000. În prezent, România participă la misiunea KFOR atât cu personal de stat major și elemente de informații (68 de militari), cât și cu o companie de manevră (128 de militari) în cadrul Rezervei Strategice a SACEUR, care poate fi dislocată, la ordin (exclusiv în zona de operații Kosovo).

Referitor la misiuni specifice, trebuie amintit faptul că, încă de la data aderării, Forțele Aeriene au executat *Serviciul de Luptă Poliție Aeriană sub comandă NATO*, ca urmare a trecerii comenzii apărării aeriene către autoritățile aliate și integrării sistemului național de apărare aeriană, în cel al NATO.

Consistența participării la misiuni NATO este demonstrată de faptul că a fost acoperită

de o paletă largă de tipuri de operații și misiuni. Astfel, între august și octombrie 2007, 4 avioane MIG 21 LANCER au participat la misiunea de *Poliție Aeriană a NATO pentru țările baltice*. De asemenea, începând cu anul 2005, pentru perioade cu durata între una și trei luni, în funcție de disponibilități, s-a participat cu fregata „Regina Maria” la Operația *Active Endeavour* în Marea Mediterană. În afară de aceasta, timp de trei luni, în anul 2011, s-a participat la *Operația NATO Unified Protector* de impunere a embargoului împotriva Libiei.

3.2. Exerciții

Militarii Armatei României au participat la exerciții de instruire a încă din perioada de parteneriat pentru pace, scopul și obiectivele exercițiilor modificându-se ulterior accederii în funcție de misiunile și operațiile Alianței.

O serie de exerciții naționale întrunite de nivel operativ au fost destinate pentru evaluarea în vederea afirmării a structurilor care au finalizat operaționalizarea, cum au fost *DEMEX 05, ROMEX 06, ROUEX 07, ROUEX 08* și *ROUEX 09*.

Dacă, în anul 2005, în cadrul exercițiului *DEMEX 05*, au fost evaluate în vederea afirmării primele cinci structuri militare puse la dispoziția NATO, anul 2007 a reprezentat vârful procesului de operaționalizare datorită numărului (35 structuri) și nivelului structurilor puse la dispoziția Alianței Nord-Atlantice, afirmarea comandamentelor de brigadă în cadrul exercițiului *ROUEX 07* constituind o premieră atât pentru Armata României, cât și pentru evaluatorii NATO.

Toate exercițiile de evaluare executate în vederea afirmării, la care au participat și echipe de evaluatori ale NATO, au confirmat nivelul înalt de interoperabilitate atins de structurile evaluate, acestea fiind în măsură să acționeze în cadrul operațiilor multinaționale derulate sub egida NATO.

În acest context, menționăm participarea la *exercițiile NATO de management al crizelor; tip CMX* – exerciții politico-militare destinate testării conceptelor privind managementul crizelor curente și emergente. Aceste exerciții joacă un rol important în menținerea și îmbunătățirea abilității NATO de a gestiona crizele și a consolida lecțiile învățate reieșite din evenimentele/operațiile reale.

România a participat pentru prima dată la acest tip de exercițiu, în calitate de țară membră a Parteneriatului pentru Pace, în anul 1999, continuând participarea sub această formă până în anul 2003. Începând cu anul 2004, România participă ca țară membră a Alianței, fiind contribuatoare permanentă la procesul de planificare, precum și la cel de desfășurare a exercițiului.

Amintim, de asemenea, *exercițiile NATO de tip STEADFAST*, organizate în scopul evaluării, certificării și validării întrunite a structurilor din componența Forței de răspuns a NATO (NRF). Acest tip de exerciții a debutat în anul 2006 sub denumirea de *STEADFAST JAGUAR*, iar de-a lungul timpului, au purtat mai multe nume – *JACKPOT, JOIST, JUNCTURE, JAZZ*.

La ultimul exercițiu din această serie, *STEADFAST JAZZ 2013 – SFJZ 13*, care a reprezentat primul exercițiu major întrunit cu trupe în teren (Major Joint NATO LIVEX) de după *STEADFAST JAGUAR 2006*, România a participat cu un total de 88 militari în locații din Polonia, Norvegia, Letonia și Italia.

Tot în cadrul componentei tip LIVEX a SFJZ 13, România a participat cu Modulul NATO de comunicații și informatică dislocabil, ce a asigurat suportul de comunicații și informatică pe timpul desfășurării exercițiului și cu un pluton de infanterie dotat cu tehnică de tip MLI 84 JDERUL, care a fost implicat în toate etapele acestuia.

Ca un ultim exemplu, menționăm *exercițiile NATO ABLE STAFF*. Acestea sunt exerciții anuale de comandament, la nivel de experți, în domeniul aplicării procedurilor de consultare nucleară. Activitatea are caracter de continuitate, iar, de la accederea în NATO, România a participat cu o Structură Națională de Răspuns (SNR) pentru antrenarea personalului cu responsabilități în aplicarea procedurilor de consultare nucleară, pe timpul escaladării unei crize cu dimensiune nucleară, având ca obiectiv perfecționarea/menținerea abilităților personalului din structurile de decizie la nivel politico-militar și a experților în planificare nucleară și politică declaratorie, precum și în aplicarea procedurilor de consultare nucleară, pentru punerea în aplicare a procedurilor specifice procesului de luare a deciziilor pe linia adaptării planificării nucleare.

3.3. Participarea la procesul decizional NATO – reprezentarea militară

O componentă esențială a participării la procesul decizional al Alianței Nord-Atlantice este asigurată prin reprezentarea militară permanentă la NATO.

Reprezentanța Militară a României la NATO și UE (RMR) este structura din subordinea Statului Major General, specializată în asigurarea legăturii/relaționării cu Cartierul General al NATO (NATO HQs) și reprezentarea permanentă a șefului Statului Major General (SMG) la Comitetul Militar (CM) al NATO și la Comitetul Militar al UE (UE/CM). Reprezentantul militar (MilRep), ca autoritate desemnată de șeful Statului Major General la CM al NATO, este împuternicit să gestioneze toate problemele militare ale SMG în relația cu NATO HQs.

Reprezentanța Națională de Legătură (RNL)¹¹ la Comandamentul Aliat pentru Transformare (ACT) asigură legătura directă, consultanța și schimbul de date și informații, la nivel strategic, între SMG și ACT, în domeniile specifice transformării militare.

Reprezentanța este subordonată nemijlocit șefului Statului Major General și asigură legătura directă și schimbul de informații dintre Armata României și ACT. Șeful Reprezentanței este reprezentantul militar al șefului Statului Major General la ACT. Acesta este subordonat nemijlocit șefului Statului Major General și colaborează cu celelalte structuri de reprezentare militară la NATO.

Reprezentanța Statului Major General la SHAPE (NMR)¹² asigură legătura directă, consultanța și schimbul de date și de informații, la nivel strategic, între SMG și SHAPE. NMR planifică și coordonează activități care asigură promovarea intereselor Armatei României în relația cu structurile din compunerea SHAPE și cu reprezentanțele celorlalte țări membre NATO și parteneri.

Toate reprezentanțele militare promovează ferm interesele naționale în procesul angajării

Armatei României în îndeplinirea misiunilor colective ale Alianței, manifestând deschidere către negocieri și discuții în vederea realizării consensului.

3.4. Găzduirea unor evenimente de vizibilitate

Nu trebuie uitat faptul că România a asigurat o serie de evenimente de mare vizibilitate în cadrul NATO din ultimii 10 ani, Armata României având o contribuție substanțială la pregătirea și desfășurarea acestora. Menționăm aici *Reuniunea informală a miniștrilor apărării* din țările membre NATO, desfășurată la Poiana Brașov în anul 2004. De asemenea *Summitul NATO de la București*, din 2-4 aprilie 2008, a reprezentat cel mai mare eveniment politic al anului, fiind totodată cel mai mare eveniment organizat vreodată în România¹³.

Cel mai recent eveniment NATO găzduit de România este *Conferința Comitetului Militar NATO*, din septembrie 2012. Prin specificul și nivelul la care a fost organizat evenimentul, Statul Major General a jucat un rol important în pregătirea acestuia. Conferința s-a desfășurat la Sibiu cu sprijinul autorităților publice și administrative locale și centrale. Din perspectiva locului de desfășurare și a programului derulat, corelat cu nivelul și numărul de participanți, conferința a fost un succes de imagine atât în favoarea României, cât și a Armatei. La activitate au participat șefii apărării din țările membre NATO, asistentul secretarului general al NATO pentru Operații, comandantul Colegiului de Apărare NATO de la Roma, comandanții celor două Comandamente Strategice, precum și fostul negociator-șef al UE pentru Balcanii de Vest. Conferința a inclus în agendă informări și analize referitoare la problematicile curente de pe agenda NATO cum ar fi operațiile curente, situația operativă și de securitate din zona Balcanilor de Vest și din zona Orientului Mijlociu și Nordul Africii, implementarea pachetului de apărare, revizuirea structurii Statului Major Militar Internațional (IMS) etc.

11 RNL ACT a fost înființată la Norfolk, Virginia, SUA, prin Hotărârea Guvernului României nr. 769 din 14.05.2004

12 NMR SHAPE a fost înființată la Mons prin H.G. nr. 172/2003.

13 Au participat 48 de șefi de stat și de Guvern și peste 3.000 de delegați care au dezbătut, timp de 3 zile, o agendă politică extrem de încărcată și complexă.

Concluzii și perspective

Fără îndoială, cele expuse dau măsura demersurilor întreprinse de Armata României atât înainte, dar, mai ales, după accesarea în NATO. Cei 10 ani parcurși de la acel moment au fost marcați deopotrivă de eforturi considerabile și de rezultate notabile pe calea adaptării conceptuale și funcționale, a dezvoltării capacităților de apărare proprii în raport cu valorile și standardele aliate, precum și în ceea ce privește angajarea activă și continuă în operațiile și misiunile Alianței. Apreciem că toate acestea au contribuit definitoriu la consolidarea profilului României de partener credibil și de real contributor la securitatea euro-atlantică.

Este evident, de asemenea, că nu întotdeauna lucrurile au fost așa cum ne-am fi dorit. Criza economică și financiară mondială și-a făcut simțită foarte bine prezența în domeniul apărării, iar nivelul alocațiilor bugetare este grăitor în acest sens. Dar sunt cunoscute deja intențiile și chiar demersurile concrete pentru realinierea treptată, graduală, până în 2016, a bugetului apărării la nivelul agreat în NATO, respectiv 2% din PIB. Această creștere cantitativă trebuie dublată de o componentă calitativă, ce ține de o ierarhizare adecvată a priorităților și de asigurarea eficacității dar, mai ales, a eficienței în cheltuirea fondurilor.

Actualul mediu de securitate este profund marcat de situația din Ucraina și de evoluția acesteia. Alianța Nord-Atlantică a realizat că ipotezele care au stat la baza actualului concept de securitate au fost, dacă nu infirmate, măcar serios afectate de realitate. Mai mult ca oricând, esența tratatului de la Washington își dovedește actualitatea. Apărarea colectivă se cere recalibrată în raport cu celelalte sarcini fundamentale de securitate. Dincolo de măsurile imediate de asigurare a aliaților și pentru întărirea securității pe flancul de sud-est care au fost deja implementate, NATO

trebuie să reevalueze posibilele riscuri și amenințări și potențialul acestora de a influența mediul de securitate.

În această idee, demersurile aliate în perspectiva summitului NATO din septembrie 2014, precum și deciziile pe care șefii de stat și de guvernele vor adopta cu această ocazie vor da reperatele de formă și conținut ale viitoarei posturi de descurajare și apărare a Alianței.

Poziția geostrategică la granița de est a Alianței, în directă proximitate a evenimentelor din Ucraina, face ca România să aibă un interes major pe acest subiect. În acest sens, președintele României afirma cu ocazia ultimei vizite a Secretarului General NATO, Anders Fogh Rasmussen în țara noastră: „În perspectiva summitului NATO din acest an, din luna septembrie, obiectivul nostru este consolidarea nivelului de securitate pe flancul de est al Alianței și reafirmarea cu forță a aplicării articolului 5 al Tratatului, care garantează securitatea fiecăruia dintre membri prin sprijinul acordat de toate statele membre”.

Pe acest fond, avem convingerea că Armata României, ca întotdeauna, va găsi cursul de acțiune optim pentru a promova și apăra în permanență interesele naționale și de a-și îndeplini în condiții foarte bune misiunile încredințate.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, Ministerul Apărării Naționale, *România-NATO. Primii zece ani*, http://www.mapn.ro/10_ani_NATO/media/DOCUMENTAR.ro.
2. ***, Constituția României, Publicată în Monitorul Oficial nr. 767 din 31 octombrie 2003, http://www.ucv.ro/pdf/site/constitutia_romaniei.pdf.
3. Pagina web oficială a Ministerului Apărării Naționale, www.mapn.ro.
4. Pagina web oficială a Statului Major General, www.mapn.ro/smg/.

TRANSFORMAREA MILITARĂ. TENDINȚE ȘI NOI VIZIUNI STRATEGICE

*Dr. Gabriel GABOR**

*Dr. Elena-Laura UNGUREANU***

Transformarea este un imperativ strategic. La nivelul ministerelor apărării ale statelor membre NATO, modernizarea este influențată de condițiile stringente ale competiției în era informației. În această etapă, puterea este determinată de distribuția informației, de accesul la aceasta, precum și de rapiditatea cu care sunt luate deciziile.

Transformarea este un proces care răspunde nevoii de adaptare la schimbările rapide care apar în planul cooperării și colaborării, în condițiile dezvoltării concomitente de noi concepte, noi capacități și noi organizații structurale, care exploatează avantajele față de amenințările asimetrice și permit susținerea intereselor strategice.

Cuvinte-cheie: *structuri, transformare militară, modernizare, organizații militare.*

Introducere

Procesul de transformare a structurilor militare reprezintă un proces continuu de dezvoltare și integrare de noi concepte, strategii, doctrine, tehnologii și capacități, cu scopul de a îmbunătăți eficiența și gradul de interoperabilitate a forțelor, într-un mediu de securitate aflat în continuă schimbare. Procesul de transformare și adaptare

NATO la schimbările din mediul internațional securitate evidențiază necesitatea de a reevalua continuu factorul militar ca principală sursă de credibilitate.

Motorul transformării îl reprezintă ansamblul schimbărilor care se produc în societate și, mai ales la nivelul caracteristicilor războiului, dar și la cel al amenințărilor, cum ar fi terorismul sau proliferarea armelor de distrugere în masă.

Din punct de vedere tehnologic, răspunsul la aceste provocări este canalizat către asigurarea unui grad ridicat de disponibilitate a tehnologiei informației, ceea ce va avea drept consecință schimbări esențiale nu numai în conținutul strategiilor de securitate, militare și de înzestrare, ci și în cel al strategiilor care abordează managementul riscurilor și amenințărilor.

Modernizarea apărării presupune evoluția concomitentă a tehnologiei, conceptelor și organizațiilor în scopul asigurării unei baze sigure pentru dezvoltarea capacităților militare. Evoluțiile recente la nivelul mediului internațional de securitate ridică provocări, care impun un răspuns adecvat în domeniul apărării. Acest răspuns este materializat în noi concepte tehnologice, care, în perspectivă, pot genera noi capacități menite să susțină avantajele competitive în spațiul de luptă. Nu se poate accepta ideea transformării ca scop

**General-maior dr. Gabriel GABOR este Director al Statului Major General. E-mail: gaborsmg@yahoo.com*

***Maior dr. Elena-Laura UNGUREANU își derulează activitatea profesională în cadrul Colegiului Național de Apărare. E-mail: ungureanulaura73@yahoo.com*

în sine, fără o justificare realistă în planul avantajelor fundamentale pe care le conferă în câmpul de luptă.

Transformarea tehnologică este doar unul dintre elementele modernizării, la fel de importantă fiind și schimbarea convingerilor, atitudinilor și valorilor de grup. Aceasta deoarece războiul trebuie înțeles, în primul rând, ca exprimare a manifestărilor specifice comportamentului uman. În acest context, tehnologiile nu mai sunt doar catalizatori ai schimbării culturilor, ci constituie și rezultanta evoluțiilor care se petrec la nivelul culturii sau al comportamentului. Transformarea reprezintă un proces dinamic și complex, care trebuie monitorizat consecvent, pe mai multe niveluri, printr-o coordonare fermă și coerentă, și trebuie să constituie rezultatul unui proces decizional eficient.

Pentru a menține rolul culturii schimbării de a asigura de avantaje competitive în era informației, de a alimenta evoluții în planul conducerii, educației și de a încuraja dezvoltarea instituțională și individuală, precum și de a realiza un echilibru, procesul de modernizare trebuie să includă două componente vitale: inovația și transformarea.

Din această perspectivă, cerința fundamentală a transformării este continuitatea, care impune anticiparea viitorului, relaționând evoluția conceptelor, proceselor, organizațiilor/structurilor și tehnologiilor de apărare. Drept urmare, *transformarea militară* trebuie privită ca un proces complex, căruia îi este atașat un set de semnificații înrudite. În acest sens, notabile sunt următoarele înțelesuri ale conceptului de transformare militară:

- *mod de adaptare* – presupune remodelarea tuturor componentelor forțelor armate, în conformitate cu noile caracteristici ale mediului de securitate;

- *reformă în domeniul apărării* – implică modernizarea continuă a infrastructurii militare, îmbunătățirea metodelor și a practicilor de management al resurselor pentru apărare și reevaluarea eficienței sistemului de planificare, programare și bugetare, în actualul context, care include reducerea mărimii forțelor armate și schimbarea modului de planificare (prin trecerea de la planificarea bazată pe amenințări la cea bazată pe

capabilități);

- *efect al revoluției în afacerile militare* – presupune adoptarea și implementarea tehnologiilor specifice revoluției tehnico-militare, restructurarea forțelor armate în concordanță cu caracteristicile erei informaționale (unități de luptă reduse numeric, cu grad ridicat de independență și putere mare de lovire), flexibilizarea ierarhiei de comandă, așezarea accentului asupra capacității de a desfășura operații în rețea și nu pe platforme de luptă, interoperabilitatea diferitelor categorii de forțe etc.

În concluzie, *transformarea militară* implică schimbări la nivelul doctrinelor, al organizării și structurii forțelor, capabilităților, activității de informații, instruirii, educației și achizițiilor, managementului resurselor umane și programării bugetare care devin, astfel, principalele domenii de aplicare a modernizării în domeniul militar.

De asemenea, transformarea militară este un proces care se petrece atât la nivel național, dar și la cel al NATO, credibilitatea Alianței depinzând de capabilitățile militare, de capacitatea acestora de a-și îndeplini misiunile asumate prin documentele programatice.

1. Amploarea transformării organizațiilor militare și armatelor. Scop, domenii, obiective

Transformarea organizațiilor militare are ca obiectiv general generarea de noi capabilități militare, care să permită forțelor desfășurarea de operații în întregul spectru al conflictului.

În viziunea Alianței Nord-Atlantice¹, scopul transformării îl constituie crearea unor forțe militare capabile să asigure:

- capacitate sporită de a acționa în operații întrunite, multinaționale, prin implementarea de noi concepte și arhitecturi pentru realizarea obiectivelor de interoperabilitate;

- exploatarea superiorității informaționale, care presupune exploatarea avantajelor informaționale în evaluarea globală, în supraveghere

¹ Conform Concepției de transformare promovată de Comandamentul Aliat pentru Transformare (Allied Command Transformation).

și recunoaștere, precum și în sporirea capacităților de interpretare și diseminare;

- utilizarea conceptelor și experimentării în procesul de dezvoltare, ceea ce necesită experimentarea noilor concepte de luptă operaționale, a noilor capacități, precum și a structurilor, prin jocuri de război, coordonarea judicioasă a instruirii prin simulare și aplicații în teren, cu accent pe rezolvarea situațiilor de criză (urgente civile);

- transformarea strategiilor la nivel departamental, prin realizarea unor capacități permanente adaptabile cerințelor modernizării.

Strategiile care definesc procesul transformării abordează trei domenii, respectiv cultura militară, planificarea și transformarea capacităților. Procesele aferente acestor strategii se sprijină pe întărirea operațiilor întrunite, exploatarea avantajelor informaționale, conceptul de dezvoltare-experimentare și dezvoltarea capacităților de transformare.

La nivelul *managementului apărării*, transformarea impune adaptări în următoarele patru domenii:

- *identificarea cerințelor* (ca urmare a impunerii unei perspective antreprenoriale axate pe concepte superioare și pe logica deciziei);

- *planificarea bugetară* (prin mutarea accentului, în cadrul Sistemului de Planificare, Programare și Bugetare – Planning, Programming and Budgeting System (PPBS) – de pe programare, pe adoptarea unei perspective sistemice în realizarea bugetelor militare);

- *achizițiile, înzestrarea și logistica* (ca urmare a necesității reducerii semnificative a ciclurilor de cercetare-dezvoltare-implementare a noilor capacități de luptă);

- *managementul resurselor umane* (ca urmare a profesionalizării).

Transformarea are implicații asupra:

- *modernizării tehnologiilor și armamentelor* (în sistemele informaționale și rețele, tehnologii și subcomponente, sistemele de arme moștenite/existente, platforme noi și muniție inteligentă);

- *structurii de forțe* (vizează realizarea: structurilor de luptă și a celor organizatorice; structurilor de conducere și sistemelor de coman-

dă, control și informații; sistemelor de supraveghere și de recunoaștere; suportului logistic și mobilității; infrastructurii corespunzătoare; prezenței în afara teritoriului etc.);

- *operațiunilor* (pentru legarea, în rețea, a forțelor întrunite, elaborarea doctrinelor categoriilor de forțe, realizarea de comandamente cu responsabilități în elaborarea planurilor de operații și a planurilor de campanii și realizarea interoperabilității cu armatele statelor membre ale Alianței).

Obiectivele procesului de transformare diferențiate sistemic vizează:

a) *transformarea în domeniul pregătirii pentru luptă*, care vizează atingerea unui nivel de pregătire care să permită diferitelor structuri ale categoriilor de forțe să acționeze ca forțe întrunite, un rol aparte în acest sens revenind sistemelor de modelare-simulare performante;

b) *transformarea în domeniul înzestrării, prin care se urmărește*: modernizarea capacităților militare, reducerea ciclului de luare a deciziilor privind dezvoltarea sistemelor de arme și de sprijin logistic, creșterea adaptării la realitate a proceselor de programare și bugetare din acest domeniu, dezvoltarea de metode de urmărire și evaluare a eficienței programelor de înzestrare. De asemenea, transformarea în domeniul înzestrării evidențiază creșterea importanței proceselor de cercetare-dezvoltare și a eficienței utilizării tehnologiilor comerciale din domeniile informației și telecomunicațiilor la nivelul politicilor de înzestrare.

2. Transformarea în cadrul NATO

Viziunea NATO asupra transformării nu modifică procesul de planificare a forței, însă prioritățile dobândesc noi nuanțe. Astfel, obiectivul esențial al planificării forței rămâne neschimbat, el identificându-se cu procesul de determinare a forțelor și mijloacelor solicitate de Alianța Nord-Atlantică, iar coordonarea procesului de planificare la nivelul unei națiuni trebuie să sprijine interesele de ansamblu ale Alianței.

În cadrul viziunii NATO privind transformarea, acesta constituie un element-cheie, un princi-

piu prioritar fiind în continuare acela al distribuției echitabile a responsabilităților și beneficiilor între parteneri, în cadrul proceselor din alianță. Monitorizarea și evaluarea acțiunii națiunilor în ceea ce privește răspunsul acestora la cerințele de ansamblu ale Alianței sunt importante pentru identificarea domeniilor care nu sunt suficient acoperite în cadrul procesului de planificare a forței. De asemenea, este accentuată disponibilitatea națiunilor de a răspunde unor noi cerințe, în conformitate cu evoluțiile din mediul internațional de securitate. Totodată, apartenența la NATO și necesitatea derulării procesului de transformare militară în concordanță cu standardele acesteia impune interoperabilitatea ca element-cheie în cadrul procesului de planificare a forței la nivel național pentru atingerea scopurilor comune ale membrilor Alianței.

Aceste obiective sunt relaționate, în mod direct, cu domeniile principale ale procesului de transformare la nivelul managementului apărării asupra cărora celelalte state membre ale Alianței își concentrează eforturile: identificarea cerințelor, planificarea bugetară, achiziții și managementul resurselor umane.

Totodată, aceste obiective ale NATO se corelează în mod armonios cu responsabilitățile Armatei României în domeniul apărării, respectiv cu:

- promovarea intereselor României în cadrul structurilor militare ale Alianței;
- operaționalizarea și integrarea forțelor destinate NATO;
- participarea activă la întreaga gamă de misiuni conduse de NATO, precum și la lupta împotriva terorismului;
- participarea activă la inițiativele de cooperare militară regională.

Modernizarea este, de asemenea, un imperativ politic. Trecerea de la amenințările de tip clasic – interese statale contra interese statale – la cele de tip asimetric (care se structurează în rețele) impune o altfel de organizare a acțiunilor. Decizia politică, prin care trebuie să se realizeze apărarea (securitatea, protecția, exprimarea și chiar impunerea) intereselor proprii, îndeosebi a celor vitale, trebuie să fie racordată la noile realități

create de globalizare, la noile vulnerabilități rezultate din constituirea societăților de tip informațional, la noile amenințări.

Într-un mediu de securitate caracterizat de parteneriate strategice realizate între marii actori, de diminuarea riscurilor războaielor între state, de aderarea unui mare număr de state la UE, la NATO, la alte organisme economice, politice și culturale internaționale, vechile doctrine politice de confruntare stat contra stat nu mai au suficientă legitimitate. Fundamentele politice ale războiului bazat pe rețea definesc noul tip de angajare, limitele și rațiunile acesteia și reprezintă un nou mod de gândire și de operare, o angajare selectivă, punctuală, limitată și foarte precisă, în condiții de maximă securitate, cu sprijinul partenerilor săi, de regulă, în coaliție.

Transformarea armatei este determinată de o serie de amenințări, cu repercusiuni directe precum:

- scăderea capacității de a asigura protecția forțelor, ca urmare a derulării misiunilor în regiuni geografice îndepărtate și a dezvoltării de noi tehnologii, care permit ca adversarii să nu manifeste această vulnerabilitate;
- creșterea riscului izbucnirii unor conflicte regionale, ca urmare a dezvoltării tehnologiei armelor de nimicire în masă și a celei a rachetelor balistice, precum și a sprijinului acordat rețelelor teroriste de către o parte din populația și regimurile statelor din Orientul Mijlociu, Asia de Sud-Est etc.;
- creșterea pericolului reprezentat de capacitatea statelor cu regimuri politice slabe sau din zone neguvernate de a destabiliza starea de securitate;
- difuzarea puterii și capabilităților militare către actorii non-statali și, aici, ne referim, în primul rând, la guvernele ce sponsorizează terorismul internațional;
- creșterea considerabilă a surselor de conflict și dificultatea de a prevedea locațiile probabile ale viitoarelor conflicte.

De asemenea, modernizarea este un imperativ tehnologic. În domeniul militar, tehnologia necesară avansează mult mai rapid decât în domeniul civil. Contextul creat de manifestarea

concomitentă a dezvoltărilor în plan tehnologic, globalizării și dezvoltării științifice a creat câteva tendințe semnificative în ceea ce privește evoluția strategiei și planificării apărării, care includ:

- avansul tehnologiei în domeniul senzorilor, al procesării informației și al preciziei de ochire;

- creșterea amenințării reprezentate de proliferarea armelor chimice, biologice, radiologice și nucleare, precum și a rachetelor balistice intercontinentale prin transferul tehnologiilor, materialelor și al experților către țările ostile și prin dezvoltarea tehnologiilor rachetelor balistice în țările cu regimuri ostile, potențiali adversari;

- creșterea posibilităților apariției unei noi competiții militare în spațiul cosmic, dar și în cel cibernetic, prin dezvoltarea de către mai multe state a capacităților, care permit desfășurarea de operații informaționale ofensive, apte să atace atât sistemele militare, cât și pe cele comerciale.

În plan militar, acestea sunt văzute ca elemente inseparabile ale componenței economice a politicii de apărare (“economia apărării”²). S-a constatat că structurile economice cele mai eficiente nu sunt marile întreprinderi ierarhizate, ci așa-numitele întreprinderi de tip “B”, care se adaptează mai ușor condițiilor de producție și de desfacere. Mai mult, dezvoltarea fără precedent a sistemelor bazate pe tehnologia informației și comunicațiilor permite și, în același timp, reclama trecerea, în toate domeniile (nu numai economice), la un nou tip de organizare, de tip rețea.

Concluzii

Date fiind condițiile concrete ale țării noastre, apreciem că, pentru reducerea decalajelor care ne despart, din punctul de vedere al capacităților militare, de celelalte țări membre ale NATO, este imperios necesară finanțarea cercetării științifice în domeniile tehnicii și tehnologiei de vârf, care

2 Ion Eftimie SANDU; Ligia ROTARU, „Economia apărării. Componenta de bază a strategiei de securitate națională a României”, în *Securitatea și apărarea spațiului sud-est european, în contextual transformărilor de la începutul mileniului III, Sesiune anuală de comunicări științifice cu participare internațională Strategii XXI*, 13-14 aprilie 2006, București, Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2006, pp. 93-112.

să poată impulsiona progresul general al cunoașterii și practicii militare, al artei militare în general și creșterea performanțelor tehnicii și sistemelor militare, prin utilizarea integrală și optimă a tuturor resurselor umane, financiare, materiale, tehnologice și informaționale.

Procedurile, tehnicile, metodele, structurile și echipamentele trebuie adaptate, astfel încât să permită o viteză sporită în desfășurarea și întrebuințarea (dislocarea) forțelor, iar, în situația în care se înregistrează pierderi, acestea să reprezinte doar „deteriorări moderate”, fără blocaje în zone vitale (cum sunt, spre exemplu, capacitatea de executare a focului, informațiile și comunicațiile).

Iată de ce, în procesul de modernizare a armatei, componenta înzestrării reprezintă fenomenul și elementul dinamic care antrenează resurse umane, tehnico-economice și financiare în scopul punerii în practică a programelor de cercetare-dezvoltare, pornind de la necesitatea menținerii capacității de luptă ridicate conform exigențelor standardelor NATO.

În contextul creat după aderarea României la NATO, cercetarea și dezvoltarea se concentrează pe capacități care să îmbunătățească abordarea bazată pe efecte. Aceasta, împreună cu un program de experimentare, va reprezenta testul pentru validarea viitoarelor concepte de modernizare care urmează a fi implementate. Aceste concepte vor fi transpuse în cerințe și planuri, prin intermediul procesului de planificare a apărării și, începând cu anul 2007 au fost incluse în programe de instruire stabilite în contextul desfășurării operațiilor bazate pe efecte, la structurile operaționale, pentru întregul spectru de angajamente internaționale asumate de România.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, *Comprehensive Political Guidance Endorsed by Heads of State and Government on 29 November 2006*, disponibil on-line la http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_56425.htm.

2. ***, *DoD Dictionary of Military and Associated Terms*, Joint Publication 1-02, 12 April 2002, as amended through 16 October, 2006.
3. ***, *NATO Glossary of Terms and Definitions*, AAP- 6, NATO Standardization Agency, 2008, <http://fas.org/irp/doddir/other/nato2008.pdf>.
4. ***, *Strategia de Transformare a Armatei României*, Ministerul Apărării Naționale, București, 2007, http://www.mapn.ro/despre_mapn/informatii_generale/documente/strategie_transformare_2007.doc.
5. METZ, Steven; JOHNSON Douglas V. II, *Asymmetry and US Military strategy: definitions, background and strategic concepts*, Strategic Studies Institute, US Army War College, 2001, <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/ssi/asymetry.pdf>.
6. METZ, Steven; MILLEN, Raymond, *Insurgency and Counterinsurgency in the 21st Century: Reconceptualizing Threat and Response*, Carlisle Barraks, PA: Strategic Studies Institute, 2004.
7. MOLTKE, Gerhardt von, “NATO and European security”, în *Central European Issues*, vol. 2, 1996.
8. PAPE, Robert, *Dying to win – the strategic logic of suicide terrorism*, Random House Publishing Group, New York, 2005.
9. PERRY, William J., *Marshall’s vision of a United Europe*, *Central European Issues*, vol. 1, no. 2, 1995/1996.
10. SANDU, Ion Eftimie; ROTARU, Ligia, „Economia apărării. Componenta de bază a strategiei de securitate națională a României”, în *Securitatea și apărarea spațiului sud-est european, în contextual transformărilor de la începutul mileniului III, Sesiune anuală de comunicări științifice cu participare internațională Strategii XXI*, 13-14 aprilie 2006, București, Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, București, 2006, pp. 93-112.
11. SNOW, Donald M., *National Security for a New Era*, Pearson-Longman Publishinghouse, New York, 2004
12. SOLANA, Javier, *A secure Europe in a better world*, Thessaloniki, European Council, 2003, <http://www.eu.int/oresdatta/EN/reports>.
13. Pagina web oficială a Consiliului Uniunii Europene, www.ue.eu.int.
14. Pagina web oficială a Ministerului Afacerilor Externe, www.mae.ro.
15. Pagina web oficială a Ministerului Apărării Naționale, www.mapn.ro.
16. Pagina web oficială a NATO, www.nato.int.org.
17. Pagina web oficială a revistei *Foreign Affairs*, www.foreignaffairs.org.
18. Pagina web oficială a SHAPE, <http://www.aco.nato.int/shape.aspx>.
19. Pagina web oficială Brookings Institution, www.brookings.edu.

TENDINȚE ÎN PLANUL DEZVOLTĂRII CAPABILITĂȚILOR NATO. ÎNTRE VALORIFICAREA EXPERIENȚEI ȘI ADAPTARE CONTINUĂ

Introducere

*Dr. Cristina BOGZEANU **

Cu o istorie de peste 65 de ani, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord a demonstrat capacitatea de adaptare la transformările ce au loc în cadrul mediului internațional de securitate, fapt ce i-a permis să funcționeze ca principal garant al securității euroatlantice. Tocmai această flexibilitate, atât în plan conceptual, cât și instituțional constituie principalul factor care face din NATO unul dintre cei mai importanți actori non-statali ai arenei internaționale. Criza economică și financiară mondială a constituit un alt impuls dat dezvoltării NATO, un stimul care a determinat trecerea Alianței într-o nouă fază a evoluției sale.

Mediul internațional de securitate și-a păstrat caracterul mutabil, ridicând noi provocări, în termeni de riscuri și amenințări de securitate, în special în ceea ce privește evoluția crizelor de amploare regională sau internațională. „Primăvara arabă”, evenimentele din Ucraina sau cele de la finele anului 2013, continuate în 2014 sunt exemple elocvente în acest sens. Celelalte tipuri de riscuri și amenințări de securitate au cunoscut, de asemenea, o evoluție proprie, menținând în actualitate nevoia de adaptare a Alianței, a instrumentelor și capabilităților sale. Printre acestea, se numără proliferarea rachetelor balistice și a armelor nucleare, terorismul, atacurile cibernetice și problemele de mediu.

La toate acestea, se adaugă și aspecte care țin de dinamica relațiilor internaționale, cele mai relevante fiind finalizarea operației din Afganistan și retragerea completă a trupelor până la finele anului 2014, precum și „pivotarea” priorităților strategice ale SUA către regiunea Asia-Pacific. De asemenea, în această etapă de evoluție a Alianței, dezvoltarea parteneriatelor, a cooperării atât în cadrul NATO, cât și cu actori terți ocupă un loc important.

Toate aceste aspecte sunt considerate caracteristice perioadei ce a urmat crizei economice și financiare, care, prin perturbarea severă a economiilor statelor membre, a generat efecte nu doar a asupra bugetelor pentru apărare, ci și în planul relațiilor dintre actorii arenei internaționale.

În 2012, la Summitul de la Chicago, a fost lansată oficial o nouă inițiativă în materie de dezvoltare

**Dr. Cristina BOGZEANU, asistent cercetare științifică în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”. E-mail: bogzeanu.cristina@unap.ro*

a capabilităților – Smart Defence – o soluție pentru păstrarea capacității Alianței de a dezvolta și procura echipamentele militare necesare, în contextul austerității financiare. Deși, fundamental, această inițiativă nu este una nouă, ideea cooperării între statele membre pentru achiziționarea și dezvoltarea de echipamente militare fiind una cu o istorie consistentă în cadrul NATO, Smart Defence a dat cu certitudine un nou impuls acestui tip de cooperare.

Așadar, în prezent, destinul Alianței este marcat de următoarele tendințe majore: a) menținerea capacității Alianței de a-și îndeplini misiunile asumate prin documentele programatice; b) dezvoltarea capabilităților în cadrul unor proiecte de cooperare multinațională; c) abordarea riscurilor și amenințărilor care au cunoscut evoluții (atacuri cibernetice, proliferarea rachetelor balistice și a mijloacelor de transport ale acestora); d) impulsionează cooperării între statele membre, dar și cu statele partenere ale NATO.

În paginile următoare, veți putea citi analizele unor ofițeri și experți din cadrul NATO Allied Command Transformation, ce au experiența lucrului în cadrul diferitelor structuri ale Alianței. Așadar, autoritatea acestora nu emerge, în mod primordial, din statutul academic, așa cum sunt obișnuiți cititorii revistei *Impact strategic*, ci, mai ales, din statutul profesional, din experiența practică.

Aceste articole de mici dimensiuni cuprind informații despre evoluțiile recente și tendințele în materie de dezvoltare a capabilităților la nivelul NATO, aspecte ce vor constitui puncte importante de discuție la Summitul NATO de la Wales, ce va avea loc în septembrie 2014. Relevanța momentului rezidă în finalizarea procesului de retragere a trupelor NATO din Afganistan, necesitatea de a stabili noi coordonate și de consolida Parteneriatul pentru Pace, dar și de a reduce decalajul de capabilități dintre SUA și aliații europeni.

Postate recent și pe site-ul NATO, materialele au fost trimise redacției noastre spre o diseminare extinsă în mediul militar național, cu scopul unei mai bune contextualizări și înțelegeri a discuțiilor și rezultatelor summitului de la Wales. Am considerat utilă apariția acestor materiale nu doar datorită caracterului de noutate al informațiilor, ci și deoarece sunt redade de specialiști, care își derulează activitatea profesională zi de zi în cadrul organismelor NATO, având astfel potențialul de a deschide noi direcții de cercetare.

ÎNVĂȚÂND DIN EXPERIENȚELE TRECUTE

*Jose Raul GOMEZ BAS**

NATO analizează punctele tari și cele slabe din operațiile încheiate pentru a-și îmbunătăți perspectivele.

Istoria ne-a demonstrat că experiența este aproape întotdeauna cel mai bun profesor. Cu siguranță că învățăm din propria experiență, dar acesta este un proces lent, care poate presupune costuri considerabile. Alternativa constă în posibilitatea de a acumula rapid o experiență vastă, la costuri minime, doar învățând unii de la

ceilalți. Acesta este scopul procesului cunoscut sub numele de „lecții învățate”: împărtășirea experienței, pentru a evita să facem aceleași greșeli pe care le-au făcut alții înaintea noastră.

După două decenii de operații, NATO a identificat o mulțime de astfel de lecții. Multe dintre ele fie au determinat, fie determină

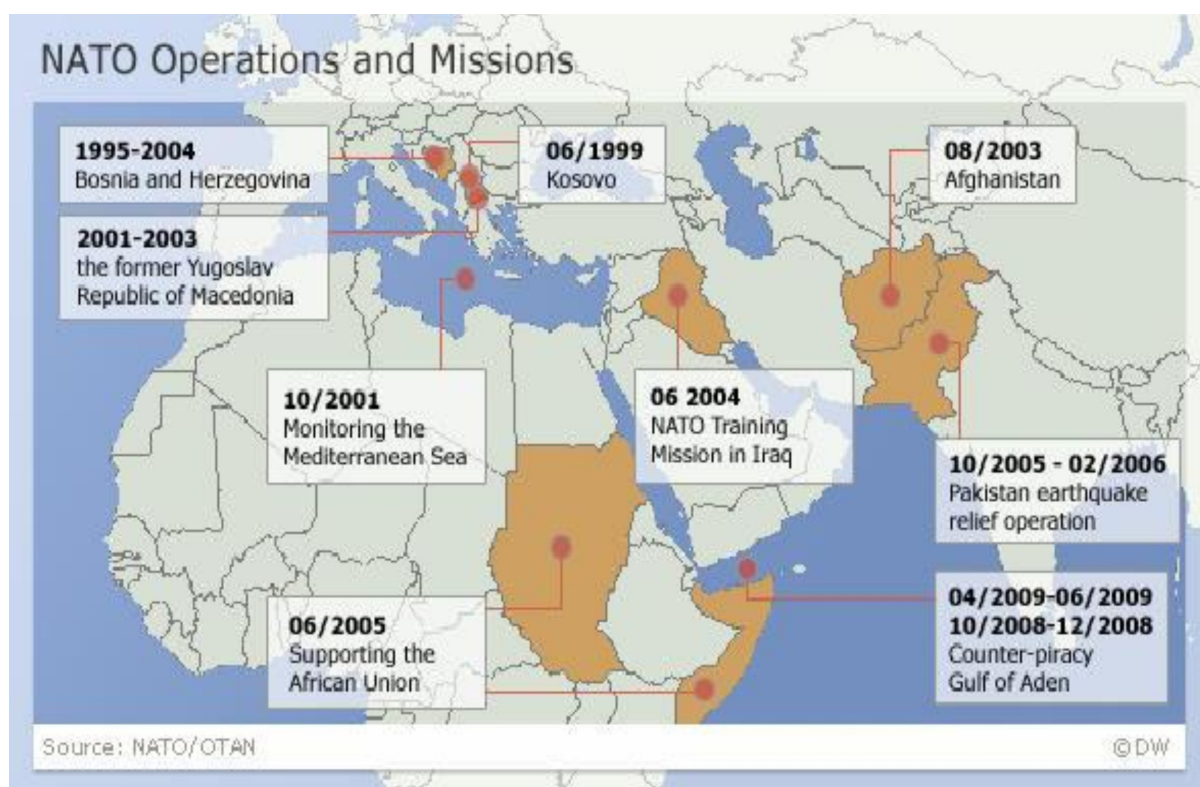

Figura nr. 1: Operațiile și Misiunile NATO

**Locotenent-colonel Jose Raul GOMEZ BAS face parte din Forțele Aeriene ale Spaniei și lucrează în cadrul Comandamentului Aliat pentru Transformare, Dezvoltarea Capabilităților, Doctrina Inovației și Lecții Învățate.*

transformări semnificative în structura și funcționarea NATO la toate nivelurile. Aceste operații relevă faptul că, deși s-au înregistrat progrese semnificative în obținerea anumitor capacități, continuarea transformării ar putea aduce avantaje considerabile în viitoarele operații sub egida NATO, precum și în ceea ce privește pregătirea forțelor.

Lecții învățate. Definiție

O lecție învățată este o informație utilă câștigată prin experiență, pe care respectiva organizație ar trebui să o rețină pentru a o utiliza în viitor și care ar putea fi relevantă și pentru alte organizații. Așadar, pentru a identifica o lecție învățată, trebuie să ne întrebăm ce anume nu merge și poate fi îmbunătățit sau ce anume merge bine și ar trebui împărtășit cu ceilalți. În funcție de lecție, aceasta poate constitui o procedură sau un rezultat de succes, pe care ne dorim să îl repetăm, sau poate constitui un mijloc de a evita un rezultat nedorit, pe care l-am identificat prin experiență.

Inovație prin valorificarea lecțiilor învățate

Faptul că lecțiile învățate sunt un pilon major al transformării nu este întâmplător. Plus-valoarea adusă de activitatea derulată în cadrul Comandamentului Aliat pentru Transformare (*Allied Command Transformation – ACT*) constituie esența inovării, precum transformarea procesului de instruire, a capacităților și gândiri strategice ale NATO.

În contextul curent al mediului internațional de securitate, plin de provocări, abilitatea de a identifica și implementa rapid inovațiile comportă o importanță majoră în ceea ce privește abilitatea NATO de a derula întreg spectrul de misiuni stabilite. Lecțiile învățate contribuie la reformarea și transformarea cu succes a Alianței și reprezintă o componentă esențială pentru orice organizație angajată într-o continuă îmbunătățire și dezvoltare.

Conform celor expuse anterior și luând în considerare concluziile Seminarului asupra

Transformării NATO și Summitul NATO, statele membre și Comitetul Militar consideră că lecțiile desprinse din ultimele două decenii se vor oglindi în doctrina fundamentală și, în acest context particular, ACT va analiza și va redacta un raport pentru a susține dezvoltarea viitoarelor capacități ale Alianței, acordând o atenție specială doctrinei NATO, care a fost descrisă ca fiind ADN-ul ce curge prin Inițiativa Smart Defence și Inițiativa Forțelor Interconectate (*Connected Forces Initiative – CFI*). Ulterior, doctrina NATO va fi modificată astfel încât să cuprindă toate lecțiile învățate și să contribuie mai departe la îmbunătățirea instruirii, exercițiilor și pregătirii forțelor Alianței, incluzând și pregătirea și conducerea Misiunii „Asistență Fermă” (*Resolute Support Mission*).

Așteptări

Obiectivul acestui studiu este de a identifica lecțiile învățate și cele mai bune practici NATO rezultate din ultimele două decade de operații, cu accent asupra asistenței pentru Forța de Securitate Kosovo (*Kosovo Security Force – KFOR*), Misiunea NATO de Instruire în Irak (*NATO Training Mission Iraq – NTM-I*), Forța Internațională de Asistență pentru Securitate (*International Security Assistance Force – ISAF*) din Afganistan, precum și Operația „Unified Protector”.

Raportul va acoperi temele strategice și lecțiile din ultimii douăzeci de ani de operații NATO, cu accent asupra nivelului strategic, extrăgând învățămintele care pot și ar trebui să influențeze nivelul strategic și operațional și care impun analiza impactului pe care îl au asupra tuturor cerințelor de dezvoltare a viitoarelor capacități, în spectrul DOTMLPF-I (Doctrină, Organizație, Instruire, Material, Conducere, Personal, Facilități, Interoperabilitate).

În acest mod, raportul rezultat, ce urmează a fi dezvoltat în strânsă coordonare cu Statul Major Militar Internațional (*International Military Staff – IMS*) și cu Comandamentul Aliat pentru Operații (*Allied Command Operations – ACO*), va fi folosit pentru dezvoltarea viitoarelor capacități

și pentru identificarea decalajelor (de exemplu, doctrina operațională). În conformitate cu actualele priorități ale NATO, raportul va aborda Procesul de Planificare a Apărării al NATO (*NATO Defence Planning Process* – NDPP) și capacitățile; inițiativa Smart Defence; Inițiativa Forțelor Interconectate și interoperabilitatea; parteneriatele cu actori statali sau non-statali; abordarea cuprinzătoare; construirea capacității militare; C4ISR (Comandă, Control, Comunicații, Computere, Intelligence, Supraveghere, Recunoaștere); concepte și doctrine (AJP-3).

Valorificarea practică a descoperirilor

Acest studiu va sprijini într-o bună măsură NATO în identificarea potențialelor decalaje și în dezvoltarea viitoarelor capacități, dar și în păstrarea tuturor lecțiilor învățate și bunelor practici într-un document accesibil.

Experiența este, într-adevăr, cel mai bun profesor, dar trebuie să fie documentată și împărtășită de-a lungul întregului proces de valorificare a lecțiilor învățate pentru a permite dobândirea unei înțelegeri a cunoștințelor la nivelul întregii comunități.

APĂRARE INTELIGENTĂ, NAȚIUNI INTELIGENTE

*Richard PERKS**

Aliații au demonstrat că în centrul dezvoltării capacităților se află, din ce în ce mai pregnant, un mod de gândire centrat pe cooperare multinațională.

NATO promovează ideea că aliații trebuie să lucreze împreună mai bine pentru a construi și menține capacități care să crească eficiența Alianței per ansamblu. Este un exemplu de mod în care NATO abordează direct realitățile fiscale, asigurându-și, în același timp, abilitatea de a identifica capacități de apărare moderne și relevante. Viziunea, acțiunea și conducerea care se află în spatele Smart Defence sunt cele care alimentează acest mod de gândire centrat pe cooperarea multinațională. Ideea este simplă: susținerea aliaților în identificarea și urmărirea oportunităților de dezvoltare a capacităților multinaționale, care să adreseze atât nevoile apărării naționale, cât și prioritățile NATO, într-o manieră continuă, dar structurată pe faze; structurarea eforturilor pe termen scurt, mediu și lung.

Intenția susținută de acțiune

Portofoliul de proiecte Smart Defence este în curs de dezvoltare și în creștere datorită ideilor novatoare din întreaga Alianță. Proiectele sunt soluții multinaționale pentru nevoile naționale în ceea ce privește capacitățile. Aliniind aceste proiecte cu cerințele NATO în ceea ce privește planificarea apărării, soluțiile multinaționale generate prin Smart Defence pot contribui la obținerea capacităților necesare la nivelul Alianței.

Această abordare de jos în sus este importantă pentru a menține inițiativa Smart Defence accesibilă pentru toți aliații și pentru consolidarea unei concepții Smart Defence. În prezent, portofoliul cuprinde două proiecte de logistică finalizate – Mentenanța Elicopterelor și Demilitarizarea, Dezasamblarea și Debarasarea bunurilor dislocate. Cooperarea în cadrul proiectului de Mentenanță a Elicopterelor permite unui aliat să economisească milioane de euro, dar, și mai important, a îmbunătățit semnificativ utilitatea misiunii. În prezent, există 27 de proiecte în derulare și aproximativ 120 de propuneri în curs de dezvoltare, aflate la variate niveluri de evoluție.

Rolul NATO

Rolul NATO este de a ajuta aliații să identifice domeniile practice de cooperare, să faciliteze și să încurajeze progresul. Această funcție este îndeplinită în cadrul domeniilor de planificare a capacităților NATO și se află sub supravegherea comitetelor. Acestea din urmă sunt cel mai bine poziționate pentru a armoniza potențialele soluții multinaționale cu cerințele NATO. Comitetele devin „piețe” în cadrul cărora sunt înțelese prioritățile, sunt discutate idei și sunt dezvoltate noile proiecte multinaționale. Comitetele constituie principalul for care facilitează dezvoltarea propunerilor de

****Richard PERKS își derulează activitatea profesională ca strateg la Echipa Centrală pentru Smart Defence, Compartimentul pentru Dezvoltarea Capabilităților.***

proiecte, prin identificarea națiunilor lider și a celor participante, prin organizarea de ateliere de lucru în cadrul proiectelor și prin împărțirea lecțiilor învățate. Conducerea NATO a avut o abordare proactivă în susținerea aliaților pentru a identifica potențialele proiecte Smart Defence, care pot, de asemenea, să contribuie la rezolvarea deficiențelor urgente de capabilități la nivelul NATO.

Capabilități care cresc relevanța NATO

Summitul NATO din 2014 constituie o oportunitate pentru aliați în a-și spori disponibilitatea de a utiliza instrumentele Smart Defence pentru a-și demonstra solidaritatea, găsi soluții și înregistra progrese în domeniile capabilităților din ce în ce mai pline de provocări și mai vizibile din punct de vedere politic.

Sunt depuse eforturi concentrate în domeniul Intelligence, Supraveghere și Recunoaștere Întrunită (*Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance – JISR*) și în cel al Apărării contra Rachetelor Balistice (*Ballistic Missile Defence – BMD*).

Sub inițiativa JISR, lansată în cadrul Summitului de la Chicago, din 2012, NATO dezvoltă o arhitectură care va permite națiunilor să conecteze instrumentele naționale de supraveghere și să facă schimb de date. JISR creează cadrul și standardele, care contribuie la direcționarea și concentrarea eforturilor aliaților în ceea ce privește dezvoltarea de capabilități JISR. De asemenea, se înregistrează un progres multinațional considerabil în ceea ce privește instruirea în comun, ce va consolida capabilitatea de Supraveghere Terestră a Alianței (*Alliance Ground Surveillance*), pe de o parte, și, de cealaltă, va aborda lecțiile învățate din Operația „Unified Protector” (Libia). O capabilitate de supraveghere maritimă de mare adâncime, în curs de dezvoltare de către un grup de aliați, ar putea servi sublinierii eforturilor generale și conectivității esențiale a JISR.

Sistemele de senzori și armament, la realizarea cărora au contribuit aliații, constituie fundamentul

capabilității NATO BMD provizorii, anunțate în 2012. Stabilirea unei baze permanente pentru patru distrugătoare cu rachete multi-misiune AEGIS în Rota, Spania, constituie un element de bază esențial în acest sens. Aliații se echipează pentru a putea coopera în dezvoltarea planurilor conceptelor operaționale și pentru a angaja nave în dislocările combinate cu aceste nave ale SUA. Acest prim pas esențial al abordării Smart Defence continuă și structurată pe faze permite tuturor aliaților, inclusiv celor care nu au capabilități BMD, să aibă o contribuție semnificativă la misiune. Eforturile pe termen scurt, cum sunt acestea, pot fi importante pentru cooperarea multinațională pe termen mediu și lung în alte aspecte mai extinse ale BMD, în afara domeniului naval.

Avocatul cooperării multinaționale

ACT joacă un rol cheie în promovarea viziunii Smart Defence. Prioritățile curente ale ACT includ dezvoltarea eforturilor multinaționale ale aliaților în domeniul JISR și BMD. Acestea reprezintă eforturi ample și echilibrate ale ACT de a promova și susține cooperarea și ideile inovative în tot spectrul de capabilități. În plus, ACT este orientat pe termen lung prin promovarea eforturilor curente, care pot favoriza cooperarea în viitor. Spre exemplu, cerințele pentru capabilități pe termen lung de Mobilitate Aeriană în Teatre pot beneficia de discuțiile dintre artizanii planificării apărării și aliați pentru a identifica interesele fiecăruia. Eforturile simple din prezent, orientate către sincronizarea intenției și, eventual, a cerințelor programului și bugetului, sunt un prim pas esențial pentru cooperarea pe termen lung în ceea ce privește capabilitățile majore. În fine, prin activitățile de planificare a apărării și de management al proiectelor din baza de date Smart Defence, ACT contribuie la crearea unei înțelegeri comune a oportunităților de cooperare și sprijină activ grupurile de aliați în căutarea soluțiilor multinaționale.

ECHIPA DE LUCRU TRANSATLANTICĂ: CONSOLIDAREA CAPABILITĂȚII NATO DE APĂRARE ÎMPOTRIVA RACHETELOR BALISTICE

*Willem VELDHOVEN**

Proliferarea rachetelor constituie o amenințare bine cunoscută la nivelul Alianței, dat fiind că multe state – unele dintre ele situate în apropierea imediată a statelor membre ale NATO – dezvoltă rachete balistice sofisticate cu o capacitate de pătrundere în adâncime de pătrundere din ce în ce mai mare.

Până în prezent, peste treizeci de țări au procurat sau sunt în curs de a procura tehnologia rachetelor balistice care ar putea fi utilizate pentru a transporta rachete convenționale sau arme de distrugere în masă. Proliferarea acestor capacități nu echivalează în mod necesar și cu existența unei intenții imediate de a ataca națiunile NATO, dar implică faptul că Alianța are responsabilitatea de a lua acest lucru în considerare, ca parte a misiunii sale de a-și proteja populația, teritoriul și forțele dislocate. În lumina acestor amenințări în curs de dezvoltare, Alianța a încercat să se concentreze preponderent asupra consolidării relațiilor cu partenerii regionali și să dezvolte capacitățile critice împreună cu aliații europeni.

Cunoscută drept „piatra unghiulară” a parteneriatului transatlantic de apărare, Alianța este considerată cea mai mare mișcare de pace din istorie¹. Ca alianță de securitate colectivă, NATO își menține relevanța prin modernizare, dat fiind că se pregătește pentru apărare împotriva amenințărilor specifice secolului al XXI-lea, care ar putea include și atacuri cu rachete balistice.

¹ Robert TILFORD, “The Centerpiece of Our Transatlantic Defence Partnership Will Continue to be NATO”, said Hagel”, March 2014, <http://groundreport.com/the-centerpiece-of-our-transatlantic-defense-partnership-will-continue-to-be-nato-said-hagel/>.

Capabilitatea de apărare transatlantică

Apărarea împotriva rachetelor balistice la nivelul NATO (*NATO Ballistic Missile Defence – BMD*) a fost creată în 2005, în cadrul Programului de apărare împotriva rachetelor balistice în teatrele stratificate (*Layered Theatre Ballistic Missile Defence Programme*) pentru protecția forțelor. În urma summiturilor NATO de la Lisabona (2010) și Chicago (2012), programul a fost extins astfel încât să includă și populațiile și teritoriile statelor europene membre NATO. În special în cursul summitului de la Chicago din 2012, NATO a declarat că a realizat deja o capabilitate BMD provizorie.

Doi ani mai târziu, în apropierea Summitului NATO din 2014, Alianța face progrese către obținerea capabilității operaționale complete (*full operational capability – FOC*). Recent, Secretarul General Adjunct al NATO, Alexander Vershbow, a confirmat faptul că un sistem FOC înseamnă „acoperirea și protecția completă a tuturor populațiilor, teritoriului și forțelor statelor membre ale NATO”, reiterând că sistemul FOC reprezintă „cea mai bună echipă de lucru transatlantic” în ceea ce privește dezvoltarea și dislocarea forțelor.

****Comandor Willem VELHOVEN face parte din Forțele Navale ale Olandei și este directorul Programului ACT pentru Apărare Antirachetă***

Sistemul FOC va fi suficient de cuprinzător pentru a putea oferi apărare împotriva atacurilor limitate din partea unor actori statali și non-statali, dar suficient de restrâns pentru a nu alimenta cursele înarmărilor la nivel regional. În ceea ce privește tipul de interceptori, cantitatea și locațiile, sistemul este constituit pentru a putea oferi apărare față de principalele amenințări la adresa populațiilor și teritoriului statelor membre ale NATO. Sistemul presupune ramuri de lucru complexe de natură politică, operațională și tehnică, care necesită cooperare între națiuni și părțile implicate. Dat fiind nivelul înalt de complexitate, aliații sunt încurajați să se alăture și să se angajeze într-o serie de activități independente, care se consolidează totuși reciproc și care, coroborate, ar putea determina creșterea sistemelor de capabilități de senzori și interceptori disponibile.

Echipe de lucru transatlantică

Comandamentul Aliat pentru Transformare (*Allied Command Transformation – ACT*) a contribuit la facilitarea obținerii Capabilității BMD provizorie din 2012, oferind sprijin pentru Secretariatul Internațional al NATO (*NATO International Staff*) și pentru Comandamentul Aliat pentru Operații (*Allied Command Operations – ACO*). În prezent, Comandantul Suprem Aliat pentru Transformare continuă să ofere sprijin programului NATO BMD în trei direcții: a) capabilitatea NATO de apărare împotriva rachetelor în teatrele de operații (*NATO Theatre Missile Defence capability*); b) Sisteme BMD de Management, Comandă, Control, Comunicații și Intelligence în Luptă (*Battle Management Command Control Communication and Intelligence – BMD BMC3I*); c) Planul BMD de Instrucție și Educație (*BMD Training and Education Plan*).

Activitățile NATO legate de BMD se extind și dincolo de ACT. De exemplu, Echipa de Livrabile BMD (*BMD Deliverable Team*) coordonează eforturile ACT în realizarea sarcinilor legate de BMD și oferă sprijin Biroului Programului BMD, Secretariatului Internațional, ACO și altor organizații NATO. Programul BMD al Directoratului pentru

Dezvoltarea Capabilităților contribuie la realizarea obiectivelor Planului Strategic de Campanie al ACT, conducând transformarea militară a NATO și dezvoltând capabilitățile care se adresează provocărilor de securitate și apărare și îmbunătățește capacitatea NATO de a derula operațiile curente și viitoare. Experimentarea este un exemplu de activitate de consolidare în cadrul ACT, dat fiind că experimentele se concentrează asupra cerințelor de dezvoltare, perfecționare și validare ale BMD.

Activitățile de cercetare și dezvoltare se adaugă acestui efort, prin proiecte care se concentrează asupra tehnicilor de integrare a informației și îmbunătățirii acoperirii operatorilor BMD. Mai mult, în cadrul inițiativei Smart Defence, proiectele multinaționale BMD asemănătoare vor fi agregate într-un punct central în cursul acestui an, pentru a prezenta această capabilitate importantă până la Summitul NATO din 2014. Numeroși aliați interesați de aceste capabilități, inclusiv cei care nu dețin capabilități BMD, vor lucra împreună în domeniul naval, dislocând forțe în sprijinul platformelor SUA AEGIS BMD. Merită amintit, în acest sens, că sistemul Aegis BMD/SM-3 constituie piatra unghiulară a apărării Europei împotriva rachetelor balistice. Un astfel de efort ar putea beneficia din plin de lecțiile învățate de aliați în Forumul Apărării împotriva Rachetelor în Teatre (*Theatre Missile Defence Forum*) și ar putea promova interconectarea cu alte sisteme NATO.

Dincolo de summitul din 2014

Împreună cu activitățile ACT în ceea ce privește BMD, aflate în curs de desfășurare, programul de lucru BMD va furniza Alianței capabilități BMD operaționale, care să ofere protecție populațiilor, teritoriului și forțelor statelor europene membre NATO. Echipa de lucru transatlantică este o componentă esențială a securității colective, sprijinind dezvoltarea unei capabilități eficiente NATO BMC3I. Apărarea împotriva rachetelor va avea, cu certitudine, o importanță din ce în ce mai mare pentru Alianță în anii ce vor urma, având capacitatea de a consolida stabilitatea regională. ACT va continua să facă parte din această cooperare colectivă nu doar în prezent, ci și dincolo de summitul din 2014.

CONSTRUIREA CAPACITĂȚII – INSTRUMENT PENTRU SECURITATEA CUPRINZĂTOARE

Keseah SILVERMAN*

Parteneriatele au constituit o temă centrală în summitul de la Londra din 1990. Statele membre NATO vor adresa din nou această problemă în cadrul Summitului de la Wales din acest an.

Construirea capacității constituie o contribuție esențială la dezvoltarea ordinii și stabilității internaționale. Face parte din responsabilitatea NATO de a oferi, cât mai bine cu putință, sprijin pentru construirea capacității de apărare și securitate partenerilor săi, în conformitate cu Politica de Parteneriate de la Berlin, despre care se consideră că face dialogul și cooperarea mai incluzive, flexibile, pline de sens și orientate strategic.

NATO analizează cu atenție modul în care ar putea oferi sprijin pentru construirea de capacități suplimentare statelor ne-partenere. Este important ca națiunile aliate și partenere să înțeleagă faptul că sprijinul ar trebui oferit la cerere, adaptat de la caz la caz, în funcție de resursele disponibile aprobate prin procedurile financiare ale NATO, complementar cu alte organizații internaționale, păstrând deschiderea către contribuții din partea aliaților și partenerilor.

Activitățile NATO de construire a capacităților

Dincolo de faptul că necesită expertiză specifică fiecărui subiect, programele de construire a capacităților sunt complexe și presupun cunoștințe despre fiecare țară și regiune vizate, răbdare și angajament pe termen lung, inclusiv prezența ocazională sau de durată personalului NATO pe teren și călătorii frecvente, precum și

măsurile de urmărire și evaluări. NATO are mandate clare, programe, instrumente și expertiză pentru a susține construirea de capacități de apărare. Cea de-a doua sarcină fundamentală a NATO (managementul crizelor), precum și cea de-a treia (securitate prin cooperare), stipulate în Conceptul Strategic, alături de Politica de Parteneriate de la Berlin oferă o fundamentare clară pentru acest tip de activități ale Alianței. Planurile de cooperare bilaterală ale NATO sunt axate preponderent asupra construirii capacităților. De asemenea, instrumentele de cooperare ale NATO, inclusiv Sumarul de Cooperare în cadrul Parteneriatelor (*Partnership Cooperation Menu – PCM*), Programul de Dezvoltare Profesională (*Professional Development Programme – PDP*), Programul Dezvoltare a Educației pentru Apărare (*Defence Education Enhancement Programme – DEEP*), Programul de Construire a Integrității (*Building Integrity Programme – BI*) și Programul pentru Restabilire (*Resettlement Programme – RP*), se concentrează asupra construirii capacității. În plus, NATO are experiență și în plan operațional, în Kosovo, Irak și Afganistan, precum și în domeniul antrenamentului și consilierii în Bosnia și Herțegovina, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei și Uniunea Africană.

Rolul structurilor de comandă ale NATO în construirea capacității este de a dezvolta

****Keseah SILVERMAN lucrează ca analist regional pentru Asia Centrală, în cadrul Directoratului pentru Parteneriate Militare Bi-SC.***

competențe, abilități și procese astfel încât să facă statele partenere capabile să își dezvolte capacitatea de apărare, pe de o parte, și, de cealaltă, să ofere asistență în obținerea capabilităților militare. Summitul din 2014 se va concentra asupra furnizării de instrumente de construire a capacității pentru statele care nu sunt partenere NATO și nici sub structura de comandă a Alianței. Structura de comandă a NATO utilizează, printre altele, următoarele instrumente pentru construirea de capacități de securitate și apărare statelor aliate și partenere: vizite ale echipelor de experți și echipe mobile de instruire; instruire individuală și cursuri; exerciții, conferințe, seminarii și consultări; vizite în porturi și alte activități asociate. De asemenea, Structura de Comandă NATO contribuie la Construirea Capacităților pentru Apărare prin consiliere operațională în politica de apărare; reforma sectorului de securitate; instruire și educație pentru forțele locale; dezarmare, demobilizare și reintegrare; asistență pentru dezvoltarea capabilităților și capacității forțelor și instituțiilor de securitate; adunarea, depozitarea și distrugerea armelor și munițiilor; managementul resurselor umane și construirea capacității.

Avantajele construirii capacității

Faptul că NATO se pregătește pentru un viitor post-2014 cu un nivel mai mic de dislocare poate constitui o oportunitate pentru a crește concentrarea și eficiența Alianței în furnizarea de sprijin pentru construirea capacității. Acest tip de activitate necesită timp și resurse, dar este mai puțin costisitor prin comparație cu implicarea în

operații, construirea capacității fiind, prin urmare, imperioasă în contextul global actual marcat de restrângeri ale cheltuielilor pentru apărare.

Sugestii

Construirea capacității ar trebui să fie inițiată la cerere și să se concentreze asupra priorităților convenite. Obiectivele ar trebui să fie clare, orientate către sustenabilitate și bazate pe soluții care să poată fi preluate la nivel local și care să ia în considerație potențialele influențe. NATO ar trebui să aibă o abordare cuprinzătoare în ceea ce privește construirea capacităților prin care să utilizeze în mod corespunzător instrumentele politice, civile și militare în timpul planificării și implementării. Pentru a putea vorbi despre succes în construirea capacității, aceasta trebuie să depășească caracterul multifacțat și să se extindă dincolo de programele de instruire și echipament. NATO ar trebui să se angajeze, la nevoie, alături de state, organizații internaționale, organizații non-guvernamentale partenere și autorități locale pentru a obține o diviziune a muncii optimă în funcție de punctele tari, mandatele și rolurile fiecăruia. Construirea capacității de apărare ar trebui să ia în calcul legăturile dintre diferitele elemente ale întregului sector de securitate al fiecărei țări beneficiare. De asemenea, ar trebui adoptată o abordare flexibilă, adaptată circumstanțelor locale, contribuțiilor și abilităților celorlalți actori și organizații internaționale și non-guvernamentale, ceea ce înseamnă că este posibil să fie necesară conlucrarea cu ministerele de afaceri interne, poliție, precum și cu ministere ale apărării și cu forțele armate.

AVERTISMENT: INFORMAȚIA ESTE PESTE TOT

Jim MAHER*

Apărarea cibernetică nu mai este un subiect nou, ci unul ale cărei relevanță și importanță sunt în continuă creștere. Atacatorii sunt adesea puțin vizibili, dar având la dispoziție o forță armată inteligent constituită în cadrul Alianței, atacul cibernetic este unul pentru care se poate pregăti și pe care îl poate câștiga.

Progresul forțelor care constituie amenințări perfide

În prezent, suntem cu toții dependenți de informație și de ușurința de a o accesa fie de acasă, fie de la locul de muncă, fie în cadrul operațiilor militare. Acesta este un fapt real, indiferent dacă ne situăm pe malul drept sau pe cel stâng al Atlanticului. Totuși, avantajele accesului la Internet vin împreună cu o serie de riscuri precum furtul de identitate, criminalitatea cibernetică și spionajul cibernetic. Aceste amenințări sunt valabile deopotrivă pentru indivizi, organizații și națiuni.

NATO este deja obișnuit cu severitatea provocărilor cibernetică complexe, care au fost caracterizate ca fiind „perfide”. Tocmai gravitatea acestor amenințări cibernetică a determinat Alianța să facă progrese în dezvoltarea abordării acestui subiect.

Forța cantitativă: planificare și pregătire

Nu există nicio îndoială că vor avea loc atacuri cibernetică, modul în care Comandamentul Aliat pentru Transformare (ACT) pregătește fundamentul apărării în acest sens pornind de la cel mai mic nivel cu putință, ceea ce va duce la obținerea unui rezultat de succes.

ACT conduce câteva activități care vor contribui la coalizarea statelor membre în vederea

apărării cibernetică. Pregătirea NATO pentru a putea face față atacurilor cibernetică care vor apărea în viitor reprezintă doar începutul.

Vigilența în domeniul apărării cibernetică constituie fundamentul pregătirii NATO în acest sens. Prin informarea optimă a utilizatorilor individuali și a organizațiilor, nu va mai exista nicio „legătură slabă”, ci o forță mai puternică din perspectiva numerică și a informațiilor deținute.

Pericolele aduse de World Wide Web sunt din ce în ce mai multe: Malware (software utilizat pentru a perturba funcționarea computerului, adunarea de informații sensibile sau pentru a avea dobândi acces la sistemele calculatorului personal) sunt aproape omniprezente, iar atacurile Phishing (obținerea de informații personale în timpul comunicării electronice, utilizând deghizarea într-o entitate de încredere) sunt, în prezent, capabile să vizeze fiecare individ în parte. Atacatorii cunosc numele și adresele de e-mail ale utilizatorilor individuali și pot afla și detalii despre interesele individuale ale acestora. Pentru o mai bună contracarare a acestui tip de riscuri, pe parcursul anului 2014, ACT va conduce o Campanie Pilot de Avertizare. După finalizarea acestui proiect pilot, programul va fi adoptat la nivelul întregii Alianțe, „înarmând” utilizatorii cu informațiile necesare pentru a se apăra atât acasă, cât și la locul de muncă împotriva amenințărilor cibernetică.

Contracararea amenințărilor include pregă-

****Locotenent-colonel Jim MAHER face parte din Forțele Navale ale SUA și își derulează activitatea profesională în cadrul NATO ACT C3 Securitatea Informațiilor – Apărare Cibernetică.***

tirea unei rețele informate care să contribuie la sprijinul acestor eforturi. ACT lucrează împreună cu Centrul de Excelență de Apărare Cibernetică prin Cooperare (*Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence – COE*) din Tallin (Estonia) și cu Agenția NATO de Comunicații și Informații (*NATO Communications and Information Agency – NCI*), pentru a dezvolta un program de educație și instruire pentru apărarea cibernetică, de care Alianța are nevoie pentru a-și susține misiunile. Acesta include și specialiști care își derulează activitatea în Mons (Belgia), care lucrează în cadrul Centrului Tehnic al NATO pentru Capabilități de Răspuns la Incidente Informatice (*NATO Computer Incident Response Capability – NCIRC – Technical Centre – TC*); specialiști în planificare militară de la SHAPE, care trebuie să ia în considerație apărarea cibernetică în planificarea operațională; lideri politici, care iau deciziile strategice. Cunoașterea și înțelegerea riscurilor cibernetică la fiecare dintre aceste niveluri sunt esențiale pentru ca Alianța să fie pregătită să răspundă în mod optim amenințărilor viitoare.

Transferul de cunoștințe către operații

Activitățile de planificare, pregătire și cooperare furnizează cunoștințele și conștientizarea de bază, care trebuie transpuse în operații militare (prin doctrină) și testate (prin exerciții) – un proces interactiv, aflat în curs de desfășurare.

Tehnologia a permis o dezvoltare atât de rapidă a modului în care este dus războiul, încât doctrina NATO nu a reușit să țină pasul. ACO și ACT abordează aceste probleme prin Planul de Acțiune al Apărării Cibernetică, înregistrând constant progrese. Aceste evoluții vor permite ca viitoarele exerciții să fie conduse și executate, luând în considerare numărul imens de provocări cibernetică cu care forțele NATO se vor confrunta într-o eventuală dispută în mediul cibernetic. Dezvoltând această idee, ACT a propus ca națiunile să își dezvolte „capabilități cibernetică”, care vor permite Inițiativei Forțelor Interconectate să sprijine viitoarele sesiuni de instruire, exerciții, experimente și validări cibernetică.

ACT se concentrează asupra cerințelor și capabilităților care vor formula viitoarea generație

de capabilități de apărare cibernetică. Încurajând statele membre să participe într-o mare varietate de proiecte legate de apărarea cibernetică în cadrul Smart Defence, NATO va putea ține pasul cu dezvoltările tehnologice, dar și cu amenințările și vulnerabilitățile aferente, care încă trebuie descoperite și exploatate.

Transformarea Apărării Cibernetică

Per ansamblu, dat fiind că ACT joacă un rol cheie în ceea ce privește apărarea cibernetică, putem spune că aceasta se află în plină evoluție.

Problema consolidării apărării cibernetică este deja în discuție la nivel central, în cadrul NATO, Alianța anunțând deja dezvoltarea Capabilității Operaționale Complete NCIRC, care oferă protecție cibernetică unor site-uri de importanță critică. De asemenea, ACT furnizează un program comprehensiv de Educație, Instruire și Exerciții de Apărare Cibernetică. Misiunile de exerciții și instruire, unde ACT are rol de conducere, fac parte dintr-o gamă largă de livrabile în domeniul apărării cibernetică pentru Summitul din toamna anului 2014.

Acest progres măsurabil a prins rădăcini și poate fi urmărit în cazul angajaților NATO, care au devenit deja conștienți de riscurile cibernetică și și-au asumat responsabilitatea de a proteja informațiile. Aceste rădăcini se extind și până la nivelul statelor membre ale NATO care dezvoltă și consolidează propriile strategii naționale de apărare cibernetică, pentru a se asigura că sunt pregătite să opereze în mediul cibernetic, cu aceleași libertate cu care operează și în mediul terestru, maritim sau aerian.

Activitățile ACT în domeniul apărării cibernetică constituie elementele de bază ce asigură buna instruire și pregătire a personalului său pentru a opera eficient în acest mediu și a susține complet rolul NATO ca „facilitator” și „coordonator” în acest domeniu.

În concluzie, forțele NATO și organizațiile aferente vor opera în mediul cibernetic și își vor executa cu succes misiunile viitoare, cu încrederea și siguranța necesare, ca rezultat al fundamentării, planificării, pregătirii și cooperării conduse de ACT.

PROVOCĂRI LA ADRESA INIȚIATIVEI SMART DEFENCE

*Dr. Neno HRISTOV**

Lucrarea de față abordează una dintre cele mai recente inițiative în domeniul planificării apărării, cu un impact major în acest sens la nivelul NATO și al statelor sale membre. Premisa de la care plecăm este aceea că, deși au trecut aproape doi ani de când a fost lansată oficial în cadrul Summitului de la Chicago din 2012, Smart Defence este încă un subiect de mare actualitate, având în vedere amplitudinea obiectivelor sale, evoluția caracteristicilor mediului internațional de securitate, precum și provocările legate de implementarea acestei inițiative.

În consecință, am considerat necesar să ne concentrăm atenția, în primul rând, asupra provocărilor care trebuie depășite de Alianță și de statele sale membre pentru a pune în aplicare această inițiativă, privită drept principala soluție pentru dezvoltarea capacităților necesare pentru a face față riscurilor și amenințărilor de securitate actuale. Dar, pentru a ajunge la aceste provocări, am considerat, de asemenea, necesar să accentuăm și contextul în care Smart Defence a luat naștere, precum și să redăm, pe scurt, rolul și coordonatele sale.

Cuvinte-cheie: *smart defence, criza economică și financiară, comasarea și utilizarea în comun (pooling and sharing), specializare, sarcinile centrale ale NATO, securitate colectivă.*

1. Introducere

Pe parcursul ultimei decade, bugetele de apărare ale statelor membre ale NATO au avut

tendința de a scădea constant. Actuala criză economică și financiară contribuie la agravarea acestei situații și dă naștere și mai multor reduceri bugetare necoordonate. Situația capacităților de apărare s-a deteriorat considerabil după anul 2008, când criza economică și financiară a avut cel mai mare impact asupra economiilor statelor membre ale NATO.

Pentru a răspunde presiunilor pieței și pentru a-și asigura bugetele naționale, majoritatea guvernelor europene au fost forțate să își reducă cheltuielile. Această tendință, vizibilă în bugetele pe anul 2010, va continua și, probabil, se va intensifica în anii ce vor urma, în special pentru acele state incluse în zona euro și cu niveluri din ce în ce mai mari ale datoriilor. În următorul deceniu, NATO per ansamblu și, în special, statele incluse în Zona Euro, se vor confrunta cu presiuni substanțiale asupra finanțelor publice și creșterii economice. Astfel, în perioadele de austeritate, recurgerea la reducerea cheltuielilor pentru apărare are un grad foarte mare de probabilitate, dat fiind că reprezintă o modalitate simplă pentru guverne de a-și reduce cheltuielile, cu impact minim asupra popularității lor¹.

Faptul că forțele armate ale statelor membre NATO au experiența unui nivel fără precedent de

¹ Giovanni FALEG, Alessandro GIOVANNINI, "The EU between Pooling & Sharing and Smart Defence: Making a Virtue of Necessity", CEPS Special Reports, 19 May 2012, <http://www.ceps.be/book/eu-between-pooling-sharing-and-smart-defence-making-virtue-necessity>, accesat la 20 ianuarie 2014.

**Colonel dr. Neno HRISTOV este conferențiar universitar în cadrul Academiei Naționale de Apărare „G. S. Rakovski”, Sofia, Bulgaria. E-mail: neno5@abv.bg.*

cooperare în teatrele de operații nu s-a reflectat încă și în dezvoltarea capacităților de apărare comune. Operațiile recente au demonstrat că decalajele în planul capacităților continuă să existe și să iasă la iveală. În același timp, există și o supra-capacitate în anumite domenii la nivelul NATO, pentru care există perspectiva de raționalizare².

Dezvoltarea în comun și menținerea unor capacități de apărare eficiente reprezintă o provocare enormă pentru statele care au dobândit statutul de stat membru al Alianței în timpul ultimelor două valuri de extindere. Toate aceste state au înregistrat transformări semnificative, în special în planul structurilor organizaționale și au înlocuit sau modernizat parțial sau total armamentele și echipamentele forțelor lor armate. Dar, în ceea ce privește constrângerile financiare, problema menținerii nivelului capacităților obținut până în prezent, precum și a achiziției de noi capacități devine din ce în ce mai importantă.

În încercarea de a depăși această provocare, UE a lansat diverse politici, cum ar fi inițiativa „pooling and sharing” (comasarea și partajarea capacităților). Această abordare constituie un concept lansat de UE, care vizează inițiative și proiecte conduse de statele membre cu scopul de a consolida cooperarea în planul capacităților militare. Comasarea capacităților are loc atunci când mai multe state membre decid să utilizeze în comun capacitățile – atât pe cele deținute în plan național, cât și pe cele dobândite în urma unor proiecte multinaționale. Partajarea sau, mai precis, partajarea rolurilor constă în situația în care anumite state membre renunță la producerea anumitor capacități, pe baza presupunerii sau garanției că alte state vor furniza respectivele capacități în caz de necesitate³. Dar, aceste abordări sunt, practic, foarte lente atunci când se ridică problema realizării de legături cu industriile naționale de apărare.

2 ***, European Defence Agency, “EDA’s Pooling and Sharing”, Fact sheet, 30 January 2013, p. 1, https://www.eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/final-p-s_30012013_factsheet_cs5_gris, accesat la 20 ianuarie 2014.

3 *Ibidem*.

Inițiativa Smart Defence reprezintă o abordare similară, fiind lansată de Secretarul General al NATO în timpul Summitului de la Chicago din 2012. Menirea acestei abordări este de a combina eforturile politice ale statelor membre NATO în vederea identificării oportunităților și îmbunătățirii eficienței și eficacității Alianței, în contextul unor resurse limitate. „Acționând împreună, națiunile pot avea acces la capacități pe care nu și le-ar permite în mod individual și să realizeze economii de scară. Cooperarea poate îmbrăca numeroase forme, cum ar fi, spre exemplu, situația în care un grup mic de state sunt conduse de o altă națiune sau partajarea strategică de către statele apropiate din punct de vedere geografic, cultural sau care dețin echipamente comune”⁴.

Problema rolului pe care NATO îl joacă în implementarea inițiativei Smart Defence poate fi privită din diferite perspective și, în consecință, pot fi obținute diferite imagini și așteptări în ceea ce privește rolul Alianței din acest punct de vedere.

2. Smart Defence – rol și principale coordonate

În ultima perioadă de timp, ne-am întrebat din ce în ce mai frecvent cum să atingem actualele obiective strategice. În ciuda faptului că actuala criză economică și financiară mondială a redus bugetele de apărare și a limitat oportunitățile de finanțare, nu putem presupune că provocările mediului internațional de securitate s-au redus. Dimpotrivă, actualul context internațional presupune și o creștere a nevoii pentru o cooperare transatlantică mai eficientă. În această ordine de idei, pot fi identificate două provocări majore: în primul rând, este vorba despre criza economică și financiară și austeritatea financiară aferentă și, în al doilea, despre menținerea sau chiar accentuarea dezvoltării amenințărilor de securitate din perspectiva amplitudinii și intensității lor. Prin urmare, este esențială identificarea unei soluții

4 *Smart Defence*, http://www.nato.int/cps/fr/SID-E402B602-BA05410F/natolive/topics_84268.htm?bInSublanguage=true&selectedLocale=en&submit=select, accesat la 21 ianuarie 2014 (trad. redacției).

novatoare de a prezerva și revalida rolul NATO în securitatea internațională sau, mai exact, de a prezerva capacitatea Alianței de a produce și livra produsul său specific, și anume securitatea colectivă.

Aplicarea conceptului Smart Defence este una dintre soluțiile pentru revitalizarea NATO și se va derula în următorul cadru:

- apărarea colectivă va rămâne una dintre sarcinile fundamentale ale Alianței, fiind menită să descurajeze și să protejeze împotriva riscurilor de securitate, chiar dacă acestea se manifestă dincolo de granițele statelor membre ale NATO, cât mai aproape cu putință de sursele riscurilor în format extins (de coaliție);

- relațiile transatlantice au un grad considerabil de complexitate, iar NATO este doar un punct de pornire foarte important pentru acestea, dat fiind că aceste relații includ și dimensiuni sociale, politice și economice, interese naționale și cooperare;

- este evident impactul pozitiv al aplicării celor mai bune practici în dezvoltarea bugetelor de apărare și în distribuția lor;

- costul apărării presupune și un nivel înalt de incertitudine, dar, în prezent, implică și reducerea programelor, eliminarea proiectelor și cheltuielilor care se dublează, renunțarea la programele redundante, comasarea și partajarea resurselor și capabilităților;

- nevoia de a menține abilitatea Alianței de a-și îndeplini misiunile fundamentale, după cum este prevăzut în Conceptul Strategic (apărare colectivă, managementul crizelor și securitate prin cooperare), prin dezvoltarea sau procurarea capabilităților cheie, care sunt necesare.

În cadrul inițiativei Smart Defence, rolul NATO constă, în primul rând, în coordonarea eforturilor statelor membre în acest sens, ceea ce creează condițiile pentru realizarea economiilor de scară și pentru dezvoltarea capabilităților NATO prin specializare. Astfel, statele membre NATO vor avea condițiile necesare pentru a dobândi capabilitățile necesare, prin identificarea resurselor ce pot fi utilizate în vederea construirii acestora, făcând, în același timp, economii de resurse. Acest obiectiv nu poate fi atins decât

prin coordonare, astfel încât să fie asigurată construirea întregului pachet de capabilități necesar realizării securității colective. NATO are nevoie să dezvolte grupuri de capabilități pentru a atinge un nivel ridicat de pregătire și capacitate de reacție rapidă. Aceste grupuri ar putea include națiuni cadru, comandamente naționale, grupuri specializate pe misiuni sau grupuri de aliați, care să furnizeze capabilități de nișă, precum transport aerian, realimentare în aer, muniții cu nivel înalt de precizie în ochirea țintei, intelligence, recunoaștere și echipamente de supraveghere terestră (dronel, spre exemplu), anularea apărării aeriene a inamicului și toate celelalte elemente materiale ale războiului modern⁵.

În aceste condiții, potrivit sursei citate, NATO trebuie să identifice modalități prin care să determine statele sale membre să formeze aceste grupuri de capabilități și să distribuie în mod echitabil costurile utilizării lor în operații derulate în cadrul extins al NATO. Desigur, rămân multe întrebări deschise, cum ar fi:

- Care este echilibrul dintre capabilitățile comune, solidaritatea și flexibilitatea care ar permite grupurilor de state să acționeze unilateral?

- Cum poate NATO să convingă pe acei aliați profund atașați de ideea suveranității naționale să accepte să comaseze și să partajeze capabilitățile vitale, dându-li-se asigurarea că acestea vor fi disponibile când respectivul aliat va avea nevoie să le utilizeze?

Consolidarea încrederii la nivel politic în cadrul Alianței va fi la fel de importantă ca și rezolvarea problemelor legate de împărțirea costurilor. Operarea fiecăruia dintre aceste grupuri va necesita o conducere eficientă și, în general, toate grupurile vor avea nevoie de coordonarea NATO sau de cea a agențiilor NATO. Aceasta le va permite să fie mai apropiate de grupuri și, astfel, mai utile în procesul de coordonare.

Cu alte cuvinte, în acest context, statele membre ar putea să-și împartă sarcinile între ele, dar fără să împartă și responsabilitatea comună

5 Jamie SHEA, "Keeping NATO Relevant", *Policy Outlook*, Carnegie Endowment, 19 April 2012, <http://carnegieendowment.org/2012/04/19/keeping-nato-relevant/acl9>, accesat la 10 februarie 2014.

a îndeplinirii misiunii și obiectivelor legate de apărarea colectivă. Aceasta va permite o utilizare mai eficientă și mai completă a resurselor non-militare (civile) pentru atingerea misiunii și sarcinii de apărare și securitate.

Implementarea eficientă a inițiativei Smart Defence necesită o înțelegere generală a următoarelor aspecte:

- impactul crizei economice și financiare la nivelul cheltuielilor pentru apărare este perceput unanim ca un factor obiectiv și nu ca o expresie a abordării subiective (individuale) a securității comune;

- accentul, în ceea ce privește cheltuielile pentru apărare, se mută de pe economie pe eficiență, adică, în prezent, nu mai este atât de important cât anume se cheltuiește, ci cum anume se cheltuiesc mai puțin bani pe apărare și securitate;

- nevoia de a identifica modalități pentru reducerea cheltuielilor pentru apărare și de a crește capacitățile printr-o schimbare calitativă la nivelul managementului;

- criza nu ar trebui să reprezinte un motiv pentru slăbirea legăturilor dintre NATO și statele sale membre, ci, dimpotrivă, ar trebui privită ca o provocare și un motiv pentru consolidarea acestor legături și pentru eficientizarea prin simplificare a acțiunilor derulate în acest cadru.

Implementarea inițiativei Smart Defence necesită introducerea unor instrumente comune. În primul rând, se poate dovedi utilă aplicarea unei abordări pragmatice în determinarea necesităților în termeni de capacități de apărare. În această ordine de idei, nu este acceptabilă existența unor decalaje periculoase la nivelul celor mai importante capacități ale Alianței. Aceste decalaje se pot accentua în urma continuării reducerii nejustificate a mijloacelor de apărare. În al doilea rând, conceptul Smart Defence ar trebui pus în aplicare prin comasarea și partajarea capacităților statelor membre. În fine, ar trebui puse în aplicare o coordonare, pe de o parte, a intențiilor de a face investiții și, de cealaltă, a eforturilor statelor membre. În acest sens, fiecare parte va trebui să-și informeze aliații înainte asupra intenției de a lua decizia

de a realiza anumite investiții și nu după luarea acestor hotărâri și întreprinderea primilor pași pentru a le implementa.

3. Potențiale dificultăți, riscuri, provocări și soluții legate de inițiativa Smart Defence

Pe baza analizei realizate până acum, poate fi identificată o serie de posibile dificultăți, riscuri, provocări și soluții relevante nu doar pentru derularea, ci și pentru implementarea inițiativei Smart Defence.

Imperativul ca inițiativa Smart Defence să genereze cele mai bune rezultate posibile, luând în calcul diferențele dintre statutul actual și viitor al statelor membre, impune utilizarea unei abordări individuale asupra posibilelor arii de cooperare.

În prezent, dincolo de existența politicii de securitate și apărare comune, statele membre ale Alianței se împart pe diferite categorii în funcție de capacitatea și voința de a se implica în activități de comasare și utilizare în comun a capacităților pentru apărare. Astfel, putem identifica patru categorii de state membre NATO. Prima categorie este a statelor care pot și vor să facă parte din acest tip de inițiative, a doua categorie este a națiunilor care vor, dar nu au capacitatea de a se angaja în acest tip de acțiuni. A treia categorie este a țărilor care pot, dar nu vor, iar cea de-a patra este a statelor cărora le lipsește și voința și capacitatea în acest sens. Aici intervine nevoia ca NATO să își joace rolul de a fi extrem de creativ în identificarea unor abordări convingătoare și eficiente pentru fiecare stat membru în parte.

O altă provocare este legată de integrarea și partajarea capacităților de apărare existente și viitoare ale statelor membre (comasarea și utilizarea în comun – *pooling and sharing*). Valoarea adăugată a acestei abordări poate fi obținută dacă statele membre gândesc și acționează în condiții similare. Posibile divergențe pot apărea în contextul uneia dintre legile securității și anume, dacă, în condiții de securitate, actorii internaționali (statele membre) acționează în mod similar, în condiții de securitate redusă (insecuritate), statele vor acționa diferit.

Acest fenomen lasă deschisă și problema rolului NATO. Cum se presupune că vor fi determinate statele membre să gândească și să acționeze în mod similar în cadrul inițiativei Smart Defence, în condiții de incertitudine? Îndeplinirea acestui rol implică eforturi de ambele părți. Astfel, NATO trebuie să identifice și să creeze legături între statele membre cu nevoi similare, iar membrii Alianței trebuie să stabilească și să aplice mecanisme suficient de eficiente pentru a utiliza în comun capacitățile.

Următoarea provocare constă în problema prioritizării și, mai mult, a dezvoltării unor priorități comune la nivelul viziunii statelor membre asupra securității. În practică, acest proces trece prin etape ale identificării priorităților comune, definirii competențelor necesare pentru obținerea lor, transformării (reducerii) structurilor, reducerii birocrăției etc. În acest caz, posibilitatea de a apărea divergențe rezidă în tendința fundamentală sau primară a organizației de a menține statu-quo-ul concomitent cu faptul că Smart Defence implică schimbări de ordin calitativ la nivelul statu-quo-ului. Trebuie înțeles faptul că nu toate schimbările organizaționale vor determina obținerea rezultatelor dorite.

Dezvoltarea și utilizarea conceptului Smart Defence reprezintă o provocare în ceea ce privește natura sa inovatoare. Smart Defence este o noutate, dar nu și în ceea ce privește resursele (instrumentele) pentru construirea capacității necesare realizării apărării colective, ci în modalitatea de a exploata la maximum resursele (instrumentele) disponibile în prezent. Instrumente precum economiile de scară, prioritizarea, specializarea, concentrarea etc. sunt incluse de mult timp în cadrul gamei de activități umane, inclusiv în domeniul securității și apărării. Valoarea adăugată adusă de conceptul Smart Defence poate emerge numai printr-o schimbare calitativă, adică prin descoperirea unor noi moduri de aplicare ale mijloacelor (instrumentelor) deja cunoscute. Acest fapt reprezintă principala dificultate pentru aparatul administrativ în ceea ce privește punerea în practică a conceptului Smart Defence. Nu este vorba despre un proces tehnic de adoptare și implementare a uneia sau

alteia dintre noile resurse, ci un proces creativ, care necesită identificarea unor noi modalități de a aplica resursele (instrumentele) existente, pentru a obține o mai mare eficiență în furnizarea produsului numit „apărare colectivă”. În acest caz, posibile conflicte pot apărea din cauza scopului esențial al aparatului administrativ de a asigura derularea unor procese prestabilite și structurate, eșuând, în acest fel, în a avea o abordare creativă față de dezvoltarea lor și față de îmbunătățirea calității acestora.

Din perspectiva statelor membre ale NATO, Smart Defence este un tip aparte de inovație, care poate, de asemenea, să dea naștere anumitor obstacole în calea implementării sale. Din punctul de vedere al NATO, Smart Defence este un nou mod de a construi și furniza capacități pentru apărarea colectivă și ar putea fi văzut ca un tip de marketing, dacă ar fi analizat din perspectiva conceptelor teoretice care fac posibilă această inovare. Din punctul de vedere al statelor membre NATO, Smart Defence este mai degrabă un proces de inovație, reflectat în implementarea unor procese noi sau semnificativ îmbunătățite de realizare a investițiilor în apărare sau de construcție și utilizare a capacităților pentru apărare. Similar oricărui alt proces de inovare, Smart Defence este menit să reducă cheltuielile dezvoltării respectivului produs – apărarea colectivă – și a calității acestuia. În acest caz, rolul NATO este cel al unui bun scriitor, care poate crea un scenariu pentru a gestiona eficient o inovație, care are naturi și caracteristici distincte pentru cele două părți implicate – Alianța și statele sale membre⁶.

Particularitățile rolului NATO în implementarea și utilizarea conceptului Smart Defence pot fi căutate mai degrabă pe următoarele direcții:

- creșterea coerenței Alianței, în care rolul NATO este de a furniza imaginea de ansamblu asupra nevoilor de capacități comune (utilizate în comun) și de a defini direcțiile strategice,

6 Venelin GEORGIEV, “Innovative Nature of the Smart Defence Concept. Editorial”, in *Defence Management*, No. 1/2012, disponibil on-line la <http://omicsgroup.org/journals/innovative-nature-of-the-smart-defense-concept-2167-0374.1000e106.pdf>, accesat la 15 martie 2014.

astfel încât să fie identificate posibilele zone de cooperare între statele membre și să fie distribuite (împărțite) bunele practici;

- creșterea, concentrarea și valorificarea investițiilor în activitățile de cercetare în domeniul securității;
- dezvoltarea relațiilor cu partenerii din afara NATO, cu UE, sectorul privat etc.

Posibilele obstacole în implementarea Smart Defence, ca abordare mai generală a aspectelor de securitate, pot fi legate de următoarele probleme:

- nevoia de armonizare a sistemelor legale naționale ale statelor membre, care va furniza baza pentru aplicarea unei abordări generale în anumite domenii, cum ar fi, spre exemplu, schimbul de informații sensibile, parteneriatul public-privat, inclusiv managementul rețelelor și meta-managementul, implementarea proiectelor internaționale;
- creșterea capacității administrative a autorităților specializate, care trebuie să realizeze managementul problemelor de securitate, la nivelul stabilit, în următoarele domenii: instruirea personalului din administrație, dezvoltarea sistemelor de administrație etc.;
- dezvoltarea unei expertize tehnico-militare integrate, axată pe generarea de capacități suficient de efective și complete din perspectiva utilizării lor, în prezent și în viitor.

Concluzii

În concluzie, conceptul Smart Defence oferă posibilitatea de a obține efectele dorite în planul realizării capacităților de apărare și securitate necesare, investind mai puțin în apărare, în

contextul în care amenințările de securitate își mențin amploarea și intensitatea. Atingerea acestui obiectiv necesită, în primul rând, o înțelegere corectă și acceptarea caracteristicilor esențiale, din care derivă valoarea adăugată, pe baza unei noi abordări calitative a utilizării conceptelor teoretice fundamentale deja cunoscute.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, European Defence Agency, “EDA’s Pooling and Sharing”, *Fact sheet*, 30 January 2013, https://www.eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/final-p-s_30012013_factsheet_cs5_gris.
2. ***, *Smart Defence*, http://www.nato.int/cps/fr/SID-E402B602-BA05410F/natolive/topics_84268.htm?bInSublanguage=true&selectedLocale=en&submit=select.
3. FALEG, Giovanni; GIOVANNINI, Alessandro, “The EU between Pooling & Sharing and Smart Defence: Making a Virtue of Necessity”, *CEPS Special Reports*, 19 May 2012, <http://www.ceps.be/book/eu-between-pooling-sharing-and-smart-defence-making-virtue-necessity>.
4. GEORGIEV, Venelin, “Innovative Nature of the Smart Defence Concept. Editorial”, in *Defence Management*, No. 1/2012, disponibil on-line la <http://omicsgroup.org/journals/innovative-nature-of-the-smart-defense-concept-2167-0374.1000e106.pdf>.
5. SHEA, Jamie, “Keeping NATO Relevant”, *Policy Outlook*, Carnegie Endowment, 19 April 2012, <http://carnegieendowment.org/2012/04/19/keeping-nato-relevant/acl9>.

DIMENSIUNILE SECURITĂȚII ÎN PREZENT, ÎN ETAPA DE TRANZIȚIE CĂTRE MULTIPOLARITATE

*Dr. Valeri Velkov IVANOV**

Lucrarea de față prezintă perspectiva personală a autorului asupra noilor caracteristici ale mediului internațional de securitate la finalul erei unipolare, precum și anumite tendințe și provocări pentru noile arhitecturi de securitate. Articolul abordează noile caracteristici și trăsăturile specifice noului model al lumii unipolare, precum și avantajele și dezavantajele referitoare la influența acestora asupra sistemelor de securitate națională.

Cuvinte-cheie: *sistem de securitate națională, mediu de securitate, riscuri și amenințări, unipolaritate, multipolaritate, dimensiunile securității, arhitecturi ale sistemului de securitate, procesul de realizare a securității, securitate și stabilitate globale, abordarea cuprinzătoare.*

1. Moștenirea Războiului Rece

Fără îndoială, ordinea bipolară stabilită pe parcursul Războiului Rece a fost una extrem de stabilă și nu a putut fi schimbată timp de zeci de ani. În prezent, mulți experți insistă că este timpul să ne despărțim de lumea unipolară, ce a luat naștere după finalul Războiului Rece și să construim un nou model în cadrul căruia să gândim sistemul global și relațiile internaționale. Este posibil ca acest lucru să fie, de fapt, o veste bună, dacă luăm în considerare faptul că, după finalul Războiului Rece, lumea a fost marcată de

conflicte militare cu nivel ridicat de violență, de tensiuni de natură socială, politică și religioasă, precum și de multă vărsare de sânge. Modelul de securitate globală actual s-a definit ca fiind extrem de instabil, ceea ce s-a tradus în câteva milioane de morți, răniți și dispăruți, precum și în distrugerii în planul industriei, al agriculturii, infrastructurii și în mii de case nimicite. Toate aceste procese și ostilități au fost determinate de numeroase motive și factori, dar, dintre aceștia, unul dintre ei se detașează ca fiind de o importanță crucială, dacă luăm în calcul arhitectura sistemului de securitate globală la începutul secolului al XXI-lea.

Lumea unipolară a constituit o etapă de tranziție inevitabilă, rezultat al imploziei uneia dintre puterile majore din era bipolarității. Din acest punct de vedere, este ușor de observat faptul că este extrem de dificil, dacă nu chiar imposibil, ca un singur stat să poată controla lumea post-Război Rece și sistemul său de securitate globală. Este inutil să amintim că gestionarea politicii globale de securitate și asumarea rolului de lider în eforturile globale de management al crizelor și prevenire a conflictelor constituie o muncă grea și, adesea, ingrată.

Astfel, la finele primei decade a acestui secol, ordinea unipolară a lumii a devenit una nepotrivită. În plus, mulți actori globali și-au afirmat în mod public ambițiile de a juca roluri

**Colonel dr. Valeri Velkov IVANOV este conferențiar universitar în cadrul Academiei Naționale de Apărare „G. S. Rakovski”, Sofia, Bulgaria. E-mail: valery_ivanov@yahoo.com*

mai importante în cadrul proceselor de realizare a securității și stabilității globale. În prezent, asistăm la începutul unui proces din ce în ce mai rapid de tranziție către multipolaritate. Acest lucru înseamnă că lumea nu va mai avea în centru un singur pol de putere care să funcționeze ca generator al securității globale, ci mai mulți astfel de poli de putere care vor controla securitatea și stabilitatea regională și globală. În fine, relațiile internaționale nu vor mai fi conduse de un singur stat care să ocupe constant locul de lider global. Fără îndoială, lumea „Pax Americana” a devenit istorie și ne aflăm în prezent într-o perioadă de tranziție către o lume condusă de câteva centre de putere.

Premisa simplă de la care plecăm este că o lume multipolară este mai ușor de controlat și mai stabilă din perspectiva securității regionale și internaționale. Există autori care insistă că există un singur mod posibil de a consolida modelul de securitate globală și de a îmbunătăți stabilitatea regională, și anume prin construirea de axe geopolitice regionale între state în cadrul așa-numitelor „Mari Spații” – Eurasia, America de Nord, Europa Centrală și de Vest, Asia de Est, Orientul Mijlociu etc.. Descrierea caracteristicilor și trăsăturilor specifice ale acestui nou model de ordine mondiale este o reală provocare, dat fiind că acesta ar trebui să fie dezvoltat pe baza unor eforturi comune în spiritul negocierilor, respectului reciproc și al luării în calcul a tuturor intereselor actori internaționali. Prin acest articol, ne alăturăm eforturilor de a aborda studiul noilor caracteristici ale mediului internațional de securitate și de a ne prezenta punctul de vedere asupra anumitor aspecte și trăsături specifice ale tranziției către multipolaritate, precum și de a evalua avantajele și dezavantajele în ceea ce privește influența acestora asupra sistemului de securitate națională.

2. Efectele globalizării și dimensiunile securității

Încă de la început, sugerăm acceptarea axiomatică a afirmației că modelul care oferă cele mai multe oportunități de negociere, compromis

mutual și de a genera decizii și acțiuni comune este cel mai bun, indiferent dacă acest model include mai multe centre de putere, complet diferite din punct de vedere etnic, religios, economic sau din perspectiva organizării și naturii sistemului politic. Totuși, în opinia noastră, toate aceste divergențe sunt rezultatul unor percepții distincte și al unor concepții divergente. Păreră noastră este că nu există diferențe atât de acute și de letale precum inamicii de moarte și rezistența persistentă.

Noul model al sistemului de securitate internațională se află încă în curs de formare, dar, în timpul acestui proces, poate fi observat și identificat un număr considerabil de caracteristici și tendințe în planul mediului internațional de securitate. Una dintre cele mai importante și mai bine cunoscute tendințe ale începutului de secol XXI este globalizarea. Mulți pesimiști și opozanți ai globalizării au avut neplăcuta surpriză de a vedea că lumea se globalizează nu doar în planul economiei, tehnologiei, al resurselor energetice, sistemelor financiare, al ecologiei și culturii. În prezent, securitatea și stabilitatea internaționale, regionale și naționale sunt puternic interconectate, toate regăsindu-se într-o stare de interdependență. În prezent, orice aspect sau domeniu al vieților noastre este considerat a fi de importanță critică pentru starea comună de stabilitate și pentru prosperitatea națională. În acest moment, toate aspectele și domeniile ființei umane pot fi definite ca diferite dimensiuni ale sistemelor de securitate internațională sau națională. În plus, fiecare dintre ele este considerat a fi extrem de important pentru securitatea sau stabilitatea internaționale sau naționale. În consecință, dimensiunile securității, cum ar fi cea socială, energetică, cibernetică, stabilitatea etnică, religioasă, economică și financiară, precum și problemele legate de mediul înconjurător și resursele naturale devin mai importante decât securitatea militară, apărarea împotriva rachetelor sau războiul împotriva terorismului.

Impactul globalizării asupra tuturor dimensiunilor securității și, desigur, asupra sistemelor de securitate este rezultatul mai multor factori și schimbări în planul mediului de

securitate. Pe cale de consecință, este mai ușor să realizăm acum că fiecare dimensiune ar putea fi utilizată ca o unitate de măsură pentru a calcula nivelul de stabilitate comun și de a ne da seama în ce măsură a fost realizat nivelul de securitate dorit și care este nivelul de securitate real, făcând comparații între nivelul fiecărei dimensiuni cu standardele stabilite sau adoptate anterior. În acest mod, putem aprecia la nivelul cărei dimensiuni se găsesc mai multe probleme, provocări sau chiar amenințări și decide asupra măsurilor necesare pentru a echilibra sistemul în totalitatea sa sau asupra măsurilor complementare necesare pentru a compensa decalajele sau discrepanțele dintre acestea. Per ansamblu, gândind securitatea din perspectiva multiplelor sale dimensiuni, devine mai ușor să realizăm analize și să întreprindem măsuri în consecință pentru a obține nivelul dorit de securitate, dat fiind că pierderile sau absența conformității pot fi observate imediat, permițând astfel restabilirea echilibrului, prin utilizarea mijloacelor potrivite.

În același timp, aceasta poate fi considerată o situație normală atunci când se face referire la legăturile și dependențele complet noi în cadrul mediului complex de securitate în cadrul unei lumi multipolare. În plus, trebuie să luăm în considerare și faptul că procesul globalizării securității înseamnă, de asemenea, și globalizarea tuturor provocărilor, riscurilor și amenințărilor, care necesită noi reacții și noi abordări pentru a le preveni. O astfel de modalitate nouă și adaptată de a adresa toate provocările ridicate de mediul internațional de securitate este abordarea cuprinzătoare, care este deja răspândită pe scară largă ca un concept fundamental și un instrument universal în procesele de planificare operațională și în doctrinele NATO și ale statelor sale membre. Aceasta nu înseamnă însă și faptul că trebuie să încetăm să mai utilizăm și alte abordări și metode fundamentale, cum ar fi cea holistică, sistemică sau cea bazată pe arhitectură etc..

O altă consecință clară a acestor tendințe din mediul de securitate este creșterea accelerată a dependențelor dintre nivelurile global, regional și internațional ale securității. Conexiunile și influența mutuală au ținut de domeniul realității

și în trecut și acest lucru poate fi considerat un fapt normal datorită impactului unui număr considerabil de factori, forțe și circumstanțe, dar direcțiile și dependențele din trecut și cele pe care le putem observa în prezent sunt complet diferite. În timpul Războiului Rece, în era bipolarității, influența și direcțiile de exercitare a puterii erau orientate de sus în jos, de la nivelul global către nivelurile subordonate – cel regional și cel național. Astfel, lanțul de comandă și control era foarte clar și toate responsabilitățile și obligațiile în ceea ce privește securitatea și stabilitatea internațională, regională și națională erau împărțite între cele două centre de putere. O situație similară o putem întâlni și în timpul perioadei unipolare.

3. Sistemele de securitate și multipolaritatea

Configurația multipolară a sistemului internațional, care se află în curs de formare, poate fi considerată, la nivel ipotetic, lipsită de centre de putere, adică fiind caracterizată de o absență care oferă o mare varietate de direcții și dependențe între diferitele niveluri ale sistemelor de securitate. Este logic să considerăm că această situație necesită un nou model și un sistem și o arhitectură de securitate mai complexe. Cea mai importantă caracteristică a noului model este faptul că sistemul global al securității se află acum într-o etapă a creșterii dependenței față de cel mai mic nivel, cel al securității și stabilității naționale. Direcția stimulilor care dau naștere proceselor și factorilor stabilității sau instabilității este acum una ascendentă, de jos în sus, însemnând că stabilitatea națională și regională devin factorii cheie pentru obținerea unui nivel mai bun de securitate. Din acest punct de vedere, principalii factori și pilonii vitali pentru menținerea stabilității regionale își au rădăcinile în stabilitatea internă a anumitor state. Aceasta este o situație complet diferită, care necesită dezvoltarea unei noi gândiri strategice și a unor abordări potrivite, astfel încât să se asigure evoluția noilor concepte de securitate în mod diferit de cea a celor mai vechi.

Este timpul să nu mai percepem sistemul internațional în termeni de unipolaritate sau

bipolaritate, dat fiind că aceste modele presupun că stabilitatea globală este, în primul rând, un rezultat al eforturilor depuse de unul sau două centre de putere la nivel internațional. În această ordine de idei, doar aceste centre sunt cele care au cele mai multe obligații și responsabilități în ceea ce privește menținerea stabilității regionale, prin construirea de alianțe politice și militare și acorduri economice și comerciale. În cadrul acestor modele, centrul/centrele de putere lider are/au nu doar o influență considerabilă, ci și angajamente în securitatea regională și națională a tuturor partenerilor și aliaților. Sistemele de securitate regională și internațională sunt subordonate acestor centre de putere.

Totuși, din fericire, acest model a devenit nepotrivit deoarece arhitectura de securitate a lumii multipolare este complet diferită. Această arhitectură este bazată pe cerința fundamentală a unor sisteme de securitate națională perfecte, dotate cu capabilități pentru a preveni amplul spectru de amenințări și provocări și având abilitatea de a găsi soluții pentru toate problemele și contradicțiile din cadrul comunităților. Având în vedere faptul că fiecare țară sau regiune are specificul său din perspectiva caracteristicilor istorice, culturale și religioase, noul model al sistemului securității naționale ar trebui să fie unul versatil. Practic, acest vast număr de trăsături presupune o mare diversitate la nivelul modelelor de securitate națională, toate necesitând capabilități speciale pentru a contracara sau preveni întreaga gamă de riscuri și amenințări de securitate și, implicit, resurse financiare considerabile.

Un dezavantaj major este constituit de faptul că acest model deschide posibilitatea creării de haos sau confuzie la nivel mondial, însă cel mai important și mai valoros avantaj este că, în acest mod, este suficientă furnizarea gradului necesar de stabilitate la cel mai mic nivel posibil și anume cel național, crescând treptat către nivelul regional și cel aliat. Astfel, este de așteptat ca lumea să devină mai sigură și mai stabilă.

De fapt, este ușor de înțeles cât de eficient și stabil este acest nou model de configurație a sistemului internațional, multipolaritatea, deoarece, ipotetic, toate tensiunile și conflictele

vor fi rezolvate la primul nivel – în planul sistemelor de securitate națională – și acest lucru presupune deja cel mai mic nivel de intensitate cu putință. Această nouă abordare va avea prioritate în garantarea stabilității naționale și, prin urmare, va consolida securitatea și stabilitatea globală, deschizând posibilitatea ca toate conflictele potențiale să fie blocate la o primă etapă, utilizând o cantitate mică de resurse și determinând un număr limitat de daune. În cadrul acestei abordări, securitatea regională este al doilea nivel al sistemului de securitate, care trebuie adus sub control. Acest lucru înseamnă că toate tensiunile și contradicțiile în cadrul vecinătății apropiate ar trebui eliminate și înlocuite cu eforturi comune ale tuturor statelor din respectivul spațiu. Acesta este cel de-al doilea nivel al sistemului de prevenire a conflictului și, dacă în cadrul acestui nivel există organizații de integrare economică, acorduri comerciale sau alianțe politice, ar fi practic imposibil ca acele conflicte înghețate să escaladeze în războaie civile sau conflicte militare. Cu siguranță, această nouă abordare dă naștere și unor impulsuri automate restrictive și, pe cale de consecință, face sistemele de securitate mai stabile și mai puțin vulnerabile la toate nivelurile lor.

Un alt aspect important legat de dimensiunile securității în contemporaneitate este faptul evident că numărul acestora se află în permanentă creștere, la fel ca și rolul și importanța acestora, care se modifică constant. Greutatea pe care o comportă anumite dimensiuni, cum ar fi cea militară, spre exemplu, are tendința de a se eroda, în timp ce greutatea altora, cum ar fi cea socială, politică, informațională, financiară, este din ce în ce mai mare, devenind reale garanții pentru securitatea și stabilitatea națională. Probabil că viitorul va arăta că cel mai stabil sistem de securitate nu este cel care are mai multe tancuri, aeronave sau rachete balistice, ci acela care oferă locuitorilor respectivei țări mai multe oportunități de a-și îmbunătăți viața și de a-și spori prosperitatea. De asemenea, sistemul de securitate ar trebui să permită întreprinderea unor acțiuni mai bune și sincronizarea eforturilor între diferitele agenții și structuri cu responsabilități în planul

securității naționale în cazuri de urgență, dar și să aibă un mecanism flexibil și de încredere de a compensa imediat decalajele sau lipsurile în ceea ce privește capacitățile. Desigur, ultima afirmație este foarte importantă pentru că, spre exemplu, într-o perioadă de scădere a bugetelor militare, decalajele în ceea ce privește capacitățile militare trebuie depășite prin dezvoltarea de noi tehnologii, sisteme de armament și platforme de luptă avansate.

Există un acord general asupra faptului că securitatea contemporană este astăzi o funcție a multipli factori și putem afirma că securitatea are o natură din ce în ce mai fluidă, diversificându-și constant dimensiunile. În prezent, este de la sine înțeles că securitatea și stabilitatea națională sunt variabile și devin o stare dorită, care nu poate fi decât rezultatul a numeroase eforturi din partea ministerelor, agențiilor, organizațiilor, mediului de afaceri național și a cetățenilor. În consecință, nivelul de securitate dobândește conținutul și specificul unui produs specific, în care calitatea și cantitatea ar trebui să fie rezultatul acordului public. Fără îndoială, procesul de realizare a securității devine un contract special între societate și managerii de nivel înalt, care își asumă sarcinile specifice de a conduce sistemul de securitate națională într-un mod care garantează producerea unei capacități de securitate suficiente. Dar, în acest context, se ridică o întrebare cheie, și anume care este modalitatea de a conduce componentele de securitate națională și capacitățile aferente, astfel încât să permită o reacție eficientă și adecvată în toate situațiile de urgență sau de criză.

4. Sistemul inteligent de securitate – cum funcționează?

Cea mai importantă sarcină este de a găsi echilibrul necesar între componentele/dimensiunile securității și de a menține acest echilibru în situații și circumstanțe complexe. Obținerea unei armonii perfecte între dimensiunile securității este o provocare considerabilă, care necesită eforturi substanțiale din partea tuturor structurilor, componentelor și eșaloanelor sistemului de securitate. Acest lucru înseamnă că

nicio instituție nu va putea juca rolul dominant și nici nu se va putea afla într-o poziție supremă în cadrul sistemului de securitate. Nu mai există spații sau dimensiuni private și nici amenințări sau provocări care să poată fi abordate doar de anumite agenții sau organizații. Nu mai putem vorbi despre roluri de conducere, instrumente speciale sau mijloace particulare utilizate de un anumit actor în domeniul securității. Securitatea este un beneficiu public și se află în slujba fiecăruia dintre noi; prin urmare, nicio agenție, organizație sau individ nu se poate separa de datoria de a contribui la crearea acesteia.

Dimensiunile contemporane ale securității sunt complet inter-relaționate și contribuția lor la eforturile comune de a obține un anumit grad de stabilitate nu este doar simpla sumă a capacităților individuale. Nu doar nivelul de stabilitate variază, ci și toate dimensiunile securității, acestea schimbându-se constant din cauza a diverși factori. În cazul în care, într-un anumit sector sau într-o anumită dimensiune a securității, lipsește stabilitatea, ar trebui ca o altă dimensiune să poată compensa imediat acest decalaj pentru a putea menține nivelul total de securitate. În ultimul timp, pot fi identificate multe cazuri care demonstrează că puterea militară de tip *hard*¹ nu este suficientă pentru a atinge obiectivele politice urmărite, chiar dacă acestei surse de putere i se acordă un rol important.

Mulți autori susțin ideea că secolul al XXI-lea este o eră a puterii soft și, în următoarele decade, puterea *smart* (inteligentă)² va domina relațiile internaționale. Puterea *smart* este rezultatul unei combinații ideale între diferite tipuri de instrumente și mijloace, dintre care am putea menționa instrumentele de putere politic, diplomatic, economic, financiar, cultural, al sistemului social etc. Într-adevăr, puterea *hard* și, mai ales, puterea militară, vor continua să joace un rol crucial în planul securității și stabilității, dar își vor schimba continuu forma, dimensiunile și caracteristicile. Acest lucru înseamnă că dimensiunile securității se află în aceeași relație de dependență și că liderii politici vor trebui să

1 Joseph S. NYE, Jr., *The Future of Power*, Perseus Books Group, New York, 2011, pp. 19-42.

2 *Ibidem*, pp. 229-258.

țină cont de acest lucru în timpul procesului de realizare a securității.

Nu există o regulă universală sau o strategie de succes pentru a obține această combinație a puterii *smart*, de a gestiona sistemul de securitate și de a obține constant rezultate bune. Acest lucru depinde de fiecare situație în parte, de particularitățile, tradițiile și cultura naționale. Dar, efectul sinergic pe care îl urmărim este posibil de atins în condițiile în care există lideri inteligenți, bine educați și calificați, pregătiți să conducă sistemul de securitate națională, într-un mod corect și inteligent. Astfel de capacități sunt foarte importante în contextul noilor tendințe din mediul de securitate, caracterizat prin creșterea numărului și importanței actorilor non-statali, care devin principalele surse de provocări în planul securității, înlocuindu-le pe cele precedente. Această situație necesită abordări foarte flexibile și variabile, metode interșanjabile de a conduce sistemele de securitate. Dar, există dovezi practice că, dacă un actor are un nivel de pregătire ridicat în toate dimensiunile securității, sistemul de securitate per ansamblu se află într-o stare bună, fiind capabil să asigure stabilitatea și prosperitatea națională.

Astfel de condiții și tendințe devin lent, dar inevitabil tipice pentru perioada de tranziție către multipolaritate. Prin urmare, este foarte important să înțelegem că avem nevoie de un nou model de management al sistemului de securitate. Acest lucru înseamnă dezvoltarea de noi abordări, a unei noi gândiri strategice, decizii inteligente, precum și manageri de securitate perfecți. Aceștia trebuie să aibă cunoștințe speciale asupra dimensiunilor securității, să fie familiarizați cu arhitectura sistemului de securitate, dar și să își dezvolte competențe profesionale consistente atât din perspectivă cantitativă, cât și din cea a relevanței. Din acest punct de vedere, poate că doar dimensiunea umană ar putea fi considerată factorul secret sau forța motrice, care poate face orice sistem de securitate eficient și eficace.

Desigur, toate aceste considerații despre noile tendințe din mediul strategic, dimensiunile securității și circumstanțele aferente procesului de realizare a sectorului de securitate nu ar trebui

considerate o formulă secretă, care va rezolva toate problemele sau va garanta atingerea obiectivelor pe termen lung. Însă, aceste considerații ar putea fi utilizate ca o abordare adaptată, așezând baza construcției sistemelor de securitate în context multipolar.

În final, pentru a clarifica lucrurile, trebuie să menționăm că nu este vorba doar despre un act decizional sau despre câteva activități izolate în planul securității. Abordarea ar trebui să se materializeze în acțiuni continue în planul tuturor activităților legate de procesul de realizare a securității. În plus, abordarea cuprinzătoare va oferi guvernanților oportunitatea de a simula situații complete, de a elabora scenarii care să includă condiții și circumstanțe cu probabilitate mare și, în fine, să creeze într-un mod adecvat modelul de luare a deciziilor și procesele de management al sistemului de securitate.

În paralel, există o altă sarcină foarte importantă care ar trebui realizată, utilizând filozofia acestei noi abordări. Politica de securitate națională și strategiile de dezvoltare a capacităților trebuie realizate având în vedere noile caracteristici ale mediului de securitate și dimensiunile actuale ale securității. Acestea trebuie să descrie un model complet nou de sistem de securitate la nivel național, regional și internațional, care să fie adecvate condițiilor multipolarității. În acest mod, sistemele de securitate vor fi complet adaptate și relevante pentru provocările și amenințările curente.

Concluzii. Evoluții post-multipolaritate

Analizele tendințelor globale indică o creștere a instabilității și creșterea șanselor de apariție a confruntărilor și conflictului³. Fără îndoială, globalizarea a accelerat ritmul schimbărilor la nivelul caracteristicilor viitoarelor conflicte și ale securității comune. Accesul la resurse (energetice, alimentare, apă etc.) va conduce interesele de securitate ale actorilor statali și va direcționa eforturile acestora către aceste resurse prin bunuri comune. Este posibil ca actorii non-statali extre-

³ George FRIEDMAN, *The Next 100 Years. A Forecast for the 21st Century*, Doubleday Publishing Group, New York, 2009, pp. 153-155.

miști, în special organizații precum al-Qaeda și afiliații săi, să rămână o amenințare la adresa stabilității globale și a securității naționale. Aceasta poate constitui „partea întunecată” a viitorului, însă nu este singura, dacă acceptăm complet ideea lansată de Joseph S. Nye Jr. conform căreia, pe parcursul secolului al XXI-lea, puterea va cunoaște două tipuri de evoluție, tranziția și difuzia⁴, ceea ce înseamnă că până la mijlocul acestui secol, lumea va deveni non-polară. În această ordine de idei, din punctul nostru de vedere, declinul statelor națiune este inevitabil și, prin urmare, vom asista la un proces de fragmentare și dispersie a puterii pe orizontală și pe verticală. Într-un astfel de context, va trebui să ne așteptăm la apariția unei situații bizare – lumea va pierde lent și continuu centrele de putere și statele lider, iar relațiile dintre comunitățile moderne se vor schimba și, în pragul așa-numitului „al Treilea Val”, lumea va fi deveni una fără polaritate și, implicit, fără centre de putere. Rolul tradițional dominant al statelor națiune va scădea și lumea națiunilor va fi înlocuită de un nou model global, bazat pe o rețea de instituții și organizații politice, economice, sociale și de securitate.

⁴ Joseph S. NYE, Jr., *op. cit.*, pp. 133-134.

Adevărul este că ce urmează după era multipolarității este foarte neclar. Această situație va necesita diverse modele de sisteme de securitate, iar arhitectura sa va impune luarea în calcul a unor dimensiuni ale securității complet diferite de cele la care am făcut referire anterior. Dar, această problemă ar trebui să fie subiectul unei alte lucrări.

BIBLIOGRAFIE:

1. DERGACHOV, V., „Eurasian Geopolitical Architecture from Atlantic to the Pacific Ocean”, în *Journal Geopolitics*, nr.2/2011, Sofia.
2. FRIEDMAN G., *The Next 100 Years. A Forecast for the 21st Century*, Editura Doubleday, New York, 2009.
3. IVANOV, V., *Smart security system. Possibilities, approaches, decisions*, Sofia, 2014.
4. NYE J., Jr., *The Future of Power*, Perseus Books Group, New York, 2011.
5. RUSEV, M., „Global Resistance anatomy through the classic geopolitics”, în *Journal Geopolitics*, nr. 4/2005, Sofia.

O NOUĂ PROVOCARE PRIVIND SECURITATEA REGIONALĂ. ROMÂNIA ÎN GRUPUL DE LA VIȘEGRAD ȘI/SAU GRUPUL DE LA CRAIOVA

*Dr. Virgil BĂLĂCEANU**

Criza din Ucraina schimbă profund paradigma securității în Europa, cu precădere în zona ce aparține așa numitului limes NATO și al UE sau al graniței de est a celor două organizații. Contextul actual, deloc fericit din perspectiva stabilității și securității regionale și europene, reactualizează nu numai aspecte ce aparțin istoriei legate de conflictele deosebit de distructive ale secolului trecut, dar repropulsează necesități de inițiere și dezvoltare a unor forme multiple de cooperare în domeniul apărării. De subliniat că însăși problematica apărării capătă valențe noi, după o perioadă de evidentă scădere a interesului față de aceste aspecte, mai ales din perspectivă politică.

Cu certitudine că formele deja statuate de cooperare regională în domeniul apărării vor cunoaște o consolidare și se va reuși, într-un timp relativ scurt, o concentrare mai mare a domeniilor colaborării pe direcții esențiale, cum ar fi cooperarea privind armamentele, instrucția în comun și planificarea strategică și operațională, precum și privind generarea forței.

Învățămintele desprinse din cooperarea regională a țărilor nordice se vor impune și în alte zone geografice, așteptându-ne să asistăm la dezvoltarea accelerată a formelor și măsurilor de cooperare militară în cadrul Grupului de la

Vișegrad, Polonia devenind un exponent al unor notabile performanțe privind apărarea națională, dar și al modului de reprezentare a intereselor, mai ales de securitate, în zona sa de influență.

Până acum, cooperarea militară în sud-estul Europei rămâne tributară unor forme fără fond, forme ce pot fi considerate depășite în actuala formulă geostrategică.

De aici rolul important pe care îl poate avea România în constituirea și buna funcționare a așa numitului Grup de la Craiova, unde alături de Bulgaria și Serbia, poate să își promoveze interesele de apărare într-un spațiu care este esențial privind posibila manevră de forțe și mijloace pentru realizarea apărării colective a teritoriului național.

Cuvinte-cheie: *inițiative regionale, cooperare în domeniul apărării, domenii ale cooperării, Grupul de la Vișegrad, sud-estul Europei, Balcani, Grupul de la Craiova, libertatea de mișcare și manevră.*

1. Cadru introductiv

Una din temele predilecte ale perioadei anilor '90, inițiativele regionale, au devenit la început de mileniu și pe parcursul primului deceniu al secolului nostru o preocupare constantă, mai

***General locotenent (r) Virgil BĂLĂCEANU, doctor în științe militare, este un membru activ al comunității academice militare românești. E-mail: virgil.balaceanu@gmail.com**

ales în condițiile în care asistăm la puternica instituționalizare a organizațiilor internaționale sub impactul globalizării.

În definitiv, dezvoltarea acestor inițiative exprimă o necesitate și un răspuns la încercarea de soluționare a unor probleme ancorate puternic într-un spațiu geografic bine definit, în care interesele statelor sunt mai adânc legate de aspectele particulare ale zonei, dincolo de factorii continentali sau cei determinați de hegemonii puternic internaționalizate.

Lucrurile nu au caracter de noutate, pentru că istoria, cel puțin din perspectiva ultimelor două secole, consacră echilibrul de putere creat pe baze regionale, dar contemporaneitatea este mult mai complexă față de soluțiile găsite la scară istorică în configurarea sa modernă.

Trebuie, totodată, subliniat că tratarea înțelegerilor regionale din perspectiva țărilor mici și mijlocii comportă o abordare diferită, în general ciclurile istorice neputând confirma în cea mai mare măsură, soliditatea și eficiența acestora.

Într-un anumit fel, copii ale alianțelor parafate între marile puteri ne sunt cunoscute încă din perioada interbelică, cu mențiunea că soliditatea și perenitatea acestora în situații de criză nu constituie un exemplu de apărare și reprezentare a intereselor naționale a statelor mici și mijlocii.

Pentru noi, românii, atât Înțelegerea Balcanică/Pactul Balcanic cât și Mica Înțelegere/Mica Antantă, reprezintă exemple grăitoare ale fluctuației și fragilității acestor mici alianțe în condițiile influențelor divergente ale marilor puteri. Și dacă ne oprim numai asupra acestui exemplu, realizăm că, de regulă, în spatele construcțiilor regionale se ascund interesele unei terțe puteri, îndeobște a unei mari puteri. Aceasta fiind demonstrată de faptul că, deși Franța este cea care promovează și susține activ cele două alianțe, indecizia urmată de declinul acesteia determină, implicit, și eșuarea celor două înțelegeri, ca într-un joc de domino al binecunoscutului real politik.

Aplecat mai mult asupra spațiului balcanic, am încercat conturarea unor idei ce țin nu numai de trecutul zonei, atât de tumultos de altfel,

recunoscută fiind butada că Balcanii au mai multă istorie decât geografie, dar mai ales de prezentul său și, pe cale de consecință, a perspectivelor apropiate și îndepărtate.

Dar, în mod inevitabil, apare tendința de a gândi sudul prin valorile și performanțele nordului, cum, de altfel, încercăm să desprindem tendințele estului prin modele vestice.

O asemenea tendință, obiectivă din punct de vedere psihologic, reclamă analiza unei realizări ce pare, în plan strategic, ca fiind cea mai importantă și mai semnificativă din punctul de vedere al cooperării regionale în domeniul apărării și al securității regionale.

2. O dilemă sau o certitudine – România între Grupul de la Vișegrad și Grupul de la Craiova. Învățămintele cooperării nordice

Cooperarea țărilor nordice (Danemarca, Finlanda, Islanda, Norvegia și Suedia) este, de departe, o reușită, care deși nu și-a atins nicidecum limite ale performanțelor și eficienței cooperării în plan regional, face obiectul unor realizări remarcabile comparativ cu rezultatele mai puțin pragmatice și mai puțin concrete ale altor forme și inițiative de cooperare regională.

Iată de ce contextul și perspectivele Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO) își regăsesc substanța în etapele de acumulare prin care inițiativele precedente Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support (NORDCAPS), Nordic Armament Cooperation (NORDAC) și Nordic Supportive Defence Structures (NORDSUP), au contribuit gradual, dar în mod decisiv.

La ora actuală, cele cinci domenii ale cooperării nordice și anume capacități, resurse umane și educație, instrucție și exerciții, operații și nu în ultimul rând, armamente, dovedesc de la sine nu numai diversitatea cooperării, ci și caracterul său pragmatic.¹

În perioada complexă și extrem de provocatoare a preaderării la NATO, state din Europa de centru, la inițiativa Poloniei, au creat

1 A se vedea www.nordefco.org/The Cooperation Areas, accesat la 14.04.2014.

așa numitul Grup de la Vișegrad, prin care, inițial, cele trei state – Cehoslovacia pe atunci, Polonia și Ungaria –, își vor uni eforturile pentru crearea celor mai favorabile condiții ale accesării în alianța nord-atlantică. Este interesant de remarcat că, în pofida obiectivului principal, acela al aderării la NATO, datorită președintelui Cehiei în acea vreme, Vaclav Havel, cooperarea între cele patru state (patru prin apariția Cehiei și Slovaciei), cunoaște o perioadă de stagnare, dacă nu chiar de regres. Paradoxal sau nu, președintele Cehiei a manifestat foarte multă prudență față de posibilele consecințe ale creării unei inițiative regionale de succes, în sensul în care tocmai un asemenea succes ar fi redus considerabil rațiunea și forța argumentelor admiterii statelor participante la inițiativă în cadrul NATO. Lucru, cum este bine cunoscut, infirmat de momentul admiterii, fără nici un fel de sincope a Cehiei, Poloniei și Ungariei în NATO încă din 1999.

Încercarea și dorința României de a se alătura Grupului de la Vișegrad nu a fost împărtășită de statele componente, invocându-se instabilitatea socială și fragilitatea democrației românești pe fondul controversatelor mineriade și ale evenimentelor de la Târgu-Mureș.

De ce Vișegrad? Simbolul său este destul de semnificativ, fiind legat de anul 1335, apropiat de altfel și istoriei noastre naționale, an în care în castelul de la Vișegrad de pe teritoriul actual al Ungariei, undeva pe Dunăre, 40 de km nord de Budapesta se pecetluia un acord economic și militar între Ioan al Boemiei, Cazimir al III-lea al Poloniei și conducătorul regatului ungar, bine-cunoscut istoriei ținuturilor de la sud de Carpați, Carol Robert de Anjou. De menționat că, în acele timpuri, Vișegradul reprezenta și capitala regatului Ungariei.²

Grupul celor patru sau Grupul de la Vișegrad își propune cooperarea în varii domenii ce ar putea fi grupate în cooperarea în V4, cooperarea cu NATO și alte organizații internaționale, cu UE și, desigur, cu alți parteneri.

Un accent aparte se pune pe cooperarea în domeniul energetic, cu precădere a transportului

și securității rețelelor de transport energetic, cooperarea transfrontalieră, pași semnificativi fiind făcuți și privind cooperarea în domeniul apărării. Privitor la ultimul domeniu, Grupul de la Vișegrad și-a propus ca, în 2016, să operaționalizeze și să pună la dispoziția UE a unui Grup de luptă, considerat ca o piatră de încercare a cooperării pe plan militar.³

Cooperarea în plan regional a țărilor scandinave și a celor din centrul Europei a stimulat și potențat cooperarea în spațiul baltic, dincolo de asperitățile ce se perpetuează generate de manifestarea orgoliilor regionale ale micilor state baltice. Oricum, și aici asistăm la forme instituite de cooperare în plan militar, Baltic Naval Squadron (BALTRON), Baltic Air Surveillance Network (BALNET) și Baltic Defence College (BALTDEFCOL) fiind cele mai ilustrative exemple.

Sud-estului continentului îi sunt consacrate pe fondul deteriorării situației în zonă la începutul anilor '90, o multitudine de inițiative regionale, dar multe dintre ele nu au reușit susținerea practică a proceselor de reformă și de dezvoltare în zonă. Ne vom opri asupra celor din plan militar, Procesul Reuniunilor Miniștrilor Apărării de Sud-Estul Europei sau SEDM, fiind vârful de lance. Și aici crearea Brigăzii Multinaționale din Sud-Estul Europei (SEEBRIG) poate fi considerată, pe lângă cooperarea navală prin Blackseaforce și Black Sea Harmony, o componentă importantă a cooperării de bună vecinătate și în plan militar. Aparent așa este dar, în realitate, lucrurile pot fi văzute dintr-un alt unghi de vedere. Pentru că și SEEBRIG, ca și Batalionul mixt româno-ungar sau Batalionul Tisa pentru intervenție la dezastre, sunt inițiative regionale cu un impact foarte bun de imagine, demonstrând buna înțelegere în plan politic prin un anumit tip de instrumente militare dar, în esență, nu aduc elemente noi și de amploare privind cooperarea în domeniul apărării la nivel strategic și operativ.

Se poate spune că un asemenea tip de cooperare a fost necesară unei etape deja depășite și tocmai de aceea, pornind de la experiența

² Pentru detalii, a se vedea www.visegradgroup.eu/history, consultat la 14.04.2014.

³ Conform www.visegradgroup.eu/cooperation, consultat la 14.04.2014.

acumulată prin aceste inițiative să se genereze planuri și etape superioare ale conlucrării în plan defensiv. Un exemplu ce poate fi luat în considerare este posibilitatea creării unui Grup de luptă al UE, EUBG, pe structura batalionului mixt româno-ungar. Aceasta mai ales în condițiile în care ambele țări au serioase semne de întrebare privind viitorul batalionului mixt, batalion care nu a fost dislocat niciodată de la înființarea sa, toate încercările fiind sortite eșecului din varii motive.

România, după cum se sublinia anterior, a căutat o apropiere de Grupul de la Vișegrad, dar o anumită tendință de club elitist face astfel încât, cel puțin până acum, încercările să nu aibă sorti de izbândă și ținând seama că statele participante la inițiativă sunt în plin proces de operaționalizare a celei mai importante realizări, Grupul de luptă, este foarte puțin probabil să asistăm la o întoarcere miraculoasă a opțiunilor deja conturate. Mai degrabă, ne așteptăm ca în contextul complicat al situației din Ucraina, aceasta să fie invitată sau chiar să solicite o participare concretă la structura de forțe a Grupului de luptă. Față de o asemenea realitate, România trebuie să își orienteze efortul în plan regional, printr-o reconsiderare a rolului și locului pe care îl poate avea în peninsula Balcanică, unde fără doar și poate, reprezintă un nume și este un actor important.

De altfel România, este un actor important din perspectivă militară, dincolo de tot ce poate fi consemnat ca stare precară a capacității sale defensive, prin forța militară pe care și-o poate permite comparativ cu a celorlalte state de pe limesul NATO și UE.

Statisticile, chiar dacă nu spun totul, sunt într-o bună măsură edificatoare. O singură privire asupra flancului nordic ne spune că forțele active la pace ale celor patru, Danemarca, Finlanda, Norvegia, Suedia totalizează 77.000 de militari, comparativ cu 75.000 în structura noastră de forțe.⁴

Sigur, Grupul de la Vișegrad se situează la 175.000 de militari, din care majoritatea aparțin Poloniei, și anume 120.000. Dar trebuie remarcat

că după Polonia, după cum lesne se observă, România este al doilea contributor NATO de la marea Baltică la marea Neagră. Nu ne referim aici la spațiul extins al mării Negre, unde Turcia deține supremația absolută.⁵

3. Constituirea Grupului de la Craiova și implicațiile sale

În contextul celor analizate, un eveniment politic din primăvara acestui an atrage atenția în mod deosebit. Este vorba de întâlnirea de rutină a șefilor de guvern din România și Bulgaria, desfășurată la Ruse, la care a fost invitat și premierul Serbiei și la care România lansează ideea de cooperare multidimensională în zonă în cadrul unui așa numit Grup de la Craiova, Craiova reprezentând punctul la distanță aproximativ egală de capitalele celor trei țări.⁶

Grupul și-ar propune cooperarea într-un număr important de domenii, incluzându-l și pe cel al apărării, ceea ce ar putea pune bazele unei noi paradigme a cooperării în domeniul apărării în spațiul balcanic. O nouă paradigmă determinată de importanța pe care fiecare dintre cei trei membri ai unei asemenea inițiative ar avea-o în economia apărării regionale, fiind vorba de două state membre NATO și UE.

România și Bulgaria și un terț, Serbia, aspirant la accesarea în UE. Poate fi luat în calcul și factorul cantitativ dat de cei 135.000 de militari, dar problemele trebuie tratate nuanțat, ținând seama de structura de facto a unui asemenea grup.⁷

Însă determinațiile din perspectivă militară este necesar să fie coroborate cu cele ce țin de spațiul istoric și cultural comun, de nivelurile de dezvoltare economică și socială și de interesele pe care marile puteri le manifestă în zonă. Spațiul istoric și cultural comun este descris de influențele pe care civilizațiile în rânduiala lor le-au avut și s-au impregnat în modelul cultural, căruia trebuie să îi recunoaștem multiple similarități, de la

5 *Idem*/Poland, Czech Republic, Slovakia, Hungary.

6 A se vedea www.agerpres.ro/externe/2014/03/07, consultat la 15.04.2014.

7 Conform www.globalfirepower.com/Bulgaria, Serbia, consultat la 15.04.2014.

4 A se vedea www.globalfirepower.com/Scandinavia countries, consultat la 15.04.2014.

substratul genetic original comun al semințiilor trace la perioada de mai multe secole a dominației otomane în zonă sau la tiparele comune ale formării statelor naționale moderne din secolul al XIX-lea.

În același timp, se impune comensurarea și a diferendelor și războaielor ce au situat cele trei state fie în aceeași tabără fie în tabere diferite. Acest lucru ar însemna depășirea prejudecăților și animozităților ce țin de un trecut tumultuos și nu de fiecare dată exprimând valențele buneii vecinătăți. Provocările sunt și de natură a schimba mentalitatea legată de modul în care popoarele cu origini etnice diferite se pot considera situate într-un registru diferit de afirmare în plan civilizațional.

Potențialul economic reflectă în mod evident faptul că România se detașează, cel puțin din punct de vedere al produsului intern brut, dar problemele reformelor și, în general, greutățile privind atingerea unei performanțe economice constante, sunt mai mult sau mai puțin în aceeași gamă.

Dintr-o perspectivă geostrategică, dacă România reprezintă cheia stabilității în spațiul frământat al peninsulei, cu posibilitate de conectare directă la zona central și est-europeană, Serbia este implicit cheia pacificării și a stabilității în Balcanii de Vest, iar Bulgaria reprezintă o punte cu statele din zona egeeană.

În mod indubitabil, garanțiile de securitate sunt date de interesul celor mari în zonă și aici putem remarca că în primul rând SUA are interese ce exced interesele UE, stare de fapt care poate suferi modificări într-un viitor mai îndepărtat, dar care acum reprezintă determinația fără de care nu pot fi făcute calcule ale sprijinului și interesului internațional.

Dar analiza stării de fapt ne relevă și alte aspecte de care trebuie să ținem seama, aspecte prin care diferențiem interesele manifeste ale SUA și țărilor occidentale, între flancul nordic și cel sudic al alianței.

Nu este un lucru plăcut de constatat, dar din condiționări istorice, politice, economice, militare și de altă natură, asistăm la o concentrare a efortului din perspectiva apărării pe flancul

nordic, o constantă care este dificil de contracarat, dar care printr-o reconfigurare a alianțelor și a efortului regional din flancul sudic al NATO ar rebalansa ceea ce putem numi un NATO defazat privind flancurile sale.

Grupul de la Craiova ar reprezenta una din soluțiile ce pot duce la întărirea flancului sudic și ar avea avantaje majore pentru România. Ca atare, să enumerăm câteva din acestea.

În primul rând, este evident că România ar fi chemată să își asume locul și rolul de lider în cadrul grupului, ceea ce ar însemna o înscriere inedită a sa în grupul națiunilor cu o însemnătate deosebită în plan regional.

Desigur că acest lucru presupune și un efort mult mai mare al alocării de resurse, dar în felul acesta se va asigura o ierarhizare mai bună a obiectivelor din domenii diferite, mai ales în ceea ce privește cele de sorginte transfrontalieră.

Prin și pentru Serbia, România devine astfel un actor important, cel puțin din două puncte de vedere. Unul este dat de imperioasa nevoie de a păstra Serbia în sfera de interes a UE și evitarea oricărui derapaje către subordonarea de jure a acesteia față de politica Moscovei. Iar al doilea aduce România în postura de a fi mult mai mult implicată și cu efecte notabile pe termen lung în aspirațiile țărilor din Balcanii de Vest către UE și NATO. Din punct de vedere operațional, România trebuie nu numai să își întărească dispozitivul nord-estic și sud-estic, dar mai ales să își asigure libertatea liniilor externe de comunicații terestre, maritime și aeriene.

Este foarte important, în opinia mea, să se depășească avatarurile unei mentalități destul de învechite și cooperarea cu Bulgaria potrivit conceptului NATO Smart Defence sau celui al UE, Pooling and Sharing, să atingă cote superioare realizărilor actuale ale cooperării bilaterale în domeniul apărării.

O singură privire asupra dislocării celor mai apropiate comandamente NATO de Corp de Armată, Salonic și Istanbul, dezvăluie că rolul Bulgariei de țară de tranzit și chiar de Națiune Gazdă este deosebit de important pentru România. Mai mult decât atât, cooperarea la marea Neagră, a forțelor navale și a sistemelor de supraveghere

și avertizare timpurie este absolut necesară, luând în calcul continuitatea costieră, precum și granița maritimă.

Dunărea și întregul său culoar până în Europa Centrală reprezintă o altă țintă de control și acțiune în comun, nevoia cooperării forțelor destinate de cele trei state riverane pentru misiuni de-a lungul Dunării fiind evidentă pentru asigurarea unei depline libertăți de manevră pe acest important culoar strategic.

Grupul de la Craiova ar putea reprezenta o inițiativă valoroasă și pentru Turcia și Grecia, în sensul în care cele două state au interese extinse în spațiul balcanic dar, în același timp, diferendele turco-grecești neestompate încă, ar plasa grupul în rolul de restabilire a unei punți de legătură mai viabile între cele două state.

Oficializarea și amplificarea sprijinului pentru accesarea Serbiei în structurile europene și extinderea colaborării cu cele euro-atlantice va crea premisele ca din punct de vedere istoric, legăturile cu vecinul de la sud de Dunăre să devină și mai solide. Nu este lipsit de sens să gândim implicarea grupului în problematica disputei legate de nume între Grecia și Macedonia în sensul găsirii unei soluții de compromis.

Șigur, este interesant de văzut modul în care Washingtonul și cancelariile europene vor aprecia și susține crearea și consolidarea grupului, fiind de așteptat ca politica americană în zonă să acrediteze ideea unei cooperări instituționalizate, dar acest lucru se poate întâmpla doar dacă precauțiunile față de o posibilă politică duală a Serbiei au fost sau vor fi eliminate.

Europa occidentală va reacționa pozitiv, în măsura în care obiectivele grupului vor reprezenta în fapt o implementare a politicii Bruxelles-ului în Europa de Sud-Est, iar grupul va contribui decisiv la proiectele UE cu privire la Balcanii de Vest în general și Serbia, în mod special.

Și poate nu în ultimul rând, mai ales prin vecinătatea cu Ungaria și interesele Ungariei legate de Balcani și de relațiile cu România și Serbia, grupul de la Craiova ar putea statornici un dialog activ și mai eficient cu grupul de la Vișegrad, asistând într-un spațiu european din ce în ce mai important, baltico-pontic la o reală

și strânsă cooperare între cele două grupuri, așa numitele V4 și C3.

Dacă Grupul de la Craiova va fi doar o intenție și nu o realitate, o vom vedea în perioada următoare. Dacă nu se va materializa, ar fi o nouă ratare a unui moment istoric deosebit de favorabil, și necesar în reșezarea României într-o poziție cu mult mai meritorie.

Concluzii

Europa se trezește ca după un coșmar, un vis urât de neacceptat cu foarte puțin timp în urmă, un coșmar al istoriei sale zbuciumate, ce i-a adus atâtea distrugerii și suferințe – coșmarul războiului.

Și totul se întâmpla pe neașteptate, când reactivarea vechiului spirit hegemonic și expansionist rusesc se desfășura nu în analize geopolitice, ci undeva în peninsula Crimeea și în regiunea Donbasului, într-un mod atât de cunoscut altor vremuri, acela al invaziei militare directe sau indirecte.

Este o trezire la realitate, la ceea ce a fost definit și înțeles prin real politik, este o surpriză strategică de mari proporții și unei asemenea surprize atât NATO cât și UE îi caută căile de contracarare, o contracarare ce s-ar vrea cât mai eficientă, dar care lasă încă de dorit.

Să fie oare NATO în imposibilitatea de a respecta un principiu foarte important al luptei, evitarea surprinderii? Întrebarea tinde să devină retorică.

Multe așteptări sunt legate de summitul NATO și se speră ca lucrurile să fie mai concret abordate din perspectiva amplificării prezenței NATO chiar prin baze cu caracter permanent atât la flancul nordic, cât și la cel sudic. O asemenea provocare va evidenția și dacă vom asista din nou la o concentrare a efortului pe flancul nordic, în detrimentul celui sudic.

În consecință, România este chemată nu numai să crească alocațiile pentru apărare, dar să se manifeste mai plenar, mai pragmatic și într-un asemenea mod mai eficient, în dezvoltarea cooperării regionale în domeniul apărării, modalitate prin care deficitul său pe care le

cunoaștem deja să poată fi diminuate prin factori de multiplicare a capacității sale de apărare.

În general, este apreciat nu numai efortul pe care România l-a făcut în perioada preaderării, și un exemplu este concludent în privința cooperării regionale, prin implicarea sa în susținerea dislocării SEEBRIG în teatrul de operații din Afganistan, dar este remarcabilă contribuția sa la misiunea NATO ISAF, contribuție deosebit de substanțială în comparație cu a altor state membre NATO cu potențial militar asemănător.

Fără doar și poate că există un precedent de bun augur, dar noile condiții ale mediului de securitate regional impun o cu totul altă abordare.

Relațiile de bună vecinătate trebuie reevaluate, în sensul găsirii celor mai potrivite căi pentru sporirea capacității sale de reacție în fața unor amenințări de tip militar și non-militar directe, în condițiile în care astfel de amenințări nu vizează numai integritatea sa națională, ci se adresează unui spațiu geografic mult mai extins.

Este de la sine înțeles că, pe lângă consolidarea rolului și locul pe care România îl joacă în NATO, cooperarea în plan regional devine o necesitate stringentă față de care trebuie adoptate cele mai înțelepte decizii.

De aceea, constituirea Grupului de la Craiova poate fi, pentru început, semnalul că România își asumă în mod conștient rolul de actor geostrategic important în sud-estul Europei și, printr-o lideranță „a la Polonia” în Grupul de la Vișegrad, va dinamiza și eficientiza cooperarea militară în Balcani, dincolo de asperitățile și disparitățile arhicunoscute.

Este vorba nu numai de un mesaj politic, dar într-o măsură mult mai mare, poate fi fundamentarea și concretizarea unui mesaj istoric cu consecințe pozitive pe termen lung.

Se poate spune că, astfel, factorul de încredere pe care țara noastră l-a câștigat prin sacrificiul suprem al zecilor de militari decedați și răniți în teatrele de operații, se va extinde și asupra Balcanilor bântuiți de fantasmalele trecutului.

O provocare de o asemenea dimensiune va rămâne definitiv înscrisă în istoria atât de

frământată a peninsulei și va face din România o voce recunoscută în centrul și nordul Europei.

Asigurarea nu numai a stabilității, dar și a cooperării militare la granița de sud cu garantarea libertății de mișcare în toate mediile, terestru, aerian, fluvial și maritim va permite României și forțelor proprii și aliate posibilități mai ample de manevră și de asigurare a flancurilor în condițiile în care spatele dispozitivului strategic este sigur, iar generarea, dislocarea și relocalizarea forțelor va fi legată indubitabil de un asemenea spațiu vital din punct de vedere operațional.

Fără îndoială, avem în vedere nu numai avantajele de ordin militar, dar sunt de subliniat proiectele comune în domeniul economic, al energiei și rețelelor de transport, ale siguranței frontierelor și privind schimburile culturale, precum și probleme ce țin de politicile față de naționalități și etnii.

Nu trebuie uitat că România și Bulgaria au dificultăți comune în cadrul UE, care nu pot fi escamotate doar prin omisiune, ci impun un front și o viziune comună privind modul în care UE acționează pentru soluționarea acestora.

În esență, ar trebui să consemnăm că, în Grupul de la Vișegrad, România ar fi avut sau ar putea avea o poziție secundară, destul de confuză și nu atât de recunoscută, pe când Grupul de la Craiova ar deschide pentru țara noastră o cu totul altă perspectivă și cu mult mai multe oportunități pe termen lung, chiar dacă efortul pe termen scurt și mediu ar fi destul de substanțial și provocator.

Dar nimic nu poate reuși mai bine decât o investiție strategică pe termen lung. Credem că România și-o poate asuma.

BIBLIOGRAFIE:

1. Agenția Națională de Presă, www.ager-pres.ro
2. Globalfirepower webpage, www.globalfirepower.com
3. Pagina oficială a Grupului de la Vișegrad, www.visegradgroup.eu
4. Pagina oficială a Nordic Defence Cooperation, www.nordefco.org

ANTE ACTIO: MAREA STRATEGIE, POLITICI, STRATEGII ȘI OBIECTIVE ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII NAȚIONALE

*Dr. Alexandra SARCINSCHI**

Dacă, înainte de cel de-al doilea Război Mondial, marea strategie și politica de securitate națională aveau preponderent o componentă militară, iar politica externă constituia un domeniu aproape diferit de aceasta din urmă, evoluția caracteristicilor mediului de securitate național și internațional către mai multă impredictibilitate și interdependență atât între diverse zone ale lumii, cât și între diverse fenomene sociale a determinat reevaluarea conceptuală a mării strategii și corelarea politicii de securitate națională cu cea externă.

Întregul proces de formulare a mării strategii, a politicilor, strategiilor și obiectivelor în domeniul securității naționale a fost completat astfel cu noi variabile ce reflectă pe de o parte complexitatea definirii securității naționale prin cele două componente ale sale, fizică și psihologică, iar, pe de altă parte, ilustrează natura volatilă a mediului de securitate.

Din această perspectivă, autorul surprinde teoretic în articolul de față câteva dintre liniile ce ghidează procesul decizional în sfera securității naționale, precedând acțiunea propriu-zisă.

Cuvinte-cheie: *mediul de securitate, securitate națională, marea strategie, politici, strategii, obiective, modele.*

1. Considerații preliminare

Necesitatea analizei teoriilor referitoare la relațiile dintre politici, strategii și obiective în domeniul securității derivă din faptul că folosirea acestor noțiuni nu este întotdeauna în sensul și contextul dezvoltate de către experți, ci, mai degrabă, pe de o parte, predomină cunoașterea comună iar, pe de altă parte, în cazuri semnificative, statele acordă mai multă atenție anumitor domenii în detrimentul altora. Observația aceasta o formulăm în contextul în care, conform lui Charles R. Miller, fost profesor de relații internaționale la West Point, statele lumii, în special democrațiile electorale, se confruntă cu problema definirii clare a strategiei și a aplicării sale în politica externă¹, afirmație ce devine dramatică atunci când o corelăm cu numărul țărilor clasificate ca *democrații electorale* de către Freedom House – 122 dintr-un total de 195 de țări ale lumii². În argumentarea sa, Miller face apel la gama largă de domenii pe care marea strategie este destinată

1 Charles R. MILLER, „Defense Policy and Doctrinal Insulation”, în *Public Administration and Management*, Vol. 10, No. 2, 2005, pp. 85-129, EBSCO Host Connection.

2 Conform Freedom House, *Freedom in the World – Electoral Democracies*, 2014, URL: <http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/Electoral%20Democracy%20Numbers%2C%20FIW%201989-2014.pdf>, accesat la 12.03.2014.

***Dr. Alexandra SARCINSCHI este cercetător științific gradul II în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”. E-mail: sarcinschi.alexandra@unap.ro**

să le sintetizeze – diplomatic, economic, cultural, militar etc. – astfel încât să fie realizate interesele și obiectivele fundamentale ale statului respectiv. Subordonate mării strategii sunt politicile fiecărui domeniu menționat anterior, iar aici intervine dificultatea de a le orienta către realizarea aceluiași scop atunci când nu există un inamic unic (indiferent de natura sa) împotriva cărora aceste politici să se coaguleze. Este evident că problema semnalată de Miller este identificabilă mai ales în domeniul securității naționale, marea strategie fiind specifică unei comunități de securitate, în termenii lui Liddell Hart³. Pentru acesta din urmă, marea strategie este inseparabilă de război, fiind considerată politica ce ghidează ducerea unui război. Definiția lui Liddell Hart a fost reinterpretată, fiind extinsă dincolo de aspectele legate de război. Astfel, marea strategie a fost reconceptualizată și definită ca nivel la care cunoașterea și persuadarea, sau, în termeni moderni, informațiile și diplomația interacționează cu puterea militară pentru a determina anumite rezultate într-o lume în care și celelalte state au o mare strategie⁴. Edward N. Luttwak, strateg militar american, consideră că toate statele au o mare strategie, indiferent că o numesc sau nu astfel. Luttwak afirmă că există coerență și eficiență doar atunci când persuadarea și forța sunt ghidate de informații exacte, iar apoi sunt combinate sinergic pentru a genera maximum de putere cu resursele disponibile. În schimb, se înregistrează incoerență și ineficiență atunci când persuadarea este alterată de forța folosită nechibzuit sau când rezultatele câștigate cu greu prin forță sunt stricate prin diplomație stângace, ce antagonizează statele neutre, încurajează inamicii și descurajează aliații⁵. Marea strategie definește, în consecință, postura strategică a unei țări sau a altui tip de actor internațional și

3 Timothy Andrew SAYLE, „Defining and Teaching Grand Strategy”, în *The Telegram*, Vol. 4, January 2011, Foreign Policy Institute, Temple University, URL: <http://www.fpri.org/articles/2011/01/defining-and-teaching-grand-strategy>, accesat la 26.02.2014.

4 Edward N. LUTTWAK, *The Grand Strategy of Byzantine Empire*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, 2009, p. 409.

5 *Ibidem*.

stabilește nivelul de ambiție și capacitatea de acțiune în funcție de mai mulți factori, precum caracteristicile permanente și fortuite ale mediului internațional, localizarea sa geografică, resursele respectivului actor, vulnerabilitățile și oportunitățile de securitate pe care acesta le are⁶.

De aici, putem identifica un important aspect problematic specific lumii contemporane, anume relațiile dintre politici, strategii și obiective sau, mai precis formulat, cum se ajunge de la o politică sectorială, în cazul de față în domeniul securității naționale, la realizarea efectivă a scopului propus.

2. Politici și strategii

În sens larg, politica reprezintă procesul prin care un grup uman, cu opinii și interese inițial diferite, ajunge la decizii și opțiuni colective care se impun întregului grup și simbolizează o abordare de ansamblu a acestuia⁷. Politicile pot fi definite și ca etichete ale unor domenii de activitate – descriu domeniile activității și implicării guvernamentale (politici economice, politici sociale etc.) –, ca expresie a scopului general sau a stării de fapt dorite (într-un document al unui partid politic, sau în cel al unui guvern, termenul „politică” e folosit pentru a indica scopul general sau finalitatea unei activități guvernamentale în general sau într-un anumit domeniu), ca propuneri specifice pentru anumite tipuri de acțiuni pe care organizațiile politice ar dori să le vadă realizate, ca autorizare oficială (o politică a guvernului în ceea ce privește o problemă a cărei susținere se face în sensul existenței unei legi votate în parlament sau o hotărâre a guvernului care îngăduie sau solicită derularea unei activități) sau ca programe (politică a unei organizații guvernamentale exprimată prin crearea sau aplicarea unui anumit program ce implică existența, într-o sferă de activitate guvernamentală definită și relativ specifică, a unui pachet de măsuri care cuprind reglementări,

6 Iulian CHIFU, *Gândirea strategică*, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, București, 2013, p. 19.

7 Nicolae LOTREANU, „Politică”, în Cătălin ZAMFIR și Lazăr VLĂȘCEANU (coord.), *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1998, pp. 430-431.

organizare și resurse). De asemenea, politicile sunt definite în același timp și ca produse și ca rezultate. În primul caz, politicile sunt ceea ce guvernul oferă, spre deosebire de ceea ce a promis sau a autorizat prin intermediul legislației, iar în cel de-al doilea caz, politicile sunt definite prin rezultatele pe care le produc și prin reflectarea scopului propus în respectivele rezultate. Mai mult, politicile pot fi definite și ca procese, exprimând întreaga mișcare de transformare a unui anumit domeniu.⁸

Sintetizând, se poate afirma că *o politică constituie o rețea de decizii legate între ele, privind alegerea obiectivelor, a mijloacelor și a resurselor alocate pentru atingerea lor în situații specifice*⁹.

Procesul de elaborare a politicilor este complex, mai ales în sfera securității naționale, întrucât mediul de securitate, atât intern, cât și extern, este caracterizat de complexitate și continuă schimbare. Cel mai ilustrativ model este considerat cel input-output ale cărui origini se găsesc în teoria sistemelor aplicată în științele politice¹⁰. Acest model (Figura nr. 1), folosit în special în sistemul decizional american, are trei componente principale – sistemul politic internațional, sistemul politic național și sistemul de securitate națională – care furnizează și primesc input-uri către și de la celelalte sisteme¹¹. Sistemul de securitate națională se află în centrul acestui model deținând următoarele sarcini: obținerea resurselor de la celelalte două sisteme, alocarea acestor resurse, planificarea și stabilirea politicilor naționale, organizarea și îndrumarea actorilor pentru a implementa respectivele politici și motivarea, evaluarea, modificarea și schimbarea actorilor și politicilor pe măsură ce politicile sunt implemen-

tate, iar feedback-ul este procesat.

Este necesar să subliniem faptul că procesul decizional este influențat atât de regulile naționale și internaționale, cât și de factorii conjuncturali, interesele naționale și, nu în ultimul rând, de feedback-ul primit în urma implementării output-urilor sistemului. În funcție de abordarea asupra interacțiunilor din cadrul sistemului de securitate națională, aceste influențe variază ca intensitate, dar și ca prezență (Figura nr. 1) Astfel, perspectiva rațională afirmă că deciziile se bazează pe dorința de a promova un interes național identificat cu claritate și că beneficiile și costurile diverselor opțiuni sunt atent cântărite astfel încât să fie realizată o alegere. Din perspectiva comportamentului organizațional, diferite organizații în cadrul guvernului exercită influență asupra procesului decizional în scopul promovării intereselor proprii, astfel încât deciziile sunt adesea luate pentru a proteja interesele respectivei organizații, nu interesele naționale. În cazul abordării ce promovează rolul politicilor guvernamentale, nu organizațiile dețin cel mai important rol în influențarea procesului decizional, ci consilierii decidenților. În fine, cea de-a patra perspectivă, cea cognitivă, argumentează că valorile, credințele, experiențele și emoțiile personale ale decidenților constituie influențe mult mai puternice în luarea unei decizii decât sugerează celelalte perspective.¹²

Considerând definiția politicii, se poate face referire la o altă noțiune corelată acesteia, anume *strategia*. Deși originile sale sunt identificate în sfera militară a vieții, mai precis în Grecia Antică, desemnând formele și metodele folosite de comandantul militar în realizarea sarcinilor sale de conducere¹³, în prezent, strategia constituie unul dintre elementele de bază ale programelor guvernamentale și nonguvernamentale, ale mediului de afaceri etc. Astfel, în sens larg, strategia poate fi definită drept mijloc de obținere a scopurilor ce reprezintă ele însele obiective ale organizației la care se face referire¹⁴. Strategia mai este

¹² *Idem*, p. 9.

¹³ Milan N. VEGO, *Joint Operational Warfare. Theory and Practice*, Naval War College Press, Newport, 2009, p. I-36, extras Google Books.

¹⁴ Constantin BRĂȚIANU, *Management strategic*, f. Ed., București, 2000, p. 54, URL: <http://www.lefo.ro/carmensy->

⁸ Marius Constantin PROFIROIU și Elena IORGA, *Manual de politici publice*, Ed. Economică, București, 2009, pp. 15-16.

⁹ Adrian MIROIU, *Analiza politicilor publice. Curs*, 2008, p. 12, URL: <http://adrianmiroiu.files.wordpress.com/2008/05/capitolul-1.pdf>, accesat la 26.02.2014.

¹⁰ Conform Richard J. NORTON, *Understanding the Policy-Making Process: A Guide to Case Analysis*, în "Case Studies in Policy Making. 12th Edition", Eds: Hayat ALVI și Nikolas K. GVOSDEV, US Naval War College, Newport, 2010, pp. 5-12, p. 6.

¹¹ *Ibidem*.

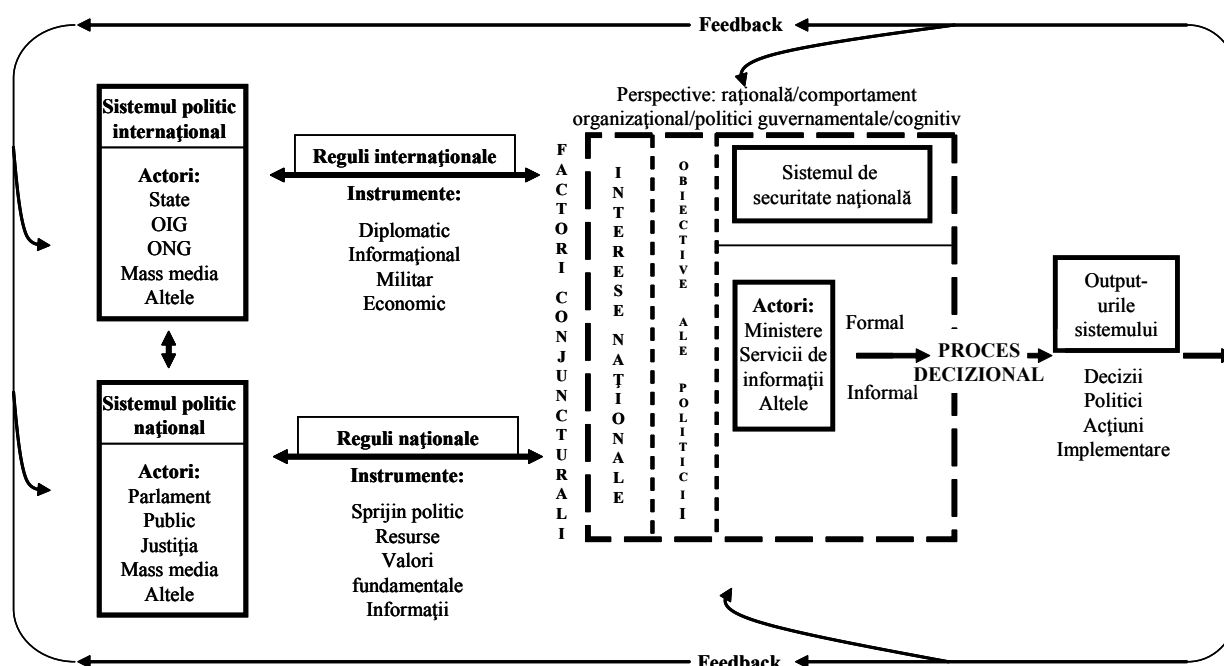

Figura nr. 1: Modelul input-output al procesului de realizare a politicilor, ce are la bază modelul de elaborare a deciziilor al lui David Easton

SURSA: Conform Richard J. NORTON, Understanding the Policy-Making Process: A Guide to Case Analysis, în "Case Studies in Policy Making. 12th Edition", Eds: Hayat ALVI și Nikolas K. GVOSDEV, US Naval War College, Newport, 2010, p. 6.

definită și prin corelare cu toate domeniile vieții sociale ca știință și artă a angajării forțelor politice, economice, psihologice și militare ale unei națiuni sau ale unui grup de națiuni pentru a obține sprijinul maxim pentru politicile adoptate pe timp de pace sau război¹⁵. De asemenea, făcând apel la teoria sistemelor complexe, strategia poate fi definită și drept „plan pentru impunerea unui rezultat predeterminat unui sistem complex”¹⁶, având un caracter cuprinzător (trebuie să rezolve un spectru larg de probleme), durabil și să nu fie supusă eșecului în cazul în care condițiile se modifică în cursul aplicării sale.

Unul dintre cele mai coerente modele pentru elaborarea strategiei de securitate națională este

cel propus de Colegiul de Război american (Figura nr. 2), ce reflectă complexitatea strategiei și a cărei aplicare determină creșterea coerenței, continuității și consensului procesului de proiectare, dezvoltare și implementare a strategiilor de securitate națională și a celor militare. Pornind de la premisa că strategia este o artă, dar, în același timp, cuprinde și o pregnantă componentă științifică¹⁷, autorii modelului plasează în punctul de plecare al procesului de formulare a strategiei scopul național ce determină interesele naționale care, la rândul lor, conturează marea strategie, metodele și mijloacele necesare atingerii acestor interese. De aici, pe baza deciziilor corelate marii strategii, decidenții formulează politica națională, ce reprezintă prima etapă în elaborarea strategiei la nivel național. În ansamblu, procesul de formulare a strategiei – indiferent că este vorba despre cea de securitate națională, de apărare, militară sau în

Iva/Carmensylva/ppap/2000/an2/sem1/bratianumanstrat.pdf, accesat la 28.02.2014.

15 „Strategy” în Merriam-Webster. An Encyclopedia Britannica Company, URL: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/strategy>, accesat la 28.02.2014.

16 Leon S. FUERTH, „Grand Strategy”, în *Forging an American Grand Strategy: Securing a Path Through a Complex Future*, Sheila R. RONIS (Ed.), United States Army War College Press, Carlisle, 2013, pp. 9-18.

17 J. Boone BARTHOLOMEES Jr. (ed.), *US Army War College Guide to National Security Issues. Volume II: National Security Policy and Strategy*, 5th Edition, USAWC, 2012, p. 413.

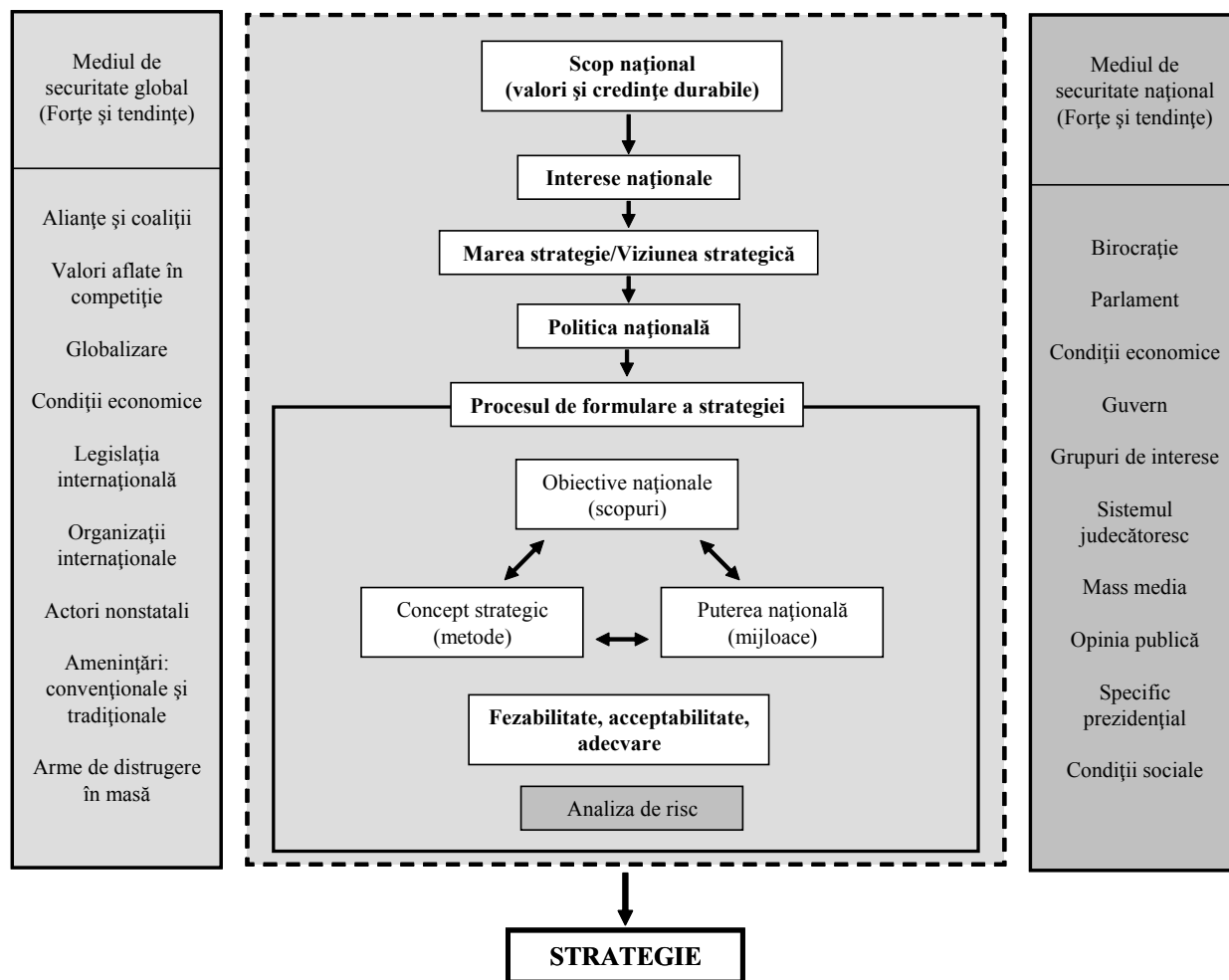

Figura nr. 2: Model pentru formularea strategiei în viziunea Colegiului de Război al Armatei Statelor Unite

SURSA: J. Boone BARTHOLOMEES Jr. (ed.), *US Army War College Guide to National Security Issues*. Volume II: National Security Policy and Strategy, 5th Edition, USAWC, 2012, p. 413.

teatru – va cuprinde identificarea intereselor țării respective, determinarea nivelului de intensitate pentru fiecare interes, evaluarea problemelor, tendințelor și provocărilor vis-à-vis de aceste interese, determinarea obiectivelor, identificarea conceptelor alternative ce folosesc resursele disponibile sau necesare pentru atingerea respectivelor obiective, determinarea fezabilității, acceptabilității și adecvării opțiunilor strategice, realizarea analizei de risc și, în final, prezentarea recomandărilor referitoare la politici. Se observă că în acest proces se ține seama atât de forțele și tendințele din mediul de securitate global, cât și de cele interne.

Acest model, prezentat în cea mai recentă ediție, a 5-a, a *Ghidului pentru probleme de*

securitate națională al Colegiul de Război al SUA, constituie o reeditare a celui publicat în prima ediție a seriei editate de către Colegiu în anul 2004, dar cu modificări. Modificările au fost realizate începând cu ediția a 2-a a Ghidului, în anul 2006, și au fost păstrate și în prezent. Astfel, în varianta din anul 2004, modelul (Figura nr. 3) introduce marea strategie după etapa de identificare a intereselor, obiectivelor, conceptelor și puterii naționale, pe care o numește „marea evaluare strategică” (*grand strategic appraisal*¹⁸), și înaintea etapei de evaluare strategică națională (*national strategic appraisal*¹⁹), ce este concentrată

18 J. Boone BARTHOLOMEES Jr. (ed.), *US Army War College Guide to National Security Policy and Strategy*, 1st Edition, USAWC, 2004, p. 279.

19 *Ibidem*.

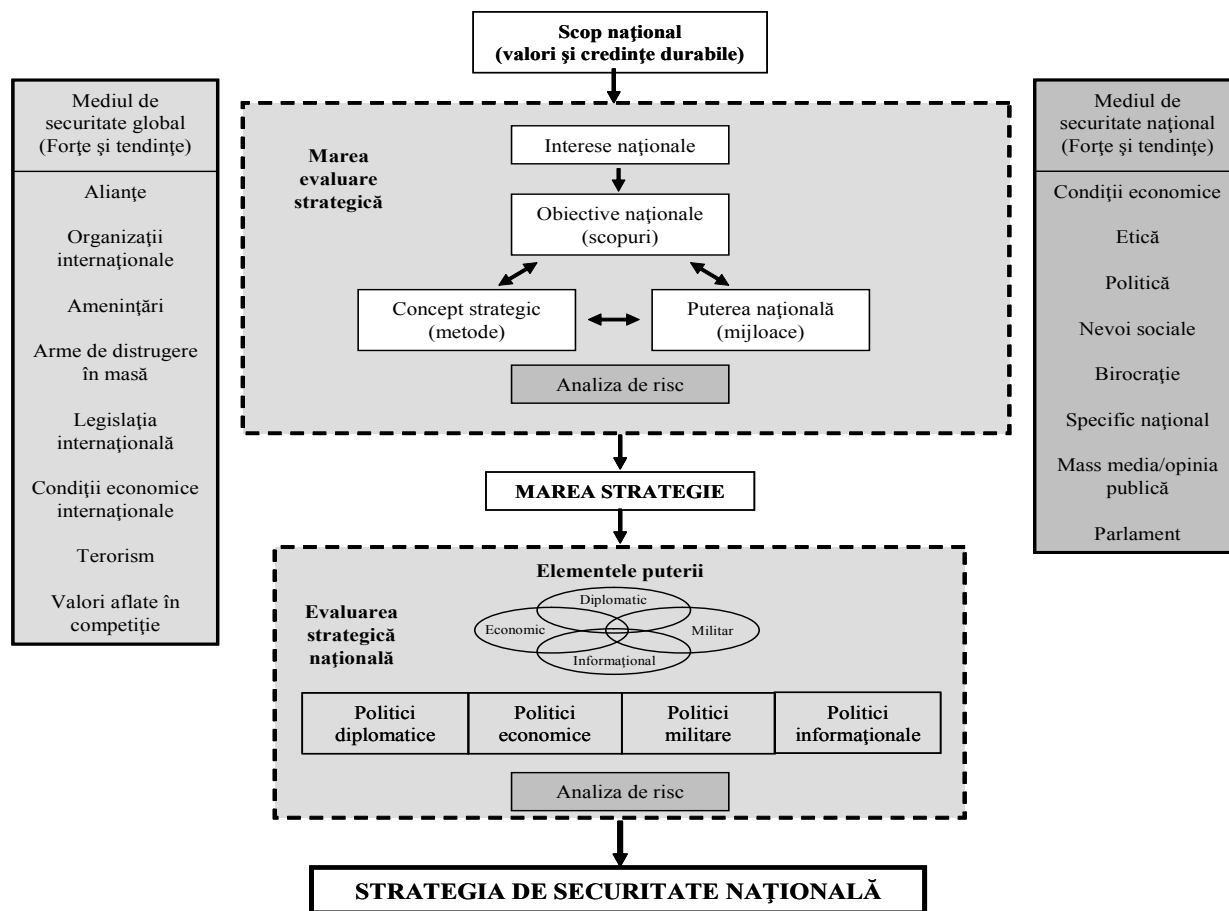

Figura nr. 3: Model pentru formularea strategiei de securitate națională în viziunea Colegiului de Război al Armatei Statelor Unite

SURSA: J. Boone BARTHOLOMEES Jr. (ed.), US Army War College Guide to National Security Policy and Strategy, 1st Edition, USAWC, 2004, p. 279.

pe evaluarea elementelor puterii naționale, pe formularea politicilor corespunzătoare acestor elemente și pe analiza de risc, însă nu este inclusă etapa determinării fezabilității, acceptabilității și adecvării opțiunilor strategice.

Analizând evoluția acestor modele, se poate observa că acestea au evoluat în corelație cu modificările intervenite în caracteristicile mediului internațional de securitate. Interesant este faptul că modelul propus de Colegiul de Război în anul 2004 este diferit de cel propus în același tip de ghid publicat de aceeași instituție în lucrare similară din anul 2001 (Figura nr. 4), ce precede seria editată de J. Boone Bartholomees, Jr. (profesor de istorie militară la Departamentul de Securitate și Strategiei Naționale al Colegiului de Război al SUA). Deși atât ghidul din anul

2001, cât și cel din anul 2004 pornesc de la definiția strategiei ca „artă, dar o artă deosebit de creativă”²⁰ și deși primul model se referă la strategia militară, iar cel din anul 2004 la strategia de securitate națională, procesul de elaborare a acestor strategii este cu mult îmbunătățit în ediția mai recentă, fiind realizată o trecere de la un model ale cărui orizonturi nu depășesc granițele naționale, la un model ce privește dincolo de mediul intern. Sunt aduse în discuție noi elemente, precum mediul global și cel național, ce influențează formularea strategiilor, una dintre cauzele ce determină această reevaluare fiind, în opinia noastră, modificarea de viziune asupra caracteristicilor mediului internațional

²⁰ Joseph R. CERAMI & James F. HOLCOMB, Jr. (eds.), *op. cit.*, 2001, p. 221 și J. Boone Bartholomees Jr. (ed.), *op. cit.*, 2004, p. 279.

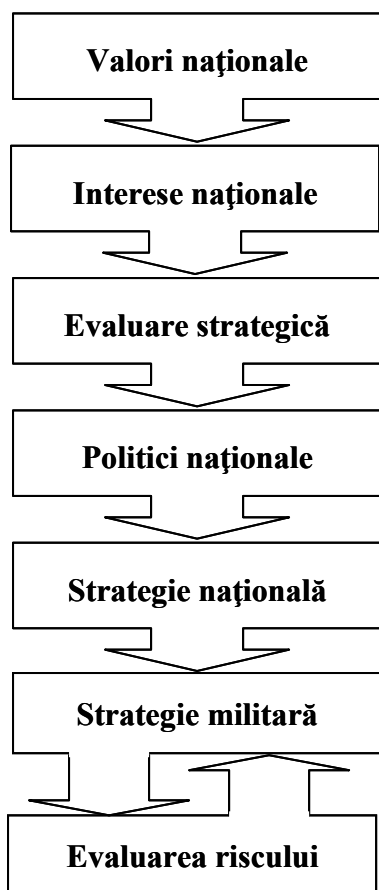

Figura nr. 4: Model pentru formularea strategiei în viziunea Colegiului de Război al Armatei Statelor Unite

Sursa: Joseph R. CERAMI & James F. HOLCOMB, Jr. (eds.), *US Army War College Guide to Strategy*, USAWC, 2001, p. 221.

de securitate provocată de atentatele teroriste din toamna anului 2001. Acesta a constituit momentul în care mulți dintre decidenții politici din sfera securității și apărării au realizat că nu doar securitatea s-a globalizat, ci mai ales insecuritatea, mediul internațional fiind extrem de volatil. În mediul de securitate în continuă schimbare, una dintre puținele constante este reprezentată de valorile naționale ce trebuie să se afle la baza oricărei strategii, reprezentând baza morală, filosofică și legală pentru continuarea existenței acelei națiuni și factorii explicativi ai acțiunilor respectivelor actori sociali. Interesele naționale derivă de aici și constituie expresia activă a nevoilor și aspirațiilor percepute ale națiunii raportate la mediul extern. Această ultimă caracteristică a interesului național, anume definirea sa în relație cu mediul extern,

furnizează națiunilor posibilitatea implicării în acțiuni și activități peste hotare, ceea ce este corelat obiectivelor de securitate națională.

John M. Collins, cercetător la Universitatea Națională de Apărare din SUA și fost șef al Grupului pentru Cercetare Strategică al Colegiului Național de Război (SUA), subliniază faptul că nicio națiune nu poate prospera pe termen lung într-un mediu concurențial fără a-i stabili modalități de a promova și proteja atât interesele sale de bază, cât și premisele ce decurg din acestea²¹. La această afirmație adăugăm și faptul că mediul internațional de securitate se află într-o permanentă schimbare și este supus aproape în mod constant unor presiuni ce, paradoxal, vin din interiorul său. În acest context, necesitatea elaborării și implementării unor strategii eficiente și clare, de la nivel național până la cel sectorial (militar, în acest caz) este evidentă. Collins realizează o ierarhizare a acestor strategii, identificând, în același timp, și principalele elemente specifice fiecăreia în procesul de elaborare și implementare (Figura nr. 5). Crearea și planificarea politicilor în scopul realizării intereselor naționale este un proces în șase pași ce pornește de la specificarea acestor interese ca prim pas, evaluarea rezistenței – al doilea pas, concentrarea pe obiectivele politico-militare care urmăresc salvagardarea intereselor naționale în ciuda rezistenței ce poate fi întâmpinată – cel de-al treilea pas, conceperea strategiilor necesare realizării acelor obiective în corelație cu liniile directoare ale politicii – al patrulea pas, alocarea resurselor necesare – al cincilea pas și, în fine, evaluarea nivelului la care resursele alocate sunt suficiente pentru a susține conceptele selectate și, dacă nu sunt, identificarea alternativelor – cel de-al șaselea pas²². Acest proces, afirmă Collins, nu este linear, pașii putând fi inversați ca ordine, în special cel al alocării resurselor cu cel al conceperei strategiilor.

Strategiile naționale, dezvoltate de oficialii guvernamentali și aprobate de șeful statului, sunt destinate realizării obiectivelor naționale și includ elemente din toate domeniile vieții sociale.

²¹ John M. COLLINS, *Military Strategy: Principles, Practices, and Historical Perspectives*, Potomac Books, Inc., Washington D.C., 2002, p. 3.

²² *Idem*, p. 5.

	Element central	Participanți principali	Politici principale	Input	Rezultate
Strategii naționale	Obiective naționale	Șeful statului, consilieri guvernamentali	Politici naționale	Putere națională	Planuri naționale
Strategii de securitate națională	Obiective de securitate națională	Șeful statului, consilieri în probleme de securitate	Politici naționale de securitate	Putere națională adecvată	Planuri naționale de securitate
Strategii militare naționale	Obiective militare naționale	Șeful statului, consilieri militari	Politici naționale militare	Putere militară	Planuri naționale militare
Strategii regionale	Obiective regionale	Miniștri de externe, ambasadori	Politici externe	Diplomație, pârghii economice	Acorduri internaționale
Strategii militare în teatru	Misiuni militare regionale	Miniștri ai apărării, comandanți la nivel regional	Politici unilaterale sau de coaliție	Forțe unilaterale sau de coaliție	Planuri și operații unilaterale sau de coaliție
Arta operațională și tactică	Misiuni militare subordonate	Comandanți militari subordonați	Politici întrunite sau pe categorii de forțe	Forțe întrunite sau pe categorii	Planuri și operații întrunite sau pe categorii

Figura nr. 5: Ierarhia strategică și tactică conform lui John M. Collins*

Sursa: John M. COLLINS, *Military Strategy: Principles, Practices, and Historical Perspectives*, Potomac Books, Inc., Washington D.C., 2002, pp. 3-4.

Strategiile de securitate națională – elaborate de specialiștii politico-militari de la cel mai înalt nivel și, ca în cazul anterior, aprobate de către șeful statului – se referă la aplicarea formelor potrivite de putere națională atât pe timp de pace, cât și de război, în scopul realizării obiectivelor de securitate națională, în ciuda oricăror amenințări interne sau externe existente, angajând mijloace diplomatice, economice, psihologice, cibernetice, tehnologice și de altă natură. *Strategiile militare naționale* sunt redactate de către miniștrii apărării și ofițerii de rang înalt, angajând forțele armate pentru realizarea obiectivelor militare naționale, în baza liniilor directoare stabilite prin îndrumarea ulterioară aprobării de către șeful statului; cu alte cuvinte, constau în stabilirea obiectivelor militare, formularea

conceptelor militare strategice necesare realizării obiectivelor și utilizarea resurselor militare pentru a implementa acele concepte²³. *Strategiile*

23 Această abordare este promovată de către Arthur F. Lykke, unul dintre cei mai cunoscuți strategii militari americani și profesor la Colegiul Militar de Război al SUA, și constituie o transpunere în domeniul militar a definiției generale a strategiei (obiective+mijloace+resurse), ce este aplicabilă la toate nivelurile războiului: strategic, operațional și tactic. În acest model, Lykke introduce și riscul prin care este explicată discrepanța dintre ceea ce trebuie realizat și conceptele și resursele necesare atingerii obiectivului. Riscul este inevitabil deoarece în niciun caz nu poate fi acoperit complet necesarul de resurse sau niciun concept nu poate cuprinde în totalitate complexitatea problemei, însă poate fi redus semnificativ prin echilibrarea celor trei elemente invocate de către autor. A se vedea Arthur F. LYKKE, Jr., „Toward an Understanding of Military Strategy”, în Joseph R. CERAMI & James F. HOLCOMB, Jr. (eds.), *US Army War College Guide to Strategy*, USAWC, 2001, pp. 179-185.

regionale sunt implementate de miniștrii de externe și ambasadorii numiți de către șeful statului prin mijloace, în principal, diplomatice și economice, urmărind promovarea intereselor naționale, sprijinul actorilor prieteni, influențarea favorabilă a actorilor neutri și subminarea inamicilor percepuți astfel. *Strategiile militare în teatru* sunt dezvoltate de către miniștrii apărării, comandanți regionali și aliați cu scopul de a duce la bun-sfârșit misiunile militare ce stau la baza obiectivelor regionale pe timpul unui conflict armat sau în condiții altele decât războiul (în cazul țărilor care nu desfășoară trupe peste hotare, strategiile militare naționale coincid cu strategiile militare în teatru). *Arta operațională și tactica* vizează implementarea strategiilor militare în teatru la nivel de campanie, respectiv lupte și misiuni.²⁴

3. Obiective și câteva tipologii

Interesele/obiectivele naționale stau, așadar, la baza formulării strategiilor și din ele decurg interesele/obiectivele de securitate națională. Acestea din urmă constituie baza dezvoltării obiectivelor naționale valide ce definesc țelurile unei țări, reprezintă expresia generalizată a dorințelor și nevoilor unei națiuni în special în ceea ce privește protejarea oamenilor, valorilor, instituțiilor, teritoriului și stilului de viață²⁵. Este evident că amplitudinea acestor interese diferă de la stat la stat în funcție de statutul și rolul pe care îl are în sistemul internațional. Astfel, dacă interesele unei superputeri pot viza întreaga planetă, statele cu un nivel redus de putere la nivel internațional se concentrează pe interesele regionale sau chiar locale.

O altfel de abordare a intereselor de securitate este cea a experților din cadrul Consiliului European pentru Relații Externe, Olivier de France și Nick Witney, care analizează strategiile

de securitate ale 27 de țări europene și extrag șase categorii de state în funcție de coerența viziunii strategice:

- marii strategii – țările cu cele mai coerente și recente strategii de securitate: Franța și Marea Britanie;
- strategii – țările cu strategii de securitate coerente: Finlanda, Republica Cehă și Suedia;
- globaliștii – țările ale căror strategii de securitate sunt axate pe schimbarea balanței de putere și pe obiectivele politicii generale, dar fără a analiza și consecințele operaționale pe care le implică: Germania, Olanda, Spania, Slovenia, Ungaria;
- localiștii – state interesate de securitatea propriului teritoriu și de mijloacele operaționale pentru prezervarea integrității teritoriale: Bulgaria, Danemarca, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia;
- abstenționiștii – state care, din convingere, au renunțat la gândirea strategică în sfera securității: Austria, Irlanda, Malta, Luxemburg;
- hoinarii – state care, din cauza anumitor circumstanțe, fie au documente vechi (publicate înaintea declanșării crizei economico-financiare în anul 2007), fie au renunțat la gândirea strategică în sfera securității: Belgia, Grecia, Italia, Portugalia.²⁶

Tipologia intereselor naționale de securitate diferă de la cele democratice la cele dictatoriale, de la cele permanente la cele conjuncturale sau în funcție de nivelul de importanță pe care respectiva țară îl acordă, însă există anumite interese naționale ce sunt universal valabile. Collins le sintetizează astfel, raportându-se în principal la sfera securității:

- interese de securitate universal importante: supraviețuire, apărarea patriei, liniște internă, putere militară, credibilitate națională, libertate de acțiune;
- interese de securitate importante în mod variabil: pace, stabilitate, prosperitate,

²⁴ *Idem*, pp. 3-5.

²⁵ Vezi „National security interests” în US Department of Defence, *Joint Publication 1-02, DOD Dictionary of Military and Associated Terms* 08 November 2010 (15 January 2014), URL: http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/, accesat la 28.02.2014 și John M. COLLINS, *op. cit.*, 2002, p. 13.

²⁶ Olivier de FRANCE, Nick WITNEY, *Europe's Strategic Cacophony*, Policy Brief no. 77, European Council on Foreign Relations, April 2013, URL: ecfr.eu/page/-/ECFR77_SECURITY_BRIEF_AW.pdf, accesat la 28.02.2014.

ideologie, poziție geostrategică, moralitate.²⁷

Pornind de la interesele de securitate, Collins identifică *obiectivele de securitate* și, mai departe, scopurile militare principale. Conform acestuia, fiecărui obiectiv de securitate națională îi corespund câteva scopuri militare de bază ce sunt elaborate în scopul completării și susținerii obiectivelor politice naționale. Caracteristicile acestei categorii de scopuri sunt: lipsa de ambiguitate, consecvența, posibilitatea de a fi realizate cu forțele armate disponibile și flexibilitatea. În tratatul său de strategie, Collins selectează următoarele șase obiective de securitate și scopuri militare asociate:

- descurajarea agresorilor: evitarea provocărilor, desfășurarea unei puteri superioare, insuflarea temerii de represalii, înșelarea adversarilor, demoralizarea oponentilor;
- înfrângerea agresorilor: distrugerea forțelor armate inamice, limitarea distrugerilor colaterale, ocuparea teritoriului inamic, calmarea insurecțiilor, eradicarea adăposturilor teroristiilor;
- asigurarea pregătirii forțelor: îmbunătățirea mobilității forțelor terestre, aeriene și navale, îmbunătățirea capacităților antirachetă, îmbunătățirea apărării în caz de război chimic sau biologic, întărirea dominanței informaționale;
- creare de coaliții puternice: promovarea doctrinelor compatibile, îmbunătățirea instruirii de tip întrunit/combinat, promovarea logisticii interoperabile, întărirea asistenței de securitate, obținerea sau păstrarea bazelor de peste hotare;
- promovarea progresului tehnologic: îmbunătățirea proiecției necesităților și a managementului programelor, reducerea perioadei de achiziții, îmbunătățirea aplicabilității între servicii, scăderea costurilor;
- îmbunătățirea capacității de recuperare: întărirea componentei de rezervă, îmbunătățirea procedurilor de mobilizare, îmbunătățirea asistenței și îngrijirii victimelor în masă, revigorarea apărării civile, întărirea relațiilor dintre armată și industrie.²⁸

Ierarhizarea în ordinea priorităților a acestor

27 John M. COLLINS, *op. cit.*, 2002, p. 14.

28 *Idem*, p. 37.

obiective de securitate și scopuri militare principale diferă de la o țară la alta, însă o strategie coerentă, indiferent de nivelul la care se face referire, ar trebui să le includă pe toate. În acest sens, este deosebit de important ca atât conducerea civilă, cât și cea militară să înțeleagă faptul că între obiective, cu referire la cele strategice, și instrumentele de putere națională există o strânsă relație de determinare reciprocă.

În acest context, lucrarea lui Milan N. Vego, *Joint Operational Warfare. Theory and Practice*²⁹ (Acțiunea militară întrunită de nivel operativ. Teorie și practică) reprezintă un element important al cadrului teoretic referitor la politică, politici și strategii. Pornind de la clasicii strategiei, precum Carl von Clausewitz, Helmuth von Moltke Sr. și B.H. Liddell Hart, Vego analizează relația dintre politică și strategie pe baza premisei că granița dintre acestea este adesea neclară. La Clausewitz este evident că strategia depinde de politică deoarece războiul este considerat nu un act politic, ci un instrument politic, o continuare a politicii cu alte mijloace³⁰. În viziunea lui Moltke Sr., politica poate fi abordată separat de strategie, strategia este strâns legată de cerințele și condițiile politicii, însă operațiile pot fi purtate fără a se ține cont de politică. Vego subliniază, preluând din scrierile mareșalului, că strategia ar trebui să fie independentă față de politică într-o măsură cât mai mare, iar politica nu ar trebui să interfereze cu operațiile, realizând o distincție clară între oamenii politici și militari: politicienii sunt responsabili de strategie pe timp de pace, iar soldații – de acțiuni militare pe timp de război³¹. Cea de-a treia abordare principală a relației dintre politică și strategie asupra căreia se oprește Vego este cea a lui Liddell Hart: obiectivele militare trebuie să fie subordonate politicii și strategiei și nu *vice versa*, deoarece, de prea multe ori, obiectivul militar a fost privit ca scop în sine, nu ca mijloc de a atinge un țel, rezultatele fiind dezastruoase³².

Analizând aceste teorii, Vego notează că se

29 Milan N. VEGO, *op. cit.*, 2009, p. I-41.

30 Carl von CLAUSEWITZ, *On War*, Oxford World's Classics, Oxford University Press, 2007, pp. 28-29.

31 Milan N. VEGO, *op. cit.*, 2009, p. I-42.

32 *Ibidem*.

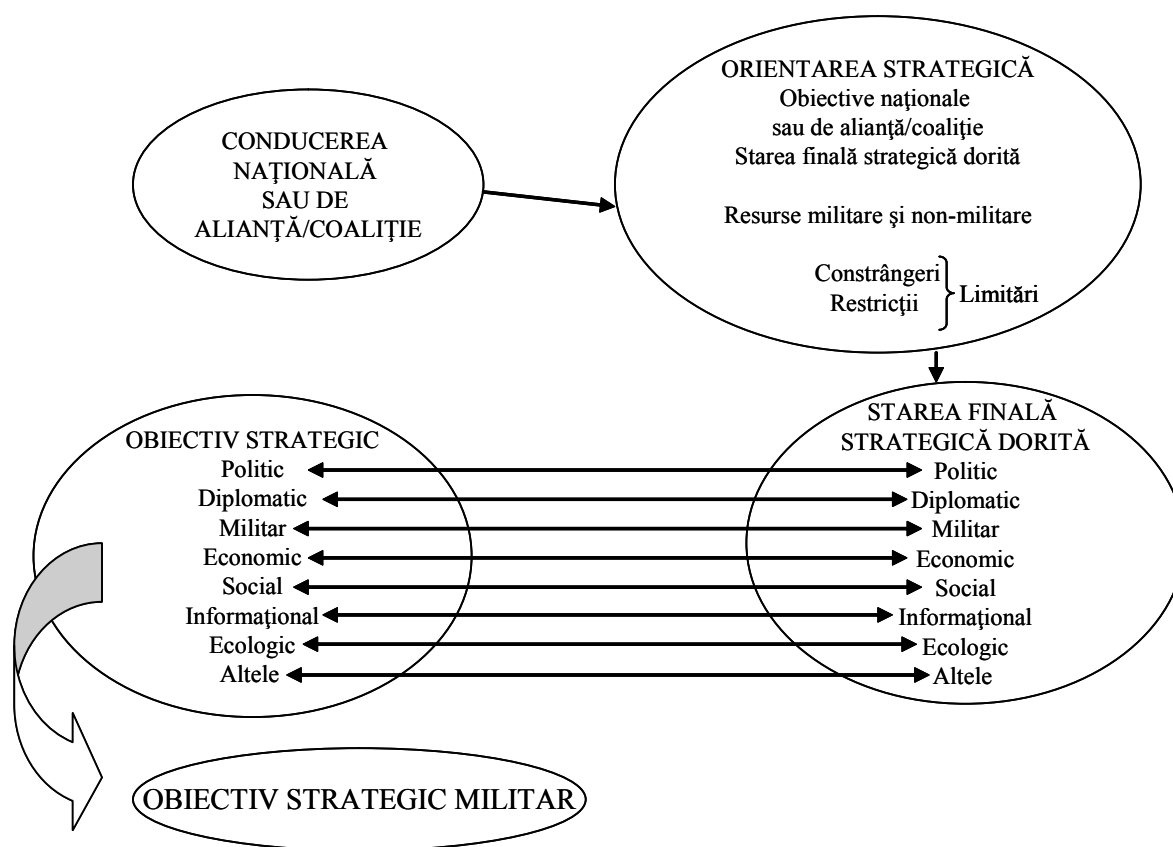

Figura nr. 6: Starea finală strategică dorită și obiectivul strategic în viziunea lui Milan N. Vego

Sursa: Milan N. VEGO, *op. cit.*, 2009, p. I-45

impune viziunea conform căreia politica trebuie să predomine asupra strategiei, dar fără a intra în conflict una cu cealaltă și fără a duce la extremă această subordonare (face apel aici la cazul Germaniei naziste). Liderii politici și cei militari depind unii de ceilalți, iar strategia este domeniul ce aparține atât conducerii politice, cât și celei militare. Totuși, în practică se înregistrează existența unor tensiuni permanente între aceste două categorii de lideri în special în dezbaterile asupra căilor prin care poate fi realizat un anumit obiectiv strategic.³³ Pentru a ilustra relația de dependență dintre politic și militar, Vego propune următorul model:

Modelul lui Vego identifică mai multe tipuri de obiective strategice în funcție de domeniile vieții sociale, însă există și experți care consideră că, la bază, toate obiectivele strategice sunt de

³³ *Idem*, pp. I-42–I-43.

natură politică³⁴. Vego afirmă că obiectivele militare strategice diferă considerabil de cele politice deoarece acestea din urmă stabilesc scopul final al întregului efort, în timp ce cele militare identifică rolul pe care instrumentul militar al puterii îl poate avea în realizarea scopului final al politicii și strategiei. Așadar, obiectivul militar strategic este guvernat de cel politic, sub condiția ca politica să nu își propună un obiectiv ce este imposibil de atins din punct de vedere militar. În consecință, Vego preia parte din teoria lui Liddell Hart și afirmă că, în cazul unui război, obiectivul politic și obiectivul militar strategic trebuie să fie în consonanță unul cu celălalt, fără ca rațiunile politice să dicteze

³⁴ Michael D. KAMPFE, *The Fallacy of the Military Strategic Objective*, Naval War College, 2011, p. 4, URL: www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA546261, accesat la 28.02.2014..

obiectivele operaționale și tactice.³⁵

Concluzii

Revenirea la conceptul de mare strategie considerăm că poate constitui o concluzie a acestui articol. Marea strategie înglobează toate elementele prezentate mai sus, anume valorile și interesele naționale, politicile, strategiile, obiectivele, deși se poate afirma că este un concept echivoc ce primește înțelesuri relativ diferite în funcție de sursa definiției (de la mediul academic la cel politic sau la cel militar). Cu toate acestea, o trăsătură comună tuturor abordărilor este aceea că marea strategie reprezintă atât o viziune pentru viitor, cât și un plan pentru realizarea acestei viziuni în condiții de securitate, de pace. Marea strategie include toate elementele de putere națională corelate, nu cumulate, astfel încât să fie realizată securitatea națională într-un mediu ce nu este izolat de influențele externe. Un exemplu de eveniment ce poate declanșa transformarea unei mari strategii este cel invocat anterior, anume 11 septembrie 2001: atacurile teroriste ce au surprins omenirea au subliniat nevoia de creare a unui nou tip de strategii, mult mai flexibilă, bazată pe resursele naționale evaluate cu acuratețe și conectată mai puternic la mediul internațional de securitate, atât în cazul țării direct vizate de amenințarea teroristă, cât și al celor partenere. Unele state au înțeles această necesitate (SUA, Marea Britanie, Franța) și și-au revizuit marea strategie, în timp ce altele fie s-au mulțumit doar să includă terorismul transnațional pe lista amenințărilor, fie nici nu au realizat modificări în strategiile naționale (acele state numite de către experții din cadrul Consiliului European pentru Relații Externe abstentioniști și hoinari). Cu toate acestea, problema principală ce rezultă de aici nu este cu necesitate existența mării strategii, ci dacă aceasta este coerentă și flexibilă, iar statul respectiv are capacitatea de a o realiza. Importanța acestor aspecte derivă și din aceea că, deși noțiunea de mare strategie are o conotație corelată ideilor de beligeranță și

conflictualitate, evoluția caracteristicilor mediului internațional de securitate dovedește faptul că inamicul împotriva căruia a fost concepută marea strategie, în sensul ei clasic, nu poate fi doar de un actor rațional (un stat) sau o grupare condusă de anumite interese, ci și o problemă socială sau un fenomen social. Marea strategie reunește astfel mai multe domenii (militar, politic, economic, diplomatic) pentru a îndeplini un scop național valabil pe termen lung, constituind mai mult decât un document programatic, ci un proces imperios adaptat lumii contemporane dinamice.

BIBLIOGRAFIE:

1. ALVI, Hayat & GVOSDEV, Nikolas K. (coordonatori), *Case Studies in Policy Making. 12th Edition*, US Naval War College, Newport, 2010.
2. BARTHOLOMEES J. Boone Jr. (coordonator), *US Army War College Guide to National Security Policy and Strategy*, 1st to 5th Editions, USAWC, 2004, 2006, 2008, 2010, 2012.
3. CERAMI, Joseph R. & HOLCOMB, James F. Jr. (coordonatori), *US Army War College Guide to Strategy*, USAWC, 2001.
4. CHIFU, Iulian, *Gândirea strategică*, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, București, 2013.
5. COLLINS, John M., *Military Strategy: Principles, Practices, and Historical Perspectives*, Potomac Books, Inc., Washington D.C., 2002.
6. LUTTWAK, Edward N., *The Grand Strategy of Byzantine Empire*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, 2009.
7. MIROIU, Adrian, *Analiza politicilor publice. Curs*, 2008, <http://adrianmiroiou.files.wordpress.com/2008/05/capitolul-1.pdf>.
8. PROFIROIU, Marius Constantin și Elena IORGA, *Manual de politici publice*, Editura Economică, București, 2009.
9. ZAMFIR, Cătălin; VLĂSCLEANU, Lazăr (coordonatori), *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1998.

³⁵ Milan N. VEGO, *op. cit.*, 2009, p. I-47.

SEMINARUL CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ

**„România – 10 ani de apartenență la NATO.
Adaptare și contribuții la modernizarea Alianței”
27 martie 2014**

În cadrul suitei omagiale de evenimente ce aniversează 10 ani de apartenență la NATO, în ziua de 27 martie 2014, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate (CSSAS) din Universitatea Națională de Apărare „Carol I” a organizat Seminarul cu participare internațională **„România – 10 ani de apartenență la NATO. Adaptare și contribuții la modernizarea Alianței”**.

Prin acest eveniment științific deja consacrat, CSSAS și-a propus să contribuie la dezvoltarea dezbaterilor publice privind nivelul de integrare al României în structurile euroatlantice, dar și în ceea ce privește rolul țării noastre în contextul modernizării Alianței. Evenimentul s-a bucurat de participarea a 65 de specialiști din întreaga țară, care își derulează activitatea profesională în cadrul Ministerului Apărării Naționale, Serviciului de Informații Externe, Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Român de Informații, Serviciului de Protecție și Pază și al universităților civile.

De asemenea, seminarul „România – 10 ani de apartenență la NATO. Adaptare și contribuții la modernizarea Alianței” a atras și interesul unor membri ai comunității științifice militare de peste hotare. Colonel dr. Neno Hristov și colonel dr. Valeri Ivanov, ambii conferențieri în cadrul Academiei Naționale de Apărare „G. S. Rakovski” din Bulgaria, au participat cu lucrări, care pot fi consultate în cuprinsul prezentului număr al revistei *Impact Strategic*.

Dezbaterile au fost centrate atât pe procesul de transformare a Armatei României în sensul integrării depline în NATO – orizont 2025, cât și pe îndeplinirea responsabilităților ce îi revin țării noastre ca urmare a asumării rolului de membru al Alianței Nord-Atlantice. Totodată, a fost realizată o analiză atentă a mediului de securitate regional și a rolului pe care România îl poate juca în asigurarea securității, în special la Marea Neagră.

Consilierul prezidențial Iulian Fota a subliniat că „datorită noului context internațional, este clar că vor apărea și roluri noi. România rămâne un factor de stabilitate într-o zonă destul de turbulentă, marcată de incertitudini, o zonă care, din punct de vedere geopolitic, este într-o cu totul altă situație acum, mai ales prin prisma evenimentelor din ultima perioadă”.

Reprezentantul Șefului Statului Major General, colonel Avram Iancu, a menționat că „disponibilitatea manifestată de România pentru angajarea în operații NATO a menținut conectarea permanentă a comandamentelor și unităților la evoluțiile militare strategice din anumite zone ale globului, ceea ce a generat preocupări de studiu, analiză, pregătire și conceperea aplicațiilor și antrenamentelor de stat major din această perspectivă”.

În acest context, directorul CSSAS, colonel dr. Stan Anton, a subliniat că Alianța însăși traversează o perioadă a analizei experienței trecute și a prospectării direcțiilor de acțiune viitoare și că ritmul accelerat cu care se petrec schimbările în planul securității și frecvența șocurilor strategice, ai căror martori suntem în ultimii ani, indică o tendință de transformare a securității.

O parte considerabilă a materialelor și dezbaterilor pe marginea acestora a constituit, pentru mulți dintre cei care au conferențiat în cadrul acestui eveniment, un punct de pornire pentru articolele care sunt găzduite în paginile prezentului număr al revistei *Impact Strategic*.

Per ansamblu, evenimentul s-a bucurat de o participare cu un înalt statut și specializare, iar instituțiile reprezentate au făcut apel la o percepere așa cum se cuvine a implicațiilor adaptării structurilor politico-militare ale țării noastre la cadrul euroatlantic, precum și a responsabilităților ce se conturează în contextul unui prezent complex și, uneori, contradictoriu și, mai ales, a unui viitor caracterizat de incertitudine.

Dr. Cristina BOGZEANU

ACTIVITĂȚI ALE CENTRULUI DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

APRILIE - IUNIE 2014

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate a organizat, pe 29 mai 2014, prima ediție a Atelierului de lucru pentru tinerii strategi „Geopolitică și geostrategie românească – tradiție și modernitate”.

Seria atelierelor de lucru deschisă în acest an este o cale prin care echipa de cercetători din cadrul CSSAS și-a propus să consolideze rezultatele deja obținute de-a lungul unui deceniu de experiență. Astfel, începând cu anul acesta, CSSAS va organiza două ateliere de lucru în fiecare an. Primul dintre ele este cel deja menționat, iar cel de-al doilea este dedicat geoeconomiei și va aborda problema tendințelor geoeconomice post-criză, urmând să aibă loc pe 25 septembrie.

În acest an, s-au înscris la lucrările atelierului 36 participanți, cadre didactice, cercetători, doctoranzi, masteranzi și studenți din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, SNSPA, Universității Europei de Sud-Est Lumina, Centrului pentru Prevenirea Conflictelor și Early Warning, Institutului de Studii de Ordine Publică și Facultății de Științe Politice din cadrul Universității din București.

Aceștia au beneficiat de prelegerile a 7 personalități din mediul militar și civil, cu experiență practică și teoretică, în domeniul geopoliticii și geostrategiei – dl. consilier prezidențial conf. univ. dr. Iulian Chifu, dl. gl. (r.) conf. univ. Constantin Degeratu, dl. gl.-lt. (r.) dr. Virgil Bălăceanu, dl. gl. bg. (r.) CS I Gheorghe Văduva,

AGENDA CSSAS

dl. gl. bg. (r.) prof. univ. Constantin-Gheorghe Balaban, dl. conf. univ. dr. Florin Diaconu, dl. dr. Răzvan Buzatu.

Cea mai importantă activitate a Centrului, Conferința științifică internațională *STRATEGII XXI „Complexitatea și dinamismul mediului de securitate”*, ajunsă la a XIV-a ediție, va fi organizată în acest an în perioada 25 -26 noiembrie. Persoanele interesate să participe sunt așteptate să se înscrie. Informații detaliate sunt afișate pe site-ul Conferinței la adresa <http://www.strategii21.ro/index.php/ro/conferinte-strategii-xxi/centrul-de-studii-strategice-de-aparare-si-securitate.htm>.

Irina TĂTARU

**Irina TĂTARU este expert în Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București. E-mail: tataru.irina@unap.ro*

GHID PENTRU AUTORI

Le mulțumim celor interesați să publice în revista științifică bilingvă *Impact strategic* și le supunem atenției, totodată, aspectele pe care trebuie să le aibă în vedere la redactarea articolelor.

DIMENSIUNILE ARTICOLULUI pot varia între minim 6 – maxim 12 pagini (inclusiv notele de subsol, bibliografia și imaginile). Setări pagină: margini 2 cm, format A 4.

Articolul se va scrie cu **font Times New Roman, dimensiune corp 12, spațiere la 1 rând, cu diacritice**; ghilimelele se notează în limba română astfel: „...”. Salvarea se va face ca document Word 2003 (.doc). Titlul fișierului în limba română trebuie să conțină numele autorului și nu se scrie cu diacritice.

STRUCTURA ARTICOLULUI

- Titlul articolului (centrat, scris cu majuscule, bold)
- O succintă prezentare de autor, care să cuprindă următoarele elemente (după caz): grad militar, titlu didactic /cercetare, titlu științific, prenume, nume, funcția deținută la principala afiliere instituțională, în cazul doctoranzilor – domeniul cercetării, universitatea–, orașul, țara de reședință, e-mail.

- Un rezumat relevant, de circa 150 de cuvinte (caractere italice)

- 6 - 8 cuvinte-cheie (caractere italice)

- Introducere / Considerații preliminare

- Două-patru capitole, eventual sub-capitole

- Concluzii

- Tabelele / graficele / imaginile se trimit și separat, în format .jpeg / png. / .tiff. Dedesubt se scrie, „**Tabelul / Figura nr. 1:** titlu”, menționându-se sursa (dacă este cazul).

- NOTE DE SUBSOL: toate sursele bibliografice citate se indică în limba în care au fost consultate; (prenume, nume autor) (la notele de subsol se indică și nr. paginii/paginilor).

Exemplu de carte: Joshua S. GOLDSTEIN, Jon C. PEVENHOUSE, *Relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2007, pp. 37 - 45.

Exemplu de articol: Gheorghe CALOPĂREANU, „Securitate prin educație și instruire în UE”, în *Impact Strategic* nr. 2 /2013, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, p. 15.

- BIBLIOGRAFIE: se vor menționa toate lucrările studiate. Sursele se ordonează alfabetic, după numele autorului (NUME, prenume autor), și se numerotează.

Exemplu de carte: GOLDSTEIN, Joshua S.; PEVENHOUSE, Jon C., *Relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2007.

Exemplu de articol: CALOPĂREANU, Gheorghe, „Securitate prin educație și instruire în UE” în *Impact Strategic* nr. 2 /2013, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.

Sursele electronice se citează cu link-ul întreg, menționând titlul cărții/articolului (între ghilimele) și numele publicației (la notele de subsol se indică și data la care a fost accesată).

Exemplu: John N. NIELSEN, „Strategic Shock in North Africa”, în *Grand strategy: the View from Oregon*, disponibil la <http://geopoliticraticus.wordpress.com/2011/03/03/strategic-shock-in-north-africa/>, accesat la 10.03.2013.

CRITERIILE DE SELECȚIE a articolelor sunt următoarele: circumscrierea în aria tematică a revistei: actualitatea politico-militară; tendințe și perspective din domeniile securitate, apărare, geopolitică și geostrategie, relații internaționale, societatea informațională; valoarea conținutului științific; originalitatea; caracterul de noutate - să nu mai fi fost publicat anterior; o bibliografie relevantă, care să cuprindă lucrări de prestigiu și surse recente; limba română și limba engleză să corespundă standardelor academice; adecvarea la normele editoriale adoptate de revistă.

EVALUAREA ȘTIINȚIFICĂ a articolelor se realizează conform procesului *double blind peer review*, de către cadre didactice universitare și cercetători științifici specialiști în domeniul în care se circumscrie articolul. Identitatea autorilor nu este cunoscută de evaluatori, iar numele evaluatorilor nu este dezvăluit autorilor. Concluziile raportului de evaluare sunt aduse la cunoștința autorilor, ele reprezentând argumentul pentru acceptarea / respingerea articolelor. În urma evaluării, există trei posibilități: a) acceptarea articolului spre publicare ca atare sau cu modificări minore; b) acceptarea articolului spre publicare, cu modificări / completări de substanță sau c) respingerea articolului. Aducem la cunoștința autorilor că, anterior evaluării, articolele sunt supuse unui proces de *analiză antiplagiat* (www.sistemantiplagiat.ro).

TERMENE DE PREDARE: articolele vor fi trimise în format electronic la adresa de e-mail a CSSAS, cssas@unap.ro, până la: 15 decembrie (nr. 1); 15 martie (nr. 2); 15 iunie (nr. 3) și 15 septembrie (nr. 4).

Versiunea în limba engleză a articolului se predă redacției în termen de 10 zile de la agreearea versiunii finale în limba română.

Traducerea în limba engleză (British English sau American English, respectând principiul consecvenței) trebuie să fie completă și corectă, corespunzătoare standardelor academice, întrucât ediția în limba engleză este indexată în prestigioase baze de date internaționale și difuzată comunității științifice internaționale.

Citatele din lucrări / documente oficiale (legi, tratate etc.) și din declarațiile existente în limba engleză ale unor personalități trebuie preluate ca atare din original.

Ghilimelele se notează în limba română „...”, iar limba engleză astfel: “...”.

Redacția își rezervă dreptul de a face sau de a solicita autorilor modificări ce se impun pe text.

Nerespectarea acestor instrucțiuni va atrage respingerea articolului.

Materialele nu vor conține informații clasificate. Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor, în conformitate cu *Legea nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare*. Articolele publicate sunt supuse legii copyright. Toate drepturile sunt rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”, indiferent dacă se are în vedere întregul material sau o parte a acestuia, în special drepturile privind traducerea, retipărirea, reutilizarea ilustrațiilor, citatele, difuzarea prin mass-media, reproducerea pe microfilme sau orice alt mod și stocarea în baze de date. Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, dacă este precizată sursa. ***Trimiterea articolului către redacție presupune acordul autorului în privința celor expuse mai sus.***

Pentru mai multe detalii despre publicație, puteți accesa site-ul nostru, <http://impactstrategic.unap.ro/index.html>, sau puteți contacta redacția la adresa e-mail: impactstrategic@unap.ro.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Director: Col. lect. univ. dr. Alexandru STOICA

Procesare text: Elena PLEȘANU

Lucrarea conține 82 de pagini

Tipografia Universității Naționale de apărare „Carol I”

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

e-mail editura@unap.ro

Tel: 021/319.40.80/453

Fax: 021/319.59.69